

Otiliei Cazimir în februarie 1955 (Arhiva Muzeului Național al Literaturii Române Iași)

Otilia Cazimir: „Îmi port cu mine morții mei”

Indira Spataru | Iași, România |

Mutată de la Cotul Vameș, comună lângă Roman, la Iași, în 1898, familia învățătorului Gheorghe Gavrilescu a locuit inițial pe străduța Suhupan¹, iar din 1908, pe strada Bucșinescu², într-o casuță datând de pe la 1850. Gheorghe Gavrilescu, tatăl poetei Otilia Cazimir, era nepot al revoluționarilor pașoptiști Ion Ionescu de la Brad și Nicolae Ionescu. Provenea dintr-o familie numeroasă, fiind al șaselea născut al preotului Gavril Casian.

Se înscrișese la școala de la Roman cu numele Gavrilescu, adică feciorul lui Gavril, iar în anul 1872 avea să absolve Școala Normală „Carol I”

din București, căsătorindu-se, în 1878, cu Ecaterina, născută Petrovici, din comuna Miclăușeni, din neam de răzeși, slujitori la castelul familiei Sturdza, mai tânără cu 15 ani decât acesta. Au avut împreună cinci copii: Maria (căsătorită cu Neculai Istrati), Ecaterina (căsătorită cu Neculai Simionescu, ulterior cu Grigore Groholschi), Eugen, Margareta (căsătorită cu Ioan Plăcințeanu) și mezina – Alexandrina, poeta de mai târziu, Otilia Cazimir, care avea să adopte oficial pseudonimul dat de Mihail Sadoveanu și Garabet Ibrăileanu abia în 1950.

Casa în care a locuit familia Gavrilescu și Otilia Cazimir, până la moartea sa, în 8 iunie 1967, a devenit muzeu la 10 iunie 1972, prin donația generoasă a doctoarei Alice Zaiț, nepoata dragă a Otiliei Cazimir.

În zilele mohorâte de iarnă, pe când tufele de liliac și irișii ce străjuiesc alea muzeului pregătesc seva nouă pentru primăvară, în odaia pentru oaspeți a poetei, în jurul mesei mari, rotunde, la care șezură atâția tineri veniți în Bucșinescu să primească un sfat, o vorbă bună de la duduia Otilia (de-ar fi să-i pomenim doar pe George Lesnea, Ioanid Romanescu, Ana Mîșlea ș.a.), am stat la multe discuții cu Alice Zaiț, provocând-o la o inserție duioasă în cartea suvenirurilor, acolo unde, la bătrânețe, anii nu mai prezintă importanță ca reper temporal și amintirile se îmbulzesc amețitor, într-un carusel de sentimente și regrete: „Îmi port cu mine morții mei...” – scria Otilia Cazimir – „Și-s tot mai mulți, și-s tot mai grei,/ Și-s tot mai mulți și tot mai vii/ În cripta-ngustă a inimii.” (*Îmi port cu mine morții mei...*).

Am început prin a o întreba câte ceva despre mătuși. Nu au fost interviuri, ci cvasi solilocvii, timp în care liniștea din Bucșinescu (numele străzii provenind de la un poet, un vornic, din leatul lui Costachi Conachi și Alecu Beldiman, despre care pomeneste Vasile Alecsandri) se așezase lângă noi, pe un al treilea scaun.

„Maria a fost învățătoare la Bârlad, s-a căsătorit cu un domn – Istrati, au avut două fete și un băiat. Mama mea, Ecaterina, doctoarea despre care vorbește Otilia (n.n. – în volumul *Întu-neric. Fapte și întâmplări adevărate din carnetul unei doctorese*, 1928), avea diabet, ca și Otilia. A fost măritată prima oară cu un coleg al ei, medic și el, Neculai Simionescu. Au plecat la Vaslui, unde i se oferise post, el a murit doar cu trei săptămâni înainte de a se naște Puiu, fratele meu”. Fiind repartizată ulterior la Mircești, Ecaterina s-a recăsătorit acolo cu avocatul Groholschi, cu care a avut alți doi copii: Alice și Ioan (Jănel), mai mic decât aceasta cu un an. Între Puiu și Alice era o diferență de 9 ani. „Sunt născută în Mirceștii lui Alecsandri; a fost foarte frumos acolo, aveam o casă mare, satele lângă sanatoriu, mama se ocupa de toate satele din comună, creștea viermi de mătase, făcea rochii din mătase... Școlarizarea Puiu a făcut-o la Iași, unde a fost coleg de clasă cu Maria Tudose, mama actorului Sergiu Tudose. Vizavi de ulița noastră era o școală pentru fete, unde Margareta era învățătoare; Margareta era cochetă, s-a căsătorit cu un profesor de fizică,

Plăcișteanu³, nu a fost o căsnicie fericită, au divorțat... Margareta a rugat-o pe directoarea școlii să îl primească și pe Puiu, că unde avea să îl ducă ea la o școală de băieți, după patru clase l-a dat la liceu, la Internat, avea o uniformă de care era foarte mândru; Puiu, când a terminat, a dat la Drept... cât a fost student, a stat în aceeași cameră cu bunica. Ea era mucalită, când el spunea că are bal, petrecere, ea ridica un deget amenințător spre el, dar tot îi mai dădea câte un ban, însă Puiu nu și-a adus nicio fată acasă... Margareta era foarte elegantă. Didica (Otilia Cazimir) nu era atentă la vestimentație, aveau firi diferite... Margareta a fost invitată de colegii lui Puiu la un bal, avea o rochie neagră de tafta, închisă până la gât, cu mâneci lungi și spatele gol, avea niște trandafiri roșii brodați; a avut succes la cei tineri, îi plăcea viața, dansa... s-a prăpădit iarna, în același an cu Rodica, a alunecat pe gheață și a făcut o fractură de șold; ea ținea toată casa, se descurca...”.

Terminând Dreptul, Puiu a fost trimis cu serviciul la Chilia Nouă, unde s-a și însurat cu o basarabeancă, Eleonora, care vorbea anevoios românește. Alice se mutase cu părinții și Jănel pe Elena Doamna, cu chirie: „Între chiriași și proprietar era înțelegere, închiriasem toată curtea, totul, se reînnoiau contractele de două ori pe an, de Sf. Dumitru și Sf. Gheorghe, se anunțau din timp cele două părți dacă voiau să renunțe; chiria puteai să o plătești ușor, alte vremuri...”. Plecând din Mircești la Fălticeni, pentru școlile copiilor, soseau în Iași pe când Alice intra la Liceul Ortodox, prin clasa a VI-a. Atunci s-a stins tatăl său, magistratul Groholschi, de ulcer gastric. „Puteai trăi decent cu chirie, aveam haine de stofă englezească, în casă se mânca bine, nu era luxul de pe lume, mama își permitea să țină femeie în casă...”.

La Jimbolia trăia Eugen, fratele Otiliei Cazimir, era șef de vamă, căsătorit cu o rusoaică, Elena (Lida). În perioada refugiului au mers cu toții acolo. Jănel se îmbolnăvise de tuberculoză, la niște aplicații premilitare, și Otilia îi obținut o internare la sanatoriu, la Moroeni; ea îi plătea și medicamentele, spitalizarea. Acest frate, din a doua căsătorie a mamei sale, Ioan (Jănel), a murit în 1956, la treizeci și ceva de ani, neavând copii. Fusese căsătorit cu Caliopia, cumnata doamnei Alice Zaiț. La Jimbolia venise și Eleonora, soția lui Puiu, au locuit la un neamț, iar mătușile, separat. După Jimbolia, „schimbându-se frontul, înainte fugeam de ruși, acum fugeam de nemți, am plecat cu Otilia la Timișoara... erau acolo doi

frați, Cioflec⁴, aveau o librărie mare... tot Otilia cunoștea familia lor, ea era în vremea aceea inspectoare a teatrelor din Moldova. Puiu a făcut detenție cinci ani, cumnata rămăsese la Timișoara, era și magistrat și procuror, a ieșit cu caverne la plămâni, îl băgau la carceră, pedepsindu-l să stea în picioare, le arunca câte o căldare cu apă rece pe ciment...”.

Când s-au reîntors la Iași, nu au mai recuperat nimic din mobilierul și lucrurile pe care le avuseseră pe Palade, unde stătuseră ultima oară, în chirie. În schimb, de casa din Bucșinescu avuseseră grijă niște evrei cărora Otilia și Margareta le dăduseră acordul să locuiască acolo în perioada refugiului, iar în casă totul era intact.

„Didica scria noaptea, bea cafea, plătea medicamentele, ziua avea musafiri, gătea; tot ea plătea și femeia din casă... Puiu și soția au venit în Iași, apoi s-au dus la Brașov, ea era astmatică, dar avea și o antipatie față de Iași; peste ani, Puiu s-a îmbolnăvit, era ieșit la pensie, ea era bătrână, nu-l mai putea îngriji, voia să-l interneze de urgență la Brașov, dar el nu era chiar de urgență, l-am chemat la Iași... a murit în această casă...”

Otiliei i se oferise un apartament la București, colabora cu Guma, un colonel care făcea traduceri și Otilia stiliza; Guma și Tamara Gane lucrau la Editura «Cartea rusă», ea a refuzat... se încălzea iarna cu lemne, lângă poartă era o cișmea de unde căra apă în casă o femeie ce-o angajase mătușa-mea... când a murit mi-a dat mie și lui Puiu un pachet de scrisori de care nu voia să se mai știe, între ea și Topîrceanu, să le ardem, i-am respectat dorința”.

Și numele dumneavoastră de familie, Zaiț, de unde vine?, am întrebat-o, observând oboseala ce o marca. „Eu m-am căsătorit târziu, la 28 de ani, soțul meu a fost medic, Mircea Zaiț, ne-am cununat la biserica de alături, la Sf. Ioan Gură de Aur, nunta am făcut-o aici, el făcea naveta, s-a îmbolnăvit de ciroză hepatică, a murit în 1970”.

Și, *aprinzând* o lumânare pentru tot neamul, doamna Alice Zaiț se ridica de fiecare dată cu greutate, mergând sprijinită în baston, spre odăile ei din spate, unde o așteptau cuminiți, pe calorifer, cele două pisici, Țușca și Tanu. ■

¹ Este vorba despre capătul de sus al Uliței lui Manu, denumit în anul 1884, *Strada Suhupan*, cu numele episcopului Vladimir Irineupoleos Suhupan (cca 1800-1882), care a locuit pe această stradă (cf. Mircea Ciubotaru, „*Misterele*” *onomastice ale Iașilor*, vol. I, București, 2021, p. 353).

² Stradă denumită oficial *Bucșinescu* tot în anul 1884, după numele vornicului Iordache Bucșinescu, „faimosul scriitor pe vremea sa, iubit de Domn și de toți boierii” (după paharnicul Costandin Sion). Despre vornic, vezi Dinu Poștarencu, *Iordache Bucșănescu*, în „*Revista de istorie*”, anul IV, nr. 1, Târgu Neamț, 2022, p. 287-290. Denumirea străzii a fost schimbată în *Otilia Cazimir*, după numele poetei care a locuit în căsuța de la nr. 4 (propunere din 24 februarie 1994 și Decizia Consiliului Local din 5 octombrie 1999, reluată la 23 octombrie 1999), cf. *ibidem*, p. 65-67, 119.

³ Ioan Plăcișteanu (1893-1960), profesor de mecanică teoretică la Universitatea din Iași, director al Observatorului astronomic și director al Institutului de matematici aplicate, decan al Facultății de Științe din Iași (1940-1941). A fost asasinat în închisoarea comunistă de la Gherla (1960).

⁴ De fapt este vorba despre verii primari Romulus Cioflec (1882-1955), jurnalist, profesor și scriitor, și Remus Cioflec (?1880-?1960), editor, director al Editurii „Remus Cioflec”, cu librării cunoscute în București, Brașov, Cluj, Timișoara. Editura „Remus Cioflec” a tipărit, pe lângă literatură română, importante cărți din literatura universală, cele mai multe pentru prima dată în limba română (cf. Luminița Cornea, *Romulus Cioflec. O viață în imagini*, Sfântu Gheorghe, 2016, p. 6; eadem, *Editura și librăriile „Remus Cioflec” în perioada interbelică*, în „*Caietele de la Araci*”, anul VI, nr. 1(9), Sfântul Gheorghe, iunie 2018, p. 6-7).

| Muzeul „Otilia Cazimir” Iași: 1972 – 10 iunie – 2022 |

Inaugurarea
Muzeului „Otilia Cazimir”:
acad. Constantin Ciopraga
(dreapta)
(Arhiva MNLR Iași)

Biroul Otiliei Cazimir
(Arhiva MNLR Iași)

Muzeul „Otilia Cazimir” – 1972
(Arhiva MNLR Iași)

Străzile Chișinăului (din carnetul unui explorator)*

Liviu Marian**

Fiindcă am fost silit să-mi petrec vacanța în Chișinău, mi-am pus gând să cercetez mai de aproape orașul. Și-n hoinăreala mea pe acele străzi, stradele, ulițe, ulicioare și înfundături, am putut vedea și cunoaște multe lucruri interesante, sau cel puțin nostime, care ar fi bine să le cunoască și cetățenii acestui vechi municipiu.

M-am hotărât deci, să comunic impresiile mele de călătorie pe străzile Chișinăului, și cititorilor acestui ziar și încep azi cu o chestiune de orientare topografică: numirea străzilor Chișinăului.

Ca să afli adresa cuiva în orașul Chișinău, este lucru foarte plictisitor, anevoios, adeseori imposibil. Și-n rătăcirea ta în acest labirint, câteodată, zadarnic apelezi la cunoștințele topografice ale vardiștilor, factorilor poștali sau chiar ale birjarilor atotștiutori. Cauza acestei încurcături sau, mai bine zis, zăpăceli este a se căuta în faptul, că au dispărut, de la Unire încoace, vechile numiri rusești de străzi, fiind înlocuite aproape în fiecare an (de fiecare comisiune interimară nouă!) cu nume românești. Numai așa îți poți explica surprinderea cetățenilor onorabili, care nu mai află străzile cunoscute lor odată, sau le află în altă parte a orașului, unde le-au mutat capriciile unor noi consilieri comunali.

La început s-a dus o luptă aprigă pentru înlocuirea vechilor tăblițe rusești de pe zidurile clădirilor, cu toate că pe ici-colo unele mai înfruntă încă vremurile de azi. Au urcat sfioase în locul lor tăblițe noi, românești, dar și acestea au trebuit să cedeze locul, în timpul altora mai noi, așa că sunt azi străzi, care poartă mai multe nume, împăcând, în formă, atât pe ruși cât și pe români, atât pe vechii, cât și pe noii edili ai municipiului basarabean, zăpăcind însă, în fond, mulțimea mare a cetățenilor.

În nomenclatura veche, rusească, a străzilor Chișinăului s-ar putea descoperi un scop vădit, un sistem clar: găseai nume de țari, guvernatori, generali, poeți, președinți de zemstvă, primari, orașe capitale de județe basarabene, monumente și biserici vechi etc. Cu alte cuvinte, nume rusești, care trebuiau să fie popularizate printre moldoveni sau nume indiferente, care n-aveau nici o legătură cu slaba conștiință românească a moldovanului basarabean, care nu trebuia deloc trezită din letargia ei seculară.

Dacă cercetăm noile numiri românești ale capitalei de azi a Basarabiei, nu putem constata vreun scop vădit, vreun sistem serios.

Dacă-ți întocmești un tablou cu noile numiri românești, observi numaidecât că nașul (sau nașii), care au prezidat acest botez, au avut o inspirație slabă, școlărească, de licean, care, răsfoind în grabă un manual de istorie și altul de literatură, a crezut că poate proceda ca un preot la sfânta taină a botezului (după sfinții arătați în calendarul zilei), nu însă și după inspirația divină, pe care ar fi trebuit s-o aibă la un astfel de prilej.

Ce-ați zice, dacă ați afla că în satul Zăpăceni, de pildă, preotul i-a dat la botez, fiului nou născut al jitarului satului, numele „Jean” sau parohul soborului din Chișinău a ales pentru fiica d-lui deputat X. numele „Marghioala?” Ați rămâne cel puțin nedumeriți. La fel rămânem și noi, când vedem afișat pe cutare stradă, stradelă, uliță, ulicioare sau îmfundătură, nume, care se potrivesc cu locul, ca nuca în părete.

Admiteți ca un nume răsunător, scump neamului întreg sau localnicilor basarabeni, să stea uitat pe bordeiele unei ulicioare dosnice, întunecate, noroioase, iar altul mai puțin strălucitor și cunoscut, să strălucească în centrul orașului? Și-apoi nu este vorba numai de nume răsunătoare, strălucite, – ci și de nume pitorești, semnificative, potrivite cu locul, bazate pe tradiția orașului și amintirile vechi, pe care le trezesc atâtea clădiri străbune.

Chișinăul are în prezent (dacă putem crede fostei comisii interimare, care a făcut numărătoarea arterelor de circulație ale orașului) 112 străzi, din care nu toate au pavaj, trotuare, canal, lumină, în schimb însă un – nume!

Am cercetat cu atențiune acest tablou al primăriei (aprobat, se zice, de onor. Minister de Interne!) și printre numele de străzi am aflat: 6 nume din Familia Regală; 12 de domnitori români; 6 de bărbați de stat; 9 de generali și eroi; 12 de personalități basarabene; 24 de literați; 10 de sfinți, biserici, mănăstiri; 7 din antichitatea romană; 5 de provincii; 7 de orașe; 3 de râuri și munți; 7 de localități istorice; 5 diferite.

Să analizăm puțin aceste categorii de nume și odată cu ele zelul botezătorilor, care au ținut să răspândească gratuit în masele populației, cunoștințe de istorie, literatură, geografie și chiar politică, după o metodă foarte puțin pedagogică și folositoare, în schimb foarte savantă și afectată.

Din Familia Regală n-a fost omis nici un nume, după cum și se cuvenea. Totuși ar fi trebuit preferate, pentru toate aceste nume, străzi mai frumoase și mai în centru. Din numele de orașe au fost alese potrivit: Orheiului, Tighina, Iași,

care sunt în legătură directă cu Chișinăul. Ce caută însă în Chișinău strada Cetății Albe, a Cahulului, Chilieii (rămase din vremea rușilor!) și chiar a îndepărtatei Brăile, așa de îndepărtate toate și fără nici o legătură cu Chișinăul nostru? Nu era mai bine să se primească în tablou nume de sate moldovenești învecinate, pe urma cărora trăiește și se lăfăiește acest Chișinău cosmopolit? Din numele de localități istorice au fost alese: Mărăștii și Mărășeștii din războiul din urmă, dar și Plevna și Grivița din 1877-78 și chiar inexistentă „Movilă a lui Purcel”! Închipuiți-vă o stradă botezată „movilă” (!?) și aceasta, numai pentru că sub ruși se numea „Purcelovscaia ulița”! Deja faptul că noua numire românească seamănă mult cu cea veche rusească, aceasta din urmă se va păstra și mai departe, izgonind pe cea românească. Provinciile românești, care s-au învrednicit de nume de străzi în urbea Chișinăului sunt: Banatul, Crișana, Maramureșul (cine oare înțelege aici aceste nume?), Bucovina și... Bugeacul tătarăsc de altădată, a cărui amintire au păstrat-o părinții urbei, pentru posteritate, din motive, pe care nu le putem bănuși.

Și ca lecția de geografie să nu fie prea searbădă, s-au mai adaogat nume de fluvii, râuri, munți, ca de exemplu: Bâcul, Nistrul, Carpații! E drept că aceste nume se potrivesc întrucâtva cu locul, dar numai în anumite anotimpuri: cele de râuri, primăvara și toamna, când orașul lipsit de canalizare își capătă, din mila Cerului, canalele și lagunele venețiene, care nu pot fi trecute decât cu barca și când șuvoaiele sălbatece de apă îngrămădesc murdăria străzilor necurățate, în movile, care amintesc (aici în stepă) de munții noștri, unde capriciile naturii dezlanțuite în deplină libertate nu se supun mâniei slabe omenești, oricât s-ar înarma dânsa cu măturoaie, lopeți sau târnăcoape!

Cu toate că Chișinăul are multe biserici, totuși găsim puține nume de sfinți și nu numai de sfinți creștini, dar și de sfinți păgâni ca d.e. „Sfânta Vineri”! Ce și o fi zicând oare curioșii noștri sfinți pravoslavnici, Andrei, Ilie, Gheorghe, Haralambie și evlavioșii vlădici Veniamin și Gavriil, de noua tovarășă eretică?

Și ca să știe și bieții coborători de la Rim, aruncați de soartă pe malurile Bâculului, că purced cu adevărat de la tata Traian, s-au botezat străzi cu numele cuceritorului Daciei antice, cu ale lui Decebal și chiar cu a *Fântânei Blanduzia*.

Într-adevăr, trebuie să tresalte de bucurie inima fiecărui bun dacoromân, care, vizitând Chișinăul de azi, poate să se coboare din' nălțimea

brazilor, din vârful „Carpaților”, și poate să se urce pe „Movila lui Purcel” și să se răcorească o clipă (în închipuirea sa numai!) la izvorul limpede al celebrei *Fântâni a Blanduziei*, pentru a exclama cu celebrul poet Ovidiu, exilat acum aproape 2.000 de ani pe meleagurile pustii ale „Pontului Euxin” ...

... În adevăr „o nouă lume”, însă din nefericire, nu și o „nouă Romă”, care să fie la înălțimea vremurilor, pe aceste meleaguri românești înstrăinate.

Dintre breslașii renumiți de pe vremuri, numai „cojocarii” (azi dispăruți) s-au învrednicit de o stradă a lor, unde dacă nu găsești cojoace moldovenești, în schimb multe ace străine pentru aceste biete cojoace.

Dar să încetăm cu glumele și să lăsăm să defileze solemn pe dinaintea noastră cortegiul voievozilor țării, pe care părinții muritori ai urbei i-au immortalizat cu câte o stradă sau o „stradelă”: Dragoș Vodă, Alexandru cel Bun (care se luptă zadarnic cu fostul țar Alexandru al Rusiei), Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Vasile Lupu, Dimitrie Cantemir, Mihai Sturza – toți din Moldova; apoi Mircea cel Bătrân, Mihai Viteazul, Constantin Brâncoveanu – din Muntenia.

N-am avea nimic de obiectat contra acestor nume, cu toate că două din ele ne amintesc tristețe ocupații turcești-rusești din vechile principate. Dar ne întrebăm: unde sunt ceilalți domni ai Moldovei, care au făcut ceva pentru această Basarabie? Unde-i Ioan Vodă cel Cumplit, Ștefan Petriceicu, Movileștii, Cantemireștii? Dacă e vorba de istorie, să ni se fi dat un catastif complet de domni ai Moldovei.

Dar să nu cerem prea multe cunoștințe de istorie unor pasageri din comisiile noastre intermare trecătoare, căci dânsii n-au nevoie de ele în conducerea înțeleaptă a obștii acestui oraș, care are și dânsul, cel puțin acum în urmă, „istoriile” sale particulare, nostime.

Era firesc, ca de la numirea străzilor Chișinăului să nu fie dați uitării marii noștri bărbați de stat: Mihail Kogălniceanu, Ion Ghica, Take Ionescu, Nicu Filipescu, dintre cei morți; Ion I.C. Brătianu și Ion Inculeț, dintre cei vii. Am putea fi bănuți că facem politică, comentând aceste numiri, de aceea ne abținem de la orice comentarii și observăm numai că un bărbat mare de stat este al neamului *întreg* și nu numai al unui *singur* partid. De aceea n-ar fi trebuit omiși alții, cu merite egale.

N-au fost uitați nici generalii-comandanți de oștiri în ultimul război, români și străini, și câțiva

eroi ca Dragalina, Broșteanu, Stan Poetaș, T. Râșcanu, Berthelot, Ecaterina Teodoroiu (de fapt Teodoroiu!!!) printre care s-a rătăcit, Dumnezeu știe cum, și bietul Avram Iancu de peste Carpați, probabil pentru a face cunoștință cu belgianul Albert Thomas!

Urmează câteva (12) nume de personalități basarabene, între care și Carol Șmidt, care a rămas și sub români, probabil pentru meritele literare superioare ale lui Pușkin, pe care țarul rusesc l-a exilat cândva în Basarabia moldovenească, iar noi l-am izgonit acum peste Nistru, în raiul bolșevic. De altfel, neastâmpăratul Pușkin și-a meritat această soartă postumă, întrucât și-a bătut joc în vremurile sale de acest „târg parșiv” („procleatâi gorod”). Auzi D-ta, târg parșiv? – și-o fi zis revoltați atâți părinții noi-nouți ai vechiului oraș Chișinău, scăpat din mâinile țarismului autocrat.

Dar numirea străzilor cu numele atâtor personalități basarabene în viață n-o putem discuta, din simplul motiv că nu cunoaștem definiția cuvântului „personalitate” și, prin urmare, nu putem ști cine are dreptul la nemurire (fiind încă în viață), într-un oraș cu atâția „nemuritori”. Totuși credem că ar fi trebuit să se eternizeze nume ca ale lui Gavriil Muzicescu, Gavriiliță, Vasile Stroescu, P. Halippa, Sergiu Niță, Ion Pelivan, Ștefan Ciobanu etc. care au merite necontestate pentru renașterea Basarabiei.

Dar să aștepte acești buni români până la o nouă schimbare a consiliului comunal, când suntem siguri că li se va face dreptate.

Mai larg au fost dăruți literații, care au obținut nu mai puțin de 23 de străzi. Probabil că alegerea acestor nume s-a făcut potrivit spiritului vremii de azi, care urcă și coboară vertiginos totul, fără a ține prea mult socoteală de valoare. Căci altfel nu s-ar putea explica lipsa unor chemați și prezența altora, mai puțin chemați, să călăuzească cu numele lor pașii cetățenilor rătăcitori pe străzile Chișinăului.

Localnicii, basarabeni, au rămas cel puțin cantitativ în minoritate cu abia patru ... mandate literare: B.P. Hasdeu, Alecu Russo, Alecu Donici și Mateevici, cu toate că ar fi putut prezenta o listă întreagă de personalități literare ca domnii Alecu Hașdeu, Costachi Stamati, Victor Crășescu, Dumitru Moruzi, Zamfir Arbore etc. Un rest de 5 străzi a primit nume diferite ca: strada Unirii, Izvorului, Evreiască (ar fi fost mai greu, desigur, să se afle una *moldovenească!*) și chiar ... sârbească! Omagiu adus sârbilor, aliaților noștri de arme, să nu supere pe ceilalți camarazi ai noștri de arme.

După un nou război mondial le va veni desigur și lor rândul.

Și cu aceasta am fi terminat lista numelor străzilor din Chișinău. Am avea totuși de adăugat la observațiile de sus încă următoarele:

1. Nu trebuia să se boteze câte 2 străzi cu același nume. În felul acesta s-au suprimat încă 6 nume din cele, care au fost pe nedrept omise de pe tablou.

2. Ar fi trebuit să se procedeze mai serios, mai cu dreptate la distribuirea numelor pe străzile din centru și cele de la mahala, întrucât plasarea unui nume de seamă într-o ulicioară dosnică, murdară, o considerăm o profanare sau cel puțin o ironie.

3. Ar fi trebuit ocolită cu băgare de seamă traducerea vechilor nume rusești sau adoptarea de nume asemănătoare, ca formă și fond, celor rusești, întrucât prin acest procedeu continuă să se păstreze vechile nume rusești în paguba celor noi românești.

Dăm în privința aceasta câteva exemple din cele 23, pe care le-am cules:

a) 13 *traduceri ad litteram*, strada Orheiului, fosta Orgheevscaia etc.

b) 7 *adaptări de formă*, strada Alexandru cel Bun, fosta Alexandrovscaia, strada Mihai Viteazu, fosta Mihailovscaia; strada Anton Panu, fosta Antonovscaia; strada Titu Maiorescu, fosta Titovscaia; strada Veniamin Costachi, fosta Constantinovscaia; strada Nicu Bălcescu, fosta Balșevscaia (de la Balș!); strada Movila lui Purcel, fosta Purcelovscaia.

c) 3 *adaptări de fond*: strada Evreiască, fosta Sinagovscaia; strada Bunavestire, fosta Blago-

vescenscaia; strada Fântâna Blanduziei, fosta Fontanăi pereuloc.

Am putea (și chiar ar trebui!) să ne mulțumim și obișnuim și cu această nouă nomenclatură a străzilor Chișinăului. Totuși am îndrăzni să ne exprimăm o sfioasă rugămintă către cei în drept:

I. Să nu mai fie schimbate aceste nume la anul viitor;

II. Toate autoritățile, începând cu însăși Primăria și Prefectura de poliție, să se folosească *exclusiv* de noile numiri;

III. Poșta să anunțe publicul că de la un termen, ce-l va fixa, nu va mai transmite corespondența cu numirile vechi rusești la adresa celor interesați.

IV. Vardiștii și birjarii să fie obligați a cunoaște exact noile numiri românești, pentru a putea călăuzi pe cei ce caută o stradă cu nume noi românești, fără însă să cunoască și vechea ei numire rusească, singura azi, care-i poate duce la țintă.

V. Să se coboare de pe zidurile caselor și restul de table vechi rusești.

De altfel, nu vom mai ajunge la dorita orientare, repede și sigură, în labirintul de străzi din Chișinău. Căci astăzi, factor poștal, vardist, birjar, negustor etc., nici nu vor să știe de numele românesc al străzilor Chișinăului, *forțând* astfel publicul românesc să se folosească tot de vechile nume rusești, pe care cineva, dacă nu le cunoaște, ori nu află adresa dorită, ori pierde timp și nervi, căutând-o. ■

[I, „România nouă”, anul III, nr. 46, Chișinău, 26 iulie 1926, p. 1-2; II, nr. 47, 28 iulie 1926, p. 1-2]

* Articol republicat în *Chișinăul interbelic. Alte evocări (ne)sentimentale*. Ediție îngrijită și argument de Diana Vrabie. Postfață de Alexandru Corduneanu, Editura Eikon, București, 2022, p. 248-255.

** Liviu Marian (1883-1942), fiul cărturarului bucovinean Simion Florea Marian (1847-1907), prozator, traducător și istoric literar. Între anii 1901 și 1905 a urmat Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din Cernăuți. A debutat în revista „Junimea literară” (Cernăuți, 1904) și a fost primul președinte al Societății studențești „Dacia”, înființată în 1905, doctor în litere și filozofie (1927), fondator, alături de prietenul său, scriitorul Nicolae Dunăreanu (1881-1973), al revistei literare „Renașterea Moldovei” (Chișinău, 1920). Semnătura sa poate fi regăsită în importante publicații ale vremii: „Convorbiri literare”, „Adevărul literar și artistic”, „Sburătorul”, „Viața Basarabiei”, „Universul literar” ș.a. În perioada interbelică, a ocupat funcția de director al Liceului „B.P. Hasdeu” din Chișinău.

Mănăstirea de la Curtea de Argeș – loc de odihnă al regilor României

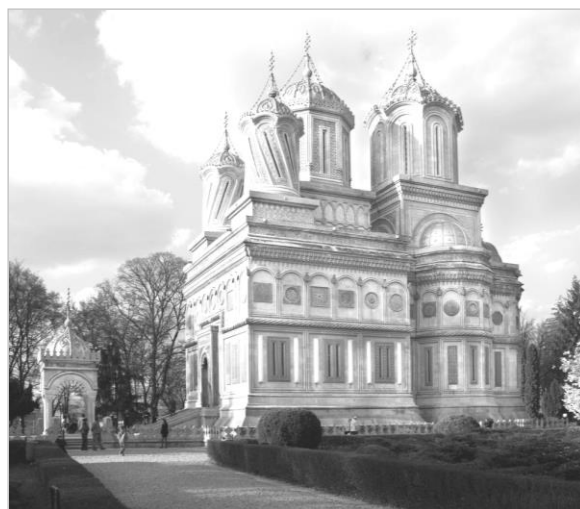
Stelian Gomboș | București, România |

Biserica (catedrala) veche a mănăstirii

Fostă capitală a Țării Românești, Curtea de Argeș se bucură de statutul de „oraș regal”, reintrând în atenția istoriei odată cu urcarea pe tronul României a Regelui Carol I (1839-1914). În perioada domniei Regelui Carol I, la Curtea de Argeș a fost construită calea ferată care leagă orașul de Pitești, a fost ridicată o gară monumentală și a fost refăcută biserica mănăstirii Curtea de Argeș, cunoscută ctitorie a lui Neagoe Basarab, căreia i-a fost adăugat un palat devenit una dintre reședințele familiei regale. Însă, poate cea mai importantă decizie a fost aceea ca frumoasa catedrală de la Curtea de Argeș să devină necropolă regală. Astfel, Regele Carol I, Regina Elisabeta, Regele Ferdinand și Regina Maria, Regele Mihai și Regina Ana își dorm somnul de veci alături de Neagoe Basarab și familia acestuia.

Ctitorie a domnului Țării Românești Neagoe Basarab (1512-1521), mănăstirea Curtea de Argeș este o capodoperă a arhitecturii medievale, dar și cea mai valoroasă construcție de arhitectură bisericească din România. Radu de la Afumați (1522-1529) a continuat lucrările și a desăvârșit pictura, în 1526.

În pronaosul bisericii se află mormintele ctitorilor principali: Neagoe Basarab și doamna Despina (m. 1554), soția lui Neagoe Basarab, doamna Stana (m. 1531), fiica lui Neagoe Basarab și soția domnului Ștefăniță cel Tânăr al Moldovei (1517-1527). Tot aici, se află și piatra de mor-

mânt a lui Radu de la Afumați, soțul doamnei Ruxandra, fiica lui Neagoe Basarab, cel care, spun cronicile, în anul 1526 a pus de s-a zugrăvit biserica mănăstirii Curtea de Argeș.

Tot aici, se găsesc, pe de o parte, mormintele Regelui Carol I (1881-1914) și al Reginei Elisabeta (1881-1916), între care se află o cutiuță pirogravată, cu osemintele micuței prințese Maria (1870-1874), iar de cealaltă parte se află mormintele Regelui Ferdinand (1914-1927) și al Reginei Maria (1914-1927).

În testamentul scris și iscălit cu propria sa mână, la 14/25 februarie 1899, Carol I își exprima dorința ca trupul său să fie îngropat „lângă biserica Curții de Argeș, reclădită de mine, și care poate deveni mormântul dinastiei române,

însă, când capitala Regatului va cere ca cenușile mele să rămână în mijlocul iubiților mei bucu-reșteni, atunci înmormântarea la Curtea de Argeș va fi provizorie, până ce se va clădi un mau-soleu pe o înălțime împrejurul orașului, unde se poate deschide un bulevard (mă gândesc la înălțimea înainte de biserica Cărămidari, unde se găsește astăzi un pavilion al Institutului Geografic Militar)” (Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi*, vol. I, *Carol I*).

Născut la Sigmaringen (sudul Germaniei), la 8/20 aprilie 1839, Carol de Hohenzollern a devenit domnitor al României, după plebiscitul național din 2/14-8/20 aprilie 1866, soldat cu un rezultat pozitiv – 635.969 „pentru” și doar 244 „contra”. S-a căsătorit cu principesa Elisabeta de Wied (n. 17/29 decembrie 1843), în ziua de 3/15 noiembrie 1869.

La 10 mai 1866, principele Carol I intra în București, depunând jurământul, fiind primit de o mulțime entuziastă. La 10/22 mai 1877, au avut loc, la București, o serie de festivități prilejuite de proclamarea Independenței României. La 10/22 mai 1881, când s-au împlinit 15 ani de la urcarea pe tronul statului român, au avut loc festivități prilejuite de proclamarea Regatului și încoronarea domnitorului Carol I ca rege al României.

Cei 48 de ani de domnie a lui Carol I au marcat o etapă de mari progrese ale României în plan economic, social, administrativ, politic, cultural. România și-a cucerit Independența de stat, a devenit monarhie constituțională și s-au pus bazele consolidării statului român modern.

Odată cu urcarea pe tronul României a Regelui Carol I, orașul Curtea de Argeș, fosta capitală a Țării Românești, a reintrat în atenția istoriei.

Avariată de incendii, cutremure și prădată de mai multe ori, biserica a fost supusă de-a lungul timpului mai multor lucrări de restaurare. Biserica mănăstirii Curtea de Argeș a fost restaurată de Matei Basarab (1632-1654), care a reclădit și turnul clopotniței de la intrare. Lucrări de reparații a făcut și Șerban Cantacuzino, domn al Țării Românești (1678-1688), în 1682.

Biserica mănăstirii Curtea de Argeș a fost refăcută în forma de astăzi între anii 1875 și 1886, la inițiativa Regelui Carol I, după planurile arhitectului francez André Lecomte de Noüy. Această refacere, absolut necesară, a avut însă parte și de critici, mai ales datorită faptului că a modificat ansamblul mănăstirii, prin înlăturarea zidului fortificat de la exterior și prin demolarea mării clopotnițe ridicate de Matei Basarab. Pictu-

ra a fost refăcută de Jean-Jules-Antoine Lecomte du Noüy, fratele arhitectului, și terminată în 1885. Fragmente din pictura originală pot fi văzute în palatul episcopal din incinta mănăstirii și la Muzeul Național de Artă al României din București. Mănăstirea a fost resfințită la 12 octombrie 1886.

Regele Carol I a construit parcul mănăstirii Argeșului și palatul episcopal (1886-1890), care era folosit ca reședință regală de vară. Construită în stil german, clădirea este simetric dispusă în raport cu axa catedralei, având în centru paraclisul, cu turnul-clopotniță. Paraclisul (ridicat cu un an înainte de palatul regal) adăpostește moaștele Sfintei Mucenițe Filoftea.

În sala de recepții a fostei reședințe regale, s-au ținut ședințe importante ale Consiliului de Coroană, iar apartamentele regale de la etaj i-au găzduit pe regii României. Regina Elisabeta a locuit aici doi ani, iar după ce s-a îmbolnăvit, pentru ea a fost montat un lift, unul dintre primele din țară. Printre obiectele cu însemnătate istorică se află și o Sfântă Scriptură scrisă cu litere de aur și pictată de Regina Elisabeta, alături de câteva icoane lucrate în mozaic.

După moartea Regelui Carol I, Regina Elisabeta s-a retras la mănăstirea de la Curtea de Argeș, unde a încetat din viață, la 18 februarie 1916, în urma unei duble pneumonii. Aici a și fost înmormântată.

La 1 martie 1889, Ferdinand de Hohenzollern-Sigmaringen (n. 24 august 1865) a fost proclamat, prin Decret, Principe al României, cu titlul de Alteță Regală. S-a căsătorit, la 10 ianuarie 1893, cu principesa Maria a Marii Britanii și Irlandei. La 28 septembrie/11 octombrie 1914, Ferdinand a devenit rege al României.

La 15 octombrie 1922, la Alba Iulia, a fost încoronat rege al tuturor românilor. În timpul Primului Război Mondial, Regele Ferdinand s-a alăturat curentului favorabil Antantei, chiar dacă a fost nevoit să lupte împotriva țării sale natale, Germania, implicându-se chiar și în operațiunile militare. În timpul domniei sale, s-a înfăptuit reforma agrară, pentru care a fost numit „Rege al țăranilor”. Totodată, Regele Ferdinand a promulgat Constituția din 1923, care a adoptat votul universal.

Regele Ferdinand a murit la 20 iulie 1927, la Sinaia. La 23 iulie, Ferdinand a fost înmormântat în catedrala episcopală din Curtea de Argeș, cu „o pompă vană și rece”, după cum avea să mărturisească Nicolae Iorga. Pe lespede de marmură albă au fost gravate cuvintele: „Aici odihnește

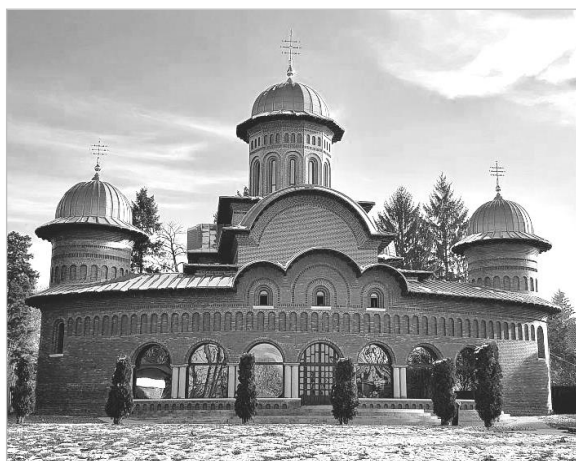
robul lui Dumnezeu Ferdinand I, Regele României, născut la 24 august 1865 la Sigmaringen, răposat la 20 iulie 1927 la Castelul Peleşor. Luând cârma țării la 11 octombrie 1914, a tras sabia la 15 august 1916 pentru dezrobirea românilor de peste vechile hotare înfăptuind întregirea neamului și încoronându-se la 15 octombrie 1922 la Alba-Iulia ca primul rege al tuturor românilor”.

Personalitate cu impact în mediul politic, social și cultural al societății românești, Regina Maria nu a prețuit să se folosească de propria carismă în vederea slujirii intereselor naționale ale poporului său. A susținut de la început alianța României cu țările Antantei în vederea unirii provinciilor românești aflate sub stăpânirea Imperiului Austro-Ungar și a fost supranumită „mama răniților” și „regina-soldat”, pentru atitudinea ei curajoasă din timpul Primului Război Mondial, când a lucrat efectiv pe front, în spitale de campanie, și a coordonat activitatea unei fundații de caritate. După încoronarea de la Alba Iulia, în 15 octombrie 1922, alături de regele Ferdinand, ca suverani ai României Mari, Regina Maria a efectuat vizite oficiale în Occident. Călătoria în Statele Unite ale Americii, în 1926, a fost considerată un succes extraordinar.

Regina Maria a murit la 18 iulie 1938, în Castelul Peleşor. Prin prevederile testamentare, trupul i-a fost înhumat în catedrala episcopală de la Curtea de Argeș, iar inima i-a fost depusă în capela „Stella Maris”, ctitoria sa de la Balcic. A trebuit, însă, să fie luată de la Balcic, odată cu cedarea Cadrilaterului către Bulgaria, în 1940, și depusă în firida unei stânci de lângă Castelul Bran. În 2015, la inițiativa Regelui Mihai, Casa Regală și Ministerul Culturii au hotărât de comun acord ca locul inimii Reginei Maria să fie în Salonul de Aur din castelul Peleşor.

Biserica (catedrala) cea nouă a mănăstirii

În data de 10 mai 2009, la inițiativa Arhiepiscopiei Argeșului și Muscelului, în parteneriat cu Casa Regală a României, a fost pusă piatra de temelie pentru o nouă catedrală arhiepiscopală la Curtea de Argeș, care să aibă și rolul de necropolă regală. Altarul noii catedrale arhiepiscopale și regale a fost târnosit în 7 decembrie 2018. Noua catedrală arhiepiscopală și regală este amplasată la intrarea în incinta mănăstirii Curtea de

Argeș și poartă hramul Sfintei Mucenițe Filofteia și Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil. Edificiul are, în linii mari, arhitectura Bisericii Domnești de la Curtea de Argeș, ctitorită de domnitorul Basarab I la mijlocul secolului al XIV-lea. În incintă există un loc special amenajat, în pridvor, unde sunt locurile de veci pentru membrii Casei Regale a României și arhiepiscopii Argeșului și Muscelului.

Ușor retrasă față de monumentul central al așezământului, clădirea a fost concepută în stilul arhitecturii bizantine, ca o prelungire a vechiului lăcaș de cult. Construcția, care are 36 metri lățime în zona fațadei, este în formă de cruce greacă înscrisă, cu brațele egale, naosul principal de aceeași înălțime cu cel transversal, peste a căror boltă se înalță o cupolă cu o turlă cu înălțimea de 21 metri.

Capetele extreme ale necropolei, în formă de semicerc, sunt formate de două capele, acoperite cu câte o cupolă. În capela din stânga vor fi expuse moaștele Sfintei Mucenițe Filofteia, situate la ora actuală în palatul episcopal din apropiere.

În exterior, catedrala are un veșmânt de cărmidă aparentă și chenare în relief cu detalii de piatră, iar în interior este decorată cu mozaic.

În noua necropolă regală au fost înmormântați Regina Ana (13 august 2016) și Regele Mihai (16 decembrie 2017).

Tot aici au fost reînnumerate rămășițele pământești ale Regelui Carol al II-lea, aduse în țară în 2003 de la Lisabona, la 50 de ani după moartea sa, și cele ale Reginei Elena, strămutate în țară în 2019 de la Lausanne. În viitor, urmează să fie transferate la Curtea de Argeș și rămășițele pământești ale altor membri ai familiei regale din a patra generație. ■

Uriașa de la Eternitate. Mit, mitizare, adevăr

Gianina Vera Poroșnicu | Iași, România |

În ansamblul de arhitectură și artă plastică în aer liber, numit Cimitirul Eternitatea al Iașului, la câțiva pași de biserica Sf. Gheorghe, și în vecinătatea veciei lui George Topîrceanu și a filosofului junimist Vasile Conta, de peste un secol, un monument funerar atrage și suscită atenția publicului de tor felul. Apărând printre copacii deși ai locului, dar parcă dominând prin dimensiuni, este așezată o statuie din marmură albă, deasupra unui cavou, cel care a aparținut familiei boierești Rosetti. Lumea s-a obișnuit să o numească Uriașa, iar de-a lungul ultimului secol a generat cea mai cunoscută legendă din Eternitate.

Cei care își manifestă curiozitatea în fața acestui monument se interesează la personalul din cimitir și aud o poveste ciudată, tristă, dar pe care o cred. Astfel, ceea ce aud cei mai mulți de la ciocli (cea mai directă sursă de informații la fața locului) este că într-unul din cavouri se află fiica unui ofițer din Podu Iloaiei, care ar fi suferit de gigantism. Într-o variantă mai nuanțată, apare amănuntul că la 9 ani fata avea deja 2 metri și jumătatea spre 3 metri (o dimensiune imposibilă biologic, în mod natural, mai ales pentru că e greu de suportat pe un organism) fapt pentru care tatăl ei ar fi ucis-o pentru a feri familia de oprobriul public, în alte variante, pentru a-i curma fetei suferința de a fi astfel construită fizic. Dar, tot tatăl, regretând gestul, i-ar fi ridicat statuia. Este evident că în fața curiozității oamenilor, se nasc, de obicei legende care ajung la nenumărate variante. Adevărul ajunge la impas, în aceste situații, iar confuzia se amplifică. Aceste povestiri, destul de puțin justificate, prind însă pentru cei care cred în spiritism, de exemplu. Plauzibilă este, desigur, istoria reală a cavoului familiei Rosetti. Pe de o parte, se argumentează că nu este trecut niciun nume de femeie, ci doar a doi bărbați, dar există și varianta că în cavou se aflau șapte bărbați și o femeie, fiica unui ofițer, care ar fi trăit mai bine de 70 de ani și care a fost membră în comitetul Doamnelor Române a Crucii Roșii.

Poate apariția monumentului funerar *Urișa* a fost pusă, intenționat sau nu, în legătură cu

această femeie, la rândul ei fiică de ofițer. Și de aici poveștile, greu de argumentat, care au trecut din gură în gură, generații la rând. În fapt, pe oricine întrebi, știe această legendă.

Radu Beldiman, nepot al lui Al. Vasile Beldiman, care a preluat cripta de la familia Rosetti, relatează la sfârșitul anilor 1990, povestea autentică a amplasării statuii la Iași, pe care a relatat-o la o întâlnire cu anticarul Dumitru I. Grumăzescu și alți invitați prezenți.

În 1998, Radu Beldiman, nepotul lui Vasile Beldiman, a venit la Iași să vadă cum mai arată cavoul. Starea obiectivului era greu de descris și apreciat. În fapt, era un loc părăsit și puternic degradat. A fost îndemnat să facă o ofertă cu propunerea de a dona ansamblul funerar Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Iași, adresând o scrisoare președintelui de atunci, scriitorul Mihai Ursachi, donația fiind făcută pentru ca Uniunea Scriitorilor să realizeze reabilitarea monumentului și să aibă drept de folosință a locului. Conducerea de atunci a URȘ Iași nu a dat răs-

puns, nici după doi ani. Dezamăgit de dezinteres și indiferență, Radu Beldiman i-a donat cavoul anticarului Dumitru I. Grumăzescu. Mai târziu, acest ansamblu a ajuns în proprietatea subsemnatei. Radu Beldiman a lămurit, prin cele știute din familie și documente, că statuia a fost adusă în țară, la sfârșitul secolului al XIX-lea, de Vasile Beldiman care, aflat la Viena, însărcinat cu probleme culturale, a avut prieten un sculptor-pietrar de astfel de monumente, vienez, cu care era și bun vecin, locuind chiar lângă atelierul acestuia. Înainte de a pleca din Viena, i-a cerut sculptorului o lucrare. Până la urmă, a ales-o pe aceasta. Iar sculptura a fost adusă în Iași și așezată la Cimitirul Eternitatea, la cavoul familiei Rosetti, cu care Beldiman era foarte bun prieten, și care a preluat, în vremea aceea, folosința acestui loc funerar. Din acel moment, mai ales pentru că monumentul era ceva inedit, unic în Iași, lumea a început să nască ipotezele, miturile, nedumeririle amintite.

Statuia în sine este, conform specialiștilor de artă plastică, o ipostaziere, clasică, în felul ei (după modelele renaștentiste sau neo-renăștentiste occidentale, întâlnite cu multe secole înainte în necropolele din Vest), a Fecioarei Maria în rugăciune, detaliile de execuție fiind comune cu multe alte modele care circulau în epocă în arta monumentelor funerare. Expresivitatea personajului este de anvergură creștină, Fecioara Maria fiind într-o rugare pentru mântuirea lumii. E puritate și multă curățenie spirituală care emană din ipostaza în care este expusă artistic. Ea cadrează foarte inspirat cu obeliscul din granit negru al familiei Rosetti (pe care apar numele a

doi frați, Răducanu și Lascăr Rosetti) și a fost amplasată la cavoul familiei la sfârșitul secolului al XIX-lea.

La ansamblul monumental *Urișa – Obeliscul Rosetti – cavou* nu s-au mai întreprins lucrări de întreținere de foarte multă vreme, astfel că imaginea de azi este a unei paragini în care statuia nu mai are nicio strălucire și nici un ecou. Marmura albă a devenit acum neagră din cauza uzurii și a intemperiilor, dar și a altor cauze care au dus la o deteriorare avansată. A fost și un obiect predilect pentru cei care au „ținut” să se immortalizeze scriind ori scrijelind fără nicio reținere semne și texte. Iar cavoul, care a fost permanent deschis, a devenit (și este) o pubelă predilectă mai ales pentru săracii și cerșetorii care își fac veacul prin cimitir.

Totuși, cel puțin statuia din ansamblu a fost restaurată de curând, prin grija noastră. Deși e din marmură albă, de calitate, cu o execuție artistică de excepție, statuia zăcea de decenii într-o uzură care te făcea să crezi că e din marmură neagră. Așa se așternuse timpul și uitarea peste ea. Acum este iar în strălucire.

Refacerea acestui sit arhitectural funerar (clasat ca monument istoric de Ministerul Culturii), printre cele mai spectaculoase din Cimitirul Eternitatea, se impune de la sine, dată fiind istoria și imaginea locului, dar și poziția centrală în ansamblul locului. Cu siguranță, atracția publicului va rămâne constantă pentru această bijuterie sculpturală care va fi mereu, în percepția lui, Urișa din Eternitate, chiar dacă legendele vor urma sau adevărul istoric se va impune. ■

Urișa de la Eternitate
(sursa: Doru Hobjila –
photography)

„La aniversară...” (o expoziție „de sărbătoare”)*

Valeriu Stancu | Iași, România |

Pe Mihai Zaiț l-am cunoscut în anul 1984, cu ocazia primei sale „personale” deschise la Galeriile „Cronica”. El mai avusese expoziții și până atunci, dar nu și în spațiul redacțional al prestigioasei publicații culturale de la Iași. Eu, angajat de câteva luni ca redactor al revistei ce patrona galeriile, cunoscusem câțiva „optzeciști” ai picturii ieșene, cu care mă și împrietenisem deja, căci le admiram demersul artistic (Dumitru Foca și Traian Mocanu, Constantin Tofan, Marcel Pavel și, evident, Dragoș Pătrașcu), dar cu fascinantul univers al lucrărilor distinsului și blândului „profesor de desen” mă întâlneam pentru întâia oară.

Împătimitii săi colegi de breaslă și de generație, „tineri și neliniștiți”, veneau cu un alt suflu în artele plastice ieșene, experimentau și-și impuneau cu consecvență și strălucire experimentele, dădeau noi valențe vechilor simboluri, propuneau viziuni diferite, ce refuzau să privească înspre trecut, foloseau tehnici dezinhitate și îndrăznețe. Mai pe scurt, își pregăteau un viitor pe care să-l modeleze după pofta inimii și care să le aparțină. De aceea, expoziția lui Mihai Zaiț a fost un șoc pentru mine. Deși făcea parte din aceeași

generație artistică, el se deosebea de cei pe care deja i-am citat prin olimpianismul lucrărilor sale. În acele vremuri tulburi, kafkiene de-a dreptul, Mihai nu transmitea idei, mai greu sau mai ușor de descifrat, ci trăiri, stări, iar aceste stări nu erau legate de frământări interioare, de zbcium sufletesc ci, dimpotrivă, cum spuneam, de un olimpianism pe care nu mi-l puteam explica. Și știind că „apele liniștite sapă adânc”, mă întrebam: „ce ascunde acest om sub oceanul său de liniște, de cuminenie?”. A trebuit să curgă multă apă pe sub puținele poduri ale Bahluiului, a trebuit să mai văd nenumărate expoziții de-ale sale, a trebuit să urmăresc – cu asiduitate, interes, uimire și cu tot mai mare încântare – evoluția acestui uluitor, dar prea discret, creator, ca să înțeleg faptul că seninătatea este principala caracteristică a vieții sale sufletești și deci că, în pânzele sale, domnesc, molipsitor, sinceritatea, firescul, altruismul și acea stare pe care francezii o numesc atât de inspirat „la joie de vivre”. Expoziția din 1984, de la „Cronica”, mie îmi arăta un clasic „avant la lettre”, un clasic ce-și aflase măiestria înainte de a ucenici, un neobosit drumet care-și atinsese ținta călătoriei înainte de a porni la drum. Iar acum, privind retrospectiv tot ce a realizat Mihai Zaiț de-a lungul câtorva decenii, i-aș numi parcursul, împrumutând un titlu faimos, „singurătatea alergătorului de cursă lungă”. Numai că, de data aceasta, alergătorul chiar a câștigat teribila cursă în care a concurat cu timpul și cu sine însuși.

Dacă Mihai Zaiț ar fi rămas numai la armonii cromatice care încântă doar ochiul, nu și sensibilitatea, dacă ar fi rămas la întomnări labișiene, la sămănătoriste ilustrări ale *Pastelurilor* lui Alecsandri și la idilice pajiști însomnurate de soare, de tihna amiezii, de privegherea ancestralelor clăi de fân, aș fi zis că el este un simplu „peisagist” (evident, nu-i acord termenului nicio conotație peiorativă!), așa cum atâția alții mai sunt în lumea artelor frumoase. Dar el și-a înzidit în fiecare pânză, în fiecare trăsătură de penel o fărâ-mă de suflet, o rază din seninătatea trăirilor sale. Așa se explică faptul că, sub mângâierea delicatului său penel, simbolurile în care-și încifrează

mesajele sunt sau devin perene. Copacul stinger, căsuța statornică, înveșnicită sub mantii de zăpadă ori sub pojarul razelor de soare, stogul de fân, gardul răzleț și povârnit, cerul cu nuanțele sale neverosimile, clopotnița seculară atotvestitoare și crucea pătimirilor și a mântuirii plasate „între cer și pământ” nu au doar rol decorativ în acuarelele lui Mihai Zaiț, ele sunt adevărate simboluri, personaje autentice și persuasive ale unei cărți căreia, cu fiecare expoziție, autorul îi mai adaugă un capitol, mereu inspirat și mereu egal cu sine însuși. Iar aceste personaje înnobilate de un emoționant animism sunt privite, cercetate, iscodite, admirate de câteva chipuri infantile, senine (într-adevăr, era nevoie, în economia expoziției, de această contrapondere umană!) ce exprimă atât de simplu speranța, nevinovăția, miracolul surâsului, dorința nespusă...

Câtă viață sub aparenta somnolență a naturii, sub înșelătoarea toropeală a componentelor sale! Deși simbolurile, elementele, conexiunile par că se repetă, ele sunt mereu înnoite, căpătând alte și alte valențe fie și numai prin rafinata lor plasare în peisaj. Autorul nu mai pune preț pe amănunte, pe detalii, deoarece a ajuns la esență, are capacitatea de a surprinde doar fundamentalul, pentru a transmite starea pe care o trăiește în momentul concretizării inspirației sale.

Imagini din România profundă, s-ar zice, din „eterna și fascinanta Românie”. Da, dar dintr-o Românie ce nu există decât în realitatea sufletească, deci subiectivă, transfigurată, a lui Mihai Zaiț. Citadin vrâncean prin naștere și ieșean prin adopțiune, pictorul surghiunește totuși din universul creației sale „orașele tentaculare” (vă amintiți, cred, titlul lui Emile Verhaeren), mereu în schimbare, leagăne ale alienării și însingurării și pune preț – inspirat, probabil, și de nemuritoare afirmație a lui Lucian Blaga „eu știu că veșnicia s-a născut la sat” – doar pe valorile, simbolurile, reperatele ancestrale, sigure, nepieritoare ale satului românesc. Filtrate, transfigurate, esențializate de sensibilitatea sa artistică.

În încheiere trebuie să mărturisesc faptul că am admirat întotdeauna și discreția cu care se exprimă în lumea gălăgioasă a artiștilor (de

altfel, este semnificativ faptul că și expoziția deschisă, la ceas aniversar, în impunătorul spațiu de la Muzeul Unirii se intitulează „Trăiri în șoaptă”!), dar și poezia interioară, sugerată și sugestivă, cu valențe ale armoniei și echilibrului pe care o degajă fiecare pânză a expozantului ce-și uimește admiratorii nu doar prin frumusețea operei sale, ci și prin calitatea lui umană. Ca și colegii săi de breaslă și de generație care au ales căi mai spectaculoase pentru a ajunge, în cele din urmă, la exprimarea măiastră de astăzi, Mihai Zaiț – chiar dacă a rămas consecvent în universul pe care și l-a creat încă de la primele lucrări, chiar dacă nu s-a aventurat în experimente vizibile, unele chiar la modă – a obținut același rezultat, adică a ajuns la desăvârșire, astfel încât acum se poate spune despre ei toți că s-au înveșnicit prin penel / culoare / desen.

Felicit din toată inima autorul și mă bucur că, pentru el, întomnarea naturii și a ființei nu e „doar o toamnă”, nu e „risipire în timp și anotimp”, ci e și „așteptarea mirabilei semințe”, adică o „cale pe bolta cerului”! ■

* Cuvinte prilejuite de expoziția aniversară „Trăiri în șoaptă” – Mihai Zaiț 70, Galeriile de Artă ale Muzeului Unirii din Iași (10-28 noiembrie 2021). Prof. Mihai Zaiț, membru al Uniunii Artiștilor Plastici – Filiala Iași, este președintele Cercului ASTRA de artă plastică „N.N. Tonitza”.

O valoroasă pictoriță a plecat dintre noi: Valentina Rusu-Ciobanu (1920-2021)

Lidia Cioban | Hârtopul Mare, raionul Criuleni, Republica Moldova |

Valentina Rusu-Ciobanu s-a născut la 28 octombrie 1920, în Chișinău.

S-a stins din viață, pe 1 noiembrie 2021, la venerabila vârstă de 101 ani. A fost o artistă plastică a cărei creație se remarcă atât prin mijloacele expresive, considerate de critici neconvenționale, inovatoare, cât și printr-o profundă notă poetică. Pictura Valentinei Rusu-Ciobanu este o simbioză de „realism poetic” și „spirit original”, iar după părerea criticului Vladimir Bulat, „stilul pentru care a optat pictorița putea fi «citit» în perioada regimului sovietic, ca o «subversiune sublimată», risc pe care Valentina Rusu-Ciobanu și l-a asumat.

În anii 1938-1940, a studiat la Școala de Arte din Chișinău, ulterior la Academia de Arte Frumoase din Iași (1941-1944). În 1947 a absolvit Școala de Arte Plastice „I.E. Repin” din Chișinău.

Primele lucrări ale Valentinei Rusu-Ciobanu au apărut în anii 1950, prezentând linia tradițională: *Fată cu urciur*, *Fată la fereastră*, *La bal mascat*, *Tinerete* etc. Se afirmă cu compoziția *La joc*. A pictat portrete ale multor personalități din artă și cultură autohtonă: Aureliu Busuioc, Emil Loteanu, Ion Druță, Glebus Sainciuc, Dumitru Fusu, Serafim Saca etc.

S-a implicat în domeniul scenografiei, realizând decorurile la spectacolele: *Radu Ștefan, în-tâiul și ultimul*, de Aureliu Busuioc (Teatrul „Lucaefărul” din Chișinău) și *Păsările tinereții noastre*, de Ion Druță, montat la Teatrul Mic din Moscova etc.

A expus lucrări personale, în anii 1950-2000, la Muzeul Național de Artă al Moldovei, Centrul „Constantin Brâncuși”, Biblioteca Națională a Republicii Moldova. A participat la expoziții de grup în străinătate: România, Rusia, Franța, Bulgaria, Polonia, Rusia, Irak, Siria, Canada ș.a.

Valentina Rusu-Ciobanu a fost laureată a Premiului de Stat al RSSM (1974), Maestră Emerită în Artă din RSSM (1980), Artistă a Poporului (1985). În 1996 a fost distinsă cu Ordinul Republicii, iar în 1998 a obținut Premiul Uniunii Artiștilor pentru întreaga activitate. În 2009 i s-a decernat medalia „Dimitrie Cantemir” a Academiei de Științe a Moldovei. În 2010 i s-a conferit titlul de Cetățean de Onoare al Municipiului Chișinău. În 2020 a fost distinsă cu Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Mare Ofițer, Categoria C, „Arte Plastice”, fiind acordat de președintele României, Klaus Werner Iohannis. ■

Misiune rămasă veșnic în memorie

Ion Domenco | Cantemir, Republica Moldova |

Eroii SMURD Iași, care acum șase ani și-au pierdut viața într-un tragic accident aviatic, pe data de 2 iunie 2016 în preajma localității Haragâș, raionul Cantemir, au fost comemorați și la acest început de Cireșar la Memorialul dedicat eternizării echipajului SMURD. Întru cinstirea memoriei echipajului-erou, în fiecare an, la Haragâș au loc manifestări de comemorare, care încep cu slujba de pomenire și se finalizează cu depuneri de coroane și jerbe de flori la monumentul Eroilor. De astă dată, un sobor de preoți condus de PS Veniamin, episcopul Basarabiei de Sud, a oficiat o slujbă, prin care a comemorat amintirea despre devotamentul și sacrificiul echipajului, căzut la datorie, într-o misiune de salvare. Suntem aici pentru a aduce un omagiu eroilor care s-au dedicat, jertfindu-se pentru a salva alte vieți, a spus PS Veniamin. La eveniment au participat oficiali ai Ambasadei României la Chișinău, ai Consulatului General al României la Cahul, IGSU din România și Republica Moldova, salvatori SMURD din Iași, membrii familiei copilului căzut la datorie – Voicu Șocae, angajați ai IGSU din Chișinău, Cantemir, polițiști, reprezentanți ai autorităților locale, locuitori ai satului Haragâș, ai localităților megieșe.

În continuare, cu mesaje de comemorare a echipajului SMURD au venit Mihaela Maxim de la SMURD Iași, Ion Prisăcari, secretar de stat la Ministerul Sănătății al Republicii Moldova, Marius Ciprian Toth, însărcinat cu Afaceri al Ambasadei României în Republica Moldova, colonel Alexandru Oprea, șeful IGSU al MAI al Republicii Moldova, care au vorbit despre curajul, devotamentul și sacrificiul adus de echipajul SMURD în ultima misiune de salvare realizată, dar au și menționat importanța intervențiilor aeromedicale pentru salvarea vieților cetățenilor Republicii Moldova. Ceremonia s-a finalizat cu depunerea de flori la monumentul cu profundul omagiu de recunoștință: „... mereu din misiune v-așteptăm”.

Printre altele, șeful IGSU al MAI al Republicii Moldova, colonel Alexandru Oprea, a ținut să menționeze: „Știm cu toții, suntem conștienți de faptul că acea misiune nobilă nu s-a terminat; ea se află încă în derulare. Fiindcă a fost o misiune

eroică, ce va rămâne eternă, ea nu se va sfârși vreodată; o misiune, care este un exemplu desăvârșit de adevărat Curaj, Devotament și Sacrificiu! Este un exemplu pe care salvatorii și pompierii din Republica Moldova îl onorează cu sfințenie atât prin prezența la acest Complex Memorial dedicat celor patru eroi, cât și prin alte activități de comemorare desfășurate în toate subdiviziunile Inspectoratului General pentru Situații de Urgență al MAI din Republica Moldova.

... Vor trece anii, multe se vor schimba, vor deveni istorie, însă echipă compusă din Mihaela Dumea, Gabriel Sandu, Doru Gavril și Voicu Șocae a intrat în inimile și memoria noastră pentru totdeauna, fiind sortită la neuitare, la veșnică pomenire. Ei în mod conștient au ales o meserie pe cât de nobilă, pe atât și de riscantă, ei au decis în acea zi, cu hotărâre și în unanimitate – în pofida condițiilor climatice nefavorabile – să se îndrepte de la Chișinău spre Cahul, de unde urmau să mai preia un pacient care solicitase ajutorul echipajului salvator. Din păcate, n-au mai reușit să ajungă la destinație, prăbușindu-se în marginea pădurii din satul Haragâș...

Echipajul aeromedical din România aflat în misiune în Republica Moldova este o reflecție autentică a nivelului de cooperare și ajutorare reciprocă în serviciul oamenilor la care se poate ajunge indiferent de bariere și constrângeri administrative, birocratice sau chiar unele eșecuri, de care nimeni nu este scutit în misiunile de salvare. Vom remarca că operațiunile transfrontaliere SMURD efectuate atât pe cale aeriană, cât și pe cale terestră, nu au fost întrerupte sau sistate

nici după tragicul accident aviatic; dimpotrivă, au fost continuate, intensificate, cooperarea bilaterală fiind extinsă și consolidată. Acest fapt a fost și este resimțit de către cetățenii din Republica Moldova și România, în special în perioada pandemiei de Covid-19, iar cel mai recent au simțit-o și refugiații din Ucraina care fug din calea războiului. Mai mult, această cooperare reciproc avantajoasă a consolidat și mai mult parteneriatul nostru și a generat noi oportunități: proiectul SMURD-2, aflat în derulare; proiectul SMURD-3, propus spre finanțare, acordare și transportare de seruri rare, dar necesare, și mai recent – schimb de organe umane pentru transplant. Și toate acestea – pentru a oferi mai multe șanse la viață oamenilor de pe ambele maluri ale Prutului. Considerăm că am învățat cu toții această lecție a trecutului. Însă nu putem nicidecum da uitării prețul plătit de oameni, pentru oameni. Avem cu toții sfânta datorie de a păstra în memorie echipajul-erou, de a onora cei patru membri ai echipajului aeromedical SMURD, care a aterizat, la 2 iunie 2016, aici, la Haragâș, dar a ajuns în ceruri. De acolo, de dincolo de stele, ei ne veghează, ne măsoară gândul și fapta fiecăruia dintre noi”... Tragedia s-a produs pe 2 iunie 2016, în condiții meteo extrem de nefavorabile. La bordul aeronavei se aflau pilotul aparatului de zbor, copilotul, un medic și un asistent. Echipajul elicopterului SMURD se îndrepta spre Ca-

hul pentru a prelua un pacient, însă din cauza condițiilor meteo complicate, s-a prăbușit în pădurea din marginea satului Haragâș. Cu regret, toți membrii echipajului au decedat.

Atunci se desfășura a 19-a misiune SMURD în Moldova. La numai un an, în iunie 2017, pe locul prăbușirii elicopterului, a fost edificat un Memorial consacrat eternizării echipajului SMURD, prin care se aduce un omagiu eroilor, care s-au dedicat, jertfindu-se pentru a salva alte vieți. Amintim că membrii echipajului SMURD Iași, care și-au pierdut viața în tragedia aviatică petrecută la 2 iunie 2016, au fost decorați, *post mortem*, cu înalte distincții de stat ale României și Republicii Moldova; prin decizia Consiliului Raional Cantemir, lor li s-a conferit titlul de cetățeni de onoare ai raionului.

Proiectul SMURD a demarat în Republica Moldova în 2014, când a fost semnat Acordul între Guvernul Republica Moldova și Guvernul României privind ajutorul reciproc pentru intervențiile transfrontaliere în caz de urgențe medicale, proiect ce a contribuit semnificativ la îmbunătățirea serviciilor de urgență, cu accesibilitate redusă, în țară. De la lansarea Proiectului transfrontalier SMURD și datorită suportului constant acordat de România, în Republica Moldova au avut loc 122 de misiuni aeromedicale, pentru salvarea oamenilor aflați în condiții grave de sănătate. ■

Moș Ion Codreanu reîntors la baștină

Aurica Bodiș | Ștefănești, raionul Florești, Republica Moldova |

În zi de sărbătoare, la 27 martie 2022, Moș Ion Codreanu, deputat în Sfatul Țării, care a votat Marea Unire de la 1918, țăranul din Ștefăneștii Sorocii, s-a reîntors la baștină.

A fost nevoie de mai bine de un secol pentru a marca un eveniment atât de firesc și, totodată, de o importanță covârșitoare pentru oamenii din localitatea noastră, satul Ștefănești, raionul Florești, pentru elevii Liceului Teoretic Ștefănești. Înveșnicirea numelui lui Ion Codreanu pe placa comemorativă este un gest de recuperare a memoriei istorice și a valorilor naționale.

Dezvelirea plăcii comemorative a avut loc, în chip simbolic, în ziua de 27 martie 2022. La eve-

niment a participat Vasile Șoimaru, deputat în Parlamentul Republicii Moldova, care a venit și cu o donație de cărți și hărți tematice.

Pe deputat l-au însoțit Ion Codreanu (semnificativă coincidență de nume!), patriot înflăcărat din orașul Orhei, căruia îi și aparține ideea plăcii comemorative, și jurnalistul Ion Cernei, reporter pentru zona Orhei-Telenești-Sângerei. Evenimentul s-a desfășurat într-o atmosferă solemnă, marcată de respect pentru personalitățile marcante ale istoriei românilor, personalități care s-au născut și au locuit la Ștefănești.

Placa comemorativă a fost instalată pe perețele Liceului Teoretic Ștefănești, sub privirile

emoționate ale localnicilor și oaspeților comunei, de către profesorii Marcel Bodiu și Stanislav Cornescu. Este o adevărată onoare că placa comemorativă în amintirea lui Moș Ion Codreanu să fie instalată pe peretele de fațadă al Instituției Publice Liceul Teoretic Ștefănești. Și toate câte s-au întâmplat au avut un sens adânc.

Inscripția de pe placa comemorativă este un reper identitar esențial: „În memoria deputatului «Sfatului Țării» Ion Codreanu (n. 14 aprilie 1879, Ștefănești, Județul Soroca – d. 15 februarie 1949, București). Ion Codreanu – un promotor activ al Unirii Basarabiei cu Țara Mamă, România. La 27 martie 1918, fiind unul din cei 86 deputați care au votat Unirea. Una dintre replicile sale pentru cei care mai aveau dubii despre cine suntem și ce limbă vorbim, era: «Apoi eu, fraților, am citit prin fel de fel de cărți și am căutat să văd cine suntem noi. Și am aflat că, în adevăr, noi suntem români... Spunem fără frică orișunde: români suntem, români ne cheamă.» *Ion Codreanu*”.

La Ștefănești, cuvintele spuse din suflet de cei prezenți la eveniment, de deputatul Vasile Șoimaru, primarul Ludmila Zdraguș, jurnalistul Ion Cernei, unionistul orheian Ion Codreanu, s-au îngemănat cu ideile și cuvântările oamenilor de acum un secol.

Elevii prezenți la eveniment, pătrunși de emoții și sentimente de mândrie pentru înainta-

șul lor, au adus un omagiu ilustrului lor consătean. Informații cu relevante date istorice au fost prezentate de elevi absolvenți ghidați de profesoara lor de istorie Liuba Zubcu. Membrii Ceroului „Ștefănițele”, condus de profesoara de educație muzicală Olga Budurin, au intonat cântece de dragoste față de țară, de neam și față de limba noastră cea română.

La scurt timp după instalarea plăcii comemorative, albaiulianul Ioan Străjan, prietenul deputatului Vasile Șoimaru, a transmis doi brazi care au fost plantați în preajmă.

Satul Ștefănești este așezat într-o zonă geografică pitorească. Aici a văzut lumina zilei Ion Codreanu, dar și alte personalități, între care scriitoarea Maria Șleahtițchi, născută Guțanu (directoare a Muzeului Național de Literatură „Mihail Kogălniceanu” din Chișinău), Mihai Budurin (interpret al formației „Catharsis”), trombonistul Ion Spătari (instrumentist în Orchestra Națională Simfonică a Companiei „Teleradio-Moldova”), actorul Viorel Cornescu (Teatrul Național „Satiricus” Chișinău), medicul Mihail Eftode (doctor în medicină), Ion Cojocar (dirijorul fanfarei „Tenore” a Liceului Teoretic „Principesa Natalia Dadiani” Chișinău), jurnaliștii Victor Moraru și Ala Stâncaru-Luncă, poeta Dorina Codreanu ș.a. Toți sunt așteptați cu drag în satul lor natal, deoarece cea mai de preț valoare a unei localități sunt oamenii ei. ■

Operațiunea „Sud” din 6 iulie 1949

Doina Focșa | Brăila, România |

În 6 iulie 1949 – zi de doliu: al doilea val de deportări staliniste în Basarabia.

Acum 73 de ani, sovieticii au deportat 11.293 de familii – 35.796 persoane, dintre care 9.864 bărbați (mulți nu s-au mai întors din război), 14.033 femei și 11.889 copii. Operațiunea a fost denumită conspirativ „Sud” și s-a făcut în urma Hotărârii Biroului Central al Partidului Comunist al URSS din 6 aprilie 1949. Hotărârea prevedea deportări în Kazahstan, Asia Centrală și Siberia. Această hotărâre era însoțită de un act adițional în care se specifica „deportarea pe vecie a chiburilor, foștilor moșieri, complicilor ocupanților germani, persoanelor care au colaborat cu orga-

nele poliției germane și românești. Operațiunea urma să înceapă pe 6 iulie 1949, ora 02.00 și să se încheie pe 7 iulie 1949, ora 20.00”. Listele cu numele celor care urmau să fie deportați au fost întocmite până la data de 6 iulie 1949. La desfășurarea acestei operațiuni au participat 4.496 de „lucrători operativi” ai Ministerului Securității de Stat al URSS, 13.774 ofițeri și soldați și 4.705 activiști de partid din RSS Moldovenească. Au fost mobilizate 4.069 autovehicule pentru asigurarea transportului intern al celor ce au fost ridicați. 30 de eșaloane de tren au fost pregătite, respectiv, 1.573 de vagoane pentru vite în care românii basarabeni deportați au fost transpor-

tați în Siberia (Altai, Kurgan, Tiumeni, Tomsk, Irkuțk) și RSS Kazahstan (pentru detalii, vezi Mihai Tașcă, *Operația „Sud”: fața nevăzută a deportărilor din 6 iulie 1949*). Acestor „deportați pe vecie” li s-au confiscat averile și li s-a interzis să-și ia cu ei bunurile materiale.

Fiind internată în luna mai a acestui an, la Spitalul Institutului Național de Gerontologie și Geriatrie „Ana Aslan” din București, am avut bucuria să o întâlnesc pe basarabeanca Anastasia Frunză (născută Stavilă), de prin părțile Orheiului. La prima vedere n-ai zice că femeia, de 88 de ani, lasă să o atingă suferința. Însă dacă o ascuți, îți alături sentimentele, emoțiile cu ale ei și, vrând-nevrând, te transformi.

În acest dialog nu veți citi despre dragoste sau despre o viață fără griji, ci despre un crud adevăr – ziua cea neagră din istoria basarabenilor – deportările din 6 iulie 1949.

Veți citi o povestire (că nu e poveste) cu numeroși eroi, cu multiple împletituri de destine și feluri de a viețui.

Doamna Anastasia Frunză e aprigă și bățăioasă, cu tendința insistentă de a se întoarce în Basarabia ei dragă. O ascultam, eram numai urechi, notam ce-mi spunea, iar privirea, vrând-nevrând, mi-o aruncam spre doamna Anastasia, în speranța că n-o intimidez. Cu ochii umezi, continua să răspundă la întrebări.

— *Doamnă Anastasia, povesteți-mi, vă rog, despre dumneavoastră și familia dumneavoastră.*

— M-am născut la 2 martie 1934, într-o familie de țărani din satul Vâșcăuți, pe malul Nistrului, județul Orhei (acum raionul Orhei), mama Catinca și tata Onisim. Mama a fost copil din flori și a crescut-o familia Andronache, care nu avea copii. Bunicul Ion făcea butoaie și avea porecla Doagă. Pe bunica o chema Anastasia, eu îi port numele. Când mama s-a măritat, a primit drept zestre de la bunici două deseatine de pământ (o deseatină = 1,09 ha). Tata, Onisim, avea doi cai frumoși și o căruță. A adus-o pe mama în casa lui cu această căruță. Erau ambii foarte harnici, se înțelegeau bine și aveau o gospodărie frumoasă. Oamenii din sat aveau pizmă pe noi. Din 1944 până în 1949 am fost cicăliți, deoarece tata a vrut, în 1944, să treacă Prutul, însă nu a reușit.

Mama a născut 13 copii. Mulți dintre copii au murit chiar după naștere. Axenia avea 10 ani când a murit, iar Serafim avea 13 ani, suferea de epilepsie, *ducă-se-pe-pustii*. Vera era cea mai mare. În 1944, Vera s-a refugiat în România și s-a stabilit în București.

— *Până la venirea rușilor ați învățat la școală?*

— Am învățat în școala românească, trecusem în clasa a II-a și la venirea rușilor pe toți elevii din ciclul primar ne-au dat iar în clasa I și învățam limba moldovenească cu alfabetul chirilic.

— *Povestiți-mi, vă rog, despre acea noapte fatidică.*

— După o zi de muncă, într-o zi de vară din luna lui cuptor, am mâncat, ne-am spălat și ...hai la somn. Fratele Vasilică avea 16 ani, cu doi ani mai mare decât mine, s-a dus cu băieții prin sat. A văzut pe la ora 23.00 că au venit camioane cu soldați și au tras la Primărie. Un ofițer a intrat în Primărie și după mai mult timp a ieșit cu primarul și câțiva oameni din sat ca să arate casele celor care erau pe listă.

Noi dormeam buștean. Tata pe laiță, învelit cu suman, eu, sora Lena și mama dormeam pe cuptor. Mama a auzit că s-a deschis ușa, dar a crezut că e Vasilică. Imediat s-a auzit vocea directorului de școală, Fiodor Levinschi: „Moș Onisim, aprinde lampa, că au venit să vă ridice, în Siberia”. Era noaptea de 5 spre 6 iulie, ora 02.00. Tata a aprins lampa, în casă au intrat doi soldați cu arme. Mama a început să plângă, eu cu sora la fel. Tremuram toți de frică. Vasilică a venit acasă într-un suflet și a văzut că la poartă erau doi soldați înarmați. Nu i-au dat voie să intre în curte, l-au îmbrâncit. Vorbeau rusește. El s-a urcat într-un nuc din vie și a văzut toată scena. Ne sileau să ieșim mai repede, că ne așteaptă la poartă mașina. Directorul școlii ne ruga să nu mai plângem. Mama zicea că nu pleacă fără Vasilică. Levinschi l-a căutat pe Vasile în casa mare, nu l-a găsit. Am ieșit cu hainele de pe noi și atât. Directorul școlii a aruncat în mașină un țol, o plapumă și două-trei perne. Ne îndemna să luăm ceva de-ale gurii. Mama i-a spus că a copt pâine, el s-a întors, a găsit un sac și a pus cele șase pâini din covată și din beci a luat un gavanos cu jumări. A mai aruncat în sac tăvile de pâine. În acea noapte au ridicat din sat și alte familii, printre care și familia unchiului David. În sat se auzeau bocete. Pe Vasilică l-au căutat la bunici, în satul Jora de Mijloc, la rude, în satul Mârzaci, dar nu l-au găsit. Mama plângea continuu. Tata vorbea rusește și îi ruga pe soldații care ne păzeau să-l caute pe Vasile. L-a descris cum arată, ce vârstă are și într-o zi un soldat a zis că a văzut în ultimul vagon un băiat îmbrăcat în haine moscalești (de soldat rus) și e un bărbat cu el. Eu mi-am amintit că soțul sorei mele avea uniformă de soldat și i-a promis-o lui

Vasilică când va crește. Noi am stat trei zile în satul Alcedar până i-au adus pe toți oamenii care figurau pe listă. Unii erau bolnavi, i-au adus pe targă. Acolo Vasilică a venit singur, s-a urcat în tren, sperând că ne va găsi. Tata l-a rugat pe un soldat să-i arate băiatul din ultimul vagon. Nu se vedea coada la tren. S-a nimerit un rus blând și a doua zi când am făcut pauză, l-a adus pe băiat la noi. Erau Vasilică cu unchiul David. Mare bucurie pe capul nostru!!!

— *Vă dădeau ceva mâncare?*

— În fiecare zi făcea stație trenul pe câmp, pe la ora 14.00. Cobora toată lumea pentru necesitățile fiziologice. Toți grămadă: bărbați, femei, copii. Un bărbat în vârstă s-a îndepărtat puțin, îi era jenă. Imediat a fost împușcat. Ne dădeau o dată în zi un fel de ciorbă: apă chioară cu fluturi de păsat și pește sărat. Apă nu ne dădea deloc. Ardea sufletul în noi... Mulți mureau de foame, de sete...

— *Câte zile ați mers?*

— Șaptesprezece zile am mers. În vagoane era o duhoare greu de suportat. Eram toți plini de păduchi. Ultima stație a fost Novosibirsk. Acolo ne așteptau camioane cu soldați. Ne-au repartizat în regiunea Altai, raionul Kamenski, orașul Kamen-na-Obi (Kamen pe Obi), într-un baraj de pământ, care se chema Politotdel, adică Secția Politică. Deja erau pregătite 15 bordeie săpate în pământ la un metru și jumătate, cu ferestre 15x20, pat de pământ. În acel bordei eram cinci persoane – părinții și cei trei copii: Vasilică, eu și Valentina. Să te ferească Dumnezeu de așa condiții!!!

— *Cum ați ajuns la destinație?*

— Ne-au dus cu mașinile care ne așteptau, direct la punctul medical. Mi-au tăiat gâța, apoi m-au tuns chilug. Aveam paisprezece ani... Am făcut duș, mi-au dat haine nu pe mărimea mea, ci mult mai mari. Nu mă puteam opri din plâns. Mi-au dat o rochie puțin mai mică, la rugămintea tatălui meu. Așa erau tratați toți copiii. Soldații cu armele mișunau pe lângă noi. Tremuram de frică.

— *Cât timp ați stat în bordei?*

— Un an. Era așa de frig de ne îngheța inima în noi. Tata lucra la ferma de vite. Acolo erau paie și în vara anului 1950, tata cu mama și noi am ajutat, am construit o căsuță din pământ cu paie. Mama a găsit humă aproape albă și a văruiat casa. Se vedea de departe o casă albă. Rușii se mirau și întrebau cum a apărut acea casă.

— *Ați continuat școala?*

— Da. Acolo unde noi trăiam, nu era școală. Tocmai la o distanță de 18 km, în localitatea Pavlovo era școala. Tata ne-a găsit gazdă pentru mine și sora Valentina. Cu toate că eu terminasem în Basarabia cinci clase, am urmat iar clasa a cincea, nu cunoșteam limba. La fel și sora Valentina. Ea doar cinci clase a învățat. Într-un an de zile deja vorbeam limba rusă. Vara am fost la directorul școlii și am cerut manuale pentru clasa a șasea ca să învăț singură. A rămas uimit directorul de îndrăzneala mea și mi-a spus că mă va verifica o comisie la sfârșitul lui august. Toată vara am studiat manualele de clasa a VI-a. M-a verificat comisia și m-au trecut direct în clasa a VII-a. La careul de la 1 septembrie a fost ridicat drapelul școlii în cinstea mea. M-a aplaudat toată școala. Am stat în bancă cu fata președintelui de colhoz.

Trăiam în mare sărăcie. Ne dădeau 1 kg de cartofi, jumătate de litru de lapte și o pâine. Următorul an am susținut cu brio examene de admitere la Colegiul Agricol. După trei ani am absolvit colegiul. Primeam bursă, mă întrețineam singură. Mi-am cumpărat chiar și două rochițe.

— *Ați fost angajată în câmpul muncii?*

— De la Ministerul Agriculturii mi-au dat trimitere în orașul Smolensk, partea de vest a Rusiei. Mama nu mi-a dat voie. A zis să mă duc la Minister și să iau trimitere în Basarabia. Așa am făcut. Cei de la minister se opuneau. Îmi ziceau că mă vor porecli toți „fiică de culac”. Eu am absolvit colegiul la 25 octombrie 1955 cu note foarte bune. Se zvonea că ne vor elibera (Stalin murise în 1953) și că ne vom întoarce la casele noastre. La insistența mea, în luna decembrie au schimbat trimiterea pentru RSS Moldovenească. Aveam 21 de ani.

— *Ce ați făcut mai departe?*

— M-am urcat în tren, am mers 6 zile și în luna ianuarie 1956 eram la Chișinău. În tren mai erau trei băieți din Basarabia, dar nu am vorbit deloc cu ei. Ziceau că sunt mută. Am ținut calea direct la Ministerul Agriculturii. Cu permis am intrat la Minister, că de!... moldovenii sunt proști (așa ne considerau). Eu insistam să mă trimită în satul meu, Vâșcăuți, dar ei – nu și nu. Pe o perioadă scurtă de timp m-am stabilit la sora mea în satul Izvoare, tot în raionul Orhei. Ea lucra ca învățătoare, iar soțul ei era director de școală.

— *Când s-au întors mama și frații?*

— În același an, 1956, prin Ministerul Afacerilor Interne. În casa noastră locuia învățătorul Bulat și l-am scos din casă cu scandal. Primăria nu ne-a ajutat, cu toate că aveam actul ca să ne

restituie casa. Am locuit câteva luni în casa bunicii. Apoi am trecut în casa noastră.

— *Ați mai vizitat mormântul tatălui?*

— A plecat fratele Vasile după un an de zile. Nici urmă de mormânt. Locul era nivelat și au semănat grâu.

— *Cum se comportau oamenii din sat cu familia dumneavoastră?*

— Și consătenii, și puterea locală ne respectau, ne apreciau. Eu am lucrat 33 de ani în satul meu natal și am fost susținută de administrația locală. Soțul meu, Mihai Frunză, a fost director de școală. Am avut cinci copii și pe unul l-am înfiat. În 2001, soțul a decedat. Un copil e în Rusia, în orașul Surgut. Altul în Ucraina și trei sunt în Italia. Mă frământa zi și noapte întrebarea cine a semnat pentru familia noastră ca să fim deportați. Am aflat cu mare greutate, am văzut actele în arhivă, dar niciodată nu le-am reproșat: era vecinul nostru și președintele de colhoz. Am fă-

cut-o pentru părinții mei, să fie liniștiți acolo unde sunt. Dumnezeu să-i odihnească!

— *În baza Legii nr. 1225 din 8 decembrie 1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, li s-au restituit bunurile materiale confiscate. Ați primit contravaloarea bunurilor?*

— Nu, nici până în ziua de azi.

— *Vă mulțumesc. Să fiți sănătoasă, doamnă Anastasia! Îmi pare bine că v-am cunoscut. Sper să primiți revista la București. De asemenea, cred că ar fi frumos să vă rămână „numele adunat pe-o carte”.*

— Am să recit o poezie pe care am compus-o; e despre suferințele îndurate de noi în Siberia...

Notă: Am numărat anii care s-au scurs și am constatat că doamna Anastasia Frunză are o memorie bună și că toate ce i s-au întâmplat, s-au întipărit bine în capul unei copile de 14 ani. ■

Anastasia Frunză

Vremuri blestemate

Scriu acum aceste rânduri
Și vă las înscrisul vouă,
Despre marea tragedie
Din anul 1949.

Când veni urgia mare
Ca un trăsnet, din senin.
De spaimă și îngrijorare
Tot poporul era plin.

Nedreptate așa de mare
De când lumea n-am văzut:
Numai fiarele barbare –
Comuniștii au făcut.

Într-o noapte grea, cumplită
Când a bătut neagra oră,
Ridicați din somn am fost:
Tata, mama, eu și-o soră.

Vasea, fratele mai mare,
Dus la o plimbare-n sat,
Prins și el de disperare
Spre casă a alergat.

Dar călăii de la poartă
Ne păzeau cu arme-n mâini
Și nu l-au lăsat să intre
În curte ca un stăpân.

El de frică și de spaimă
A urcat în deal la vie
Și de-acolo, dintr-un nuc
A privit la grozăvie.

Chin și jale, plânset mare
Fu în noaptea ceea-n sat –
Dimineața pe răcoare
Ei din sat ne-au ridicat.

Și-a rămas satul cel drag
Și o uliță cernită
Să vegheze-acel meleag,
Casă scumpă părăsită.

Mult am mers, ca niște vite,
Și în a optsprezecea zi
În Siberia pustiită
Șapte ani am petrecut

Frig și foame am îndurat
Cât pentru vreo două vieți.
Vremuri cum nu ați visat
În rusești pustietăți.

Doamne, nu lăsa blestemul
Să cuprindă acest pământ!
Eu pentru urmași pun semnul
Și vă las înscrisul vouă:

Nu uitați nici voi, nici Domnul
Blestemul din '49!

Asociațiunea ASTRA a împlinit 160 de ani

Ioan Seni | Năsăud, România |

Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român – ASTRA a împlinit 160 de ani de viață și activitate în 23-26 octombrie / 4-7 noiembrie 2021. Pentru români, succesele ASTREI, de la înființare și până la interzicerea ei de către comuniști (1950), sunt de cea mai mare importanță, pentru că prin ASTRA românii și-au apărat și promovat identitatea națională, și-au exprimat din plin spiritul creator, au punctat cu succes propria lor emancipare, avându-i în fruntea lor pe mitropolitul Andrei Șaguna, istoricul George Barițiu, lingvistul Timotei Cipariu, juristul Vasile Ladislau Pop, juristul Iacob Bologna, profesorul Andrei Bârseanu, profesorul Vasile Goldiș, redactorul Octavian Tăslăoanu, poetul Octavian Goga, redactorul Cornel Diaconovici, profesorul Onisifor Ghibu, medicul Iuliu Hațieganu și mulți alții, reprezentanți ai miilor de învățători, profesori, preoți, avocați, juriști, medici, studenți, economi, pe toți cei care susțineau ASTRA ca membri fondatori pe viață, activi și ajutători. Astăzi, un alt exemplu de competență și longevitate voluntară găsim mai greu, cei care promovează cultura sau emanciparea românilor sunt plătiți de stat...

Ctitoriile ASTREI vorbesc prin ele însele de importanța Asociațiunii în perioada de emancipare a românilor: *Biblioteca Centrală a Asociațiunii* promovată de Timotei Cipariu și George Barițiu, care urmărea teaurizarea valorilor românești consemnate în cărți, reviste, documente, corespondență, iconografie, valori achiziționate printr-un voluntariat liber asumat, și în care cultul cărții era prețuit de cei ce doreau să se cultive. „Ai carte, ai parte”, adică te educi, te instruiesti, vei trăi mai ușor dintr-o profesie demnă. Inaugurarea, în anul 1905, a Muzeului ASTREI / Casei Naționale / Palatului ASTREI – astăzi Biblioteca Județeană ASTRA Sibiu, a revigorat întreaga activitate a Asociațiunii în epoca respectivă. Acum, prin *Zilele ASTREI* sau *Zilele Bibliotecii ASTRA*, ne putem bucura, etalând

performanțele acestei ctitorii și ale personalităților care au slujit-o de-a lungul timpului.

Muzeul Asociațiunii poate fi văzut ca un complex cultural, cu un sediu al Asociațiunii dotat cu bibliotecă, sală de conferințe, sală de spectacole, săli pentru expoziții de documente istorice, opere de artă, etnografice sau ale economiei casnice.

Expozițiile organizate au beneficiat de obiecte reprezentative și din ținutul năsăudean: anulare de la Gimnaziul grăniceresc, fotografii cu formații corale de la Rebrisoara, Maieru și Feldru, obiecte ale industriei casnice sau ale tehnicii agricole din mai toate comunele grănicerești. Muzeul a fost reorganizat de mai multe ori, bucurându-se de profesionalismul unor mari specialiști – Romulus Vuia, Cornel Irimie, Corneliu Bucur, care l-a extins în Dumbrava Sibiului pe o suprafață de peste 95 de hectare, ca Muzeu al Civilizației Populare Tradiționale ASTRA, unul dintre cele mai reprezentative muzee în aer liber din lume și care atrage un public numeros prin numeroasele expoziții, simpozioane, conferințe, târguri ale creatorilor populari, olimpiade, galerii de artă, festivaluri ale tradițiilor populare.

Scoala Civilă Superioară de Fete cu Internat / 1886 urmărea progresul femeii, al fetelor care puteau deveni soțiile tinerilor trecuți prin numeroase școli, tineri care-și doreau soții emancipate, capabile să-și instruiască proprii copii în dragoste față de familie, credință, patrie, soții capabile să mențină igiena și sănătatea locuinței, a gospodăriei. ASTRA a înțeles și a acționat în direcția emancipării femeii, ca ființa de care depinde viitorul și reputația națiunii noastre române. Femeia emancipată își înțelege și ajută soțul, își educă și își crește bine copiii, este un membru puternic al societății și se bucură, prin Ziua Femeii, de un prețios respect.

Revista „Transilvania” / 1868 apare la Brașov, iar din 1881 la Sibiu, sub conducerea lui George Barițiu, ulterior a altor intelectuali remarcabili (Corneliu Diaconovici, Octavian Goga, Octavian

Tăslăoanu, Andrei Bârseanu, Ion Agârbiceanu, Mircea Tomuş ş.a.) și din paginile ei aflăm toată biografia Asociațiunii, care au fost membrii ASTREI de-a lungul timpului semnați pe despărțăminte, aflăm conținutul conferințelor care ajungeau la sufletele românilor interesați de cultură și de soarta nației române, aflăm desfășurătorul adunărilor anuale și deciziile luate la fiecare adunare, aflăm date despre contribuțiile sau colectele românilor în vederea dezvelirii de busturi ale personalităților vremii. În anul 2000, era preluată de Centrul Cultural Interetnic *Transilvania*, iar între 2013 și 2017 de Biblioteca Județeană ASTRA Sibiu, ca în 2017 să fie preluată de Complexul Național Muzeal ASTRA, publicând articole științifice în care promovează problematica specifică unei astfel de instituții de cultură de talie mondială. Alte reviste ale despărțămintelor întregau imaginea publicațiilor ASTREI. Astăzi mai vorbesc de activitățile ASTREI doar „Foaia Poporului” (Sibiu), „Revista română” (Iași), „ASTRA Blăjeană”, „ASTRA Dejeană”, „ASTRA Reghineană”, „ASTRA Șomcuteană”, „ASTRA Năsăudeană”, care reflectă din plin activitatea aștristilor năsăudeni; din anul 1990 până în 2012, știrile ASTREI apăreau în „Plaiuri năsăudene”, apoi ca foaie de mijloc în ziarul județean „Răsunetul”, iar din 2013, apărea semestrial sub forma unei reviste de 100 pagini, cu coperte color, pentru care președintele Ioan Seni a obținut finanțare de la Consiliul Județean Bistrița-Năsăud (președinte Emil Radu Moldovan, vicepreședinți Alexandru Pugna și Vasile Puica) prin Biblioteca Județeană „George Coșbuc” – director: pr. Ioan Pinte. Redactor-șef era prof. Mircea Daroși – președinte al Secțiunii literare

Enciclopedia Română a fost ctitoria ASTREI, premiată la București (1903) cu *Medalia de aur*, ca semn al recunoașterii că, deși a fost realizată în Transilvania de către distinsul cărturar Corneliu Diaconovici, reprezenta oglinda stărilor poporului nostru în toate provinciile locuite de români, fiind cea mai amplă și complexă dintre toate publicațiile românești de până atunci (1898-1904). La această primă enciclopedie română au lucrat peste 200 de autori, care au realizat cele 3186 de pagini, cu 28261 de articole, 12 hărți și 147 ilustrații, acoperind maximum de domenii – economic, politic, social, cultural, religios, științific, filosofic, literar, medical, tehnic, drept, militar, artistic etc., termeni explicați prin noțiuni și concepte relevante. Zona Năsăudului a fost bine reprezentată prin contribuțiile lui Florian Porcius, Grigore Pletosu, George Coșbuc,

Grigore Silașii, Iacob Mureșanu, Constantin Moisil, Paul Tanco ș.a.

Alte ctitorii ale ASTREI, cu ecou în zecile de ani care au urmat au fost *Școala Superioară Tărănească din Sighet* și altele similare, care vizau analfabetismul, starea agriculturii, pomărițul, prăsirea animalelor, alte performanțe economice, *Asociația „Șoimii Carpaților”*, preocupată de vigoarea neamului românesc prin fortificarea fizică și morală a tineretului. Tinerii erau angrenați în demonstrații sportive, defilări în costume naționale românești, se organizau conferințe și jocuri sportive, excursii, concerte, coruri patriotice, dansuri naționale, expoziții. Astăzi, cei mai mulți și mai vrednici tineri români deservește marile corporații străine, deseori părăsindu-și țara. *Adunările anuale ale ASTREI*, ordinare sau extraordinare, erau adevărate congrese naționale ale românilor, o modalitate prin care românii își promovau împlinirile, interesele și proiectele care vizau interesul național, prin conferințe academice, și la care erau prezenți și aștristi năsăudeni. Rapoartele anuale reflectau activitatea conducerii centrale și a despărțămintelor, așa precum și rapoartele despărțămintelor reflectau activitatea conducerii acestora, activitatea secțiilor și cercurilor ce compuneau despărțămintele. Se acorda un interes deosebit primirii de noi membri, era evaluată întreaga și diversă activitate a voluntarilor aștristi, analizată atragerea de venituri și chibzuirea cheltuielilor, efectul benefic al publicațiilor ASTREI. Erau implicate direct și concret bisericile catolică și ortodoxă, erau cântate imnurile țării și al ASTREI, se aprobau noi programe sau proiecte de emancipare românească. Prin ASTRA, românii se afirmău cu expoziții tematice, cu dezbateri și conferințe de maximă și stringentă importanță, cu donații de carte și calendare, cu serbări, concerte sau spectacole artistice etc. În perioada 1861-2019 s-au desfășurat 115 adunări generale, în 51 de localități, după cum urmează: Sibiu – 30, Blaj – șase, Alba Iulia, Brașov – cinci, Năsăud, Dej, Reghin, Abrud, Făgăraș, Orăștie – câte patru, Șomcuta Mare, Deva, Timișoara, – trei, Arad, Sf. Gheorghe, Gherla, Hațeg, Sebeș, Șimleu, Turda, Sângeorgiu de Pădure – câte două, Beiuș, Băile Herculane, Baia Mare, Bistrița, Cluj, Caransebeș, Oravița, Lugoj, Mediaș, Oradea, Sighet, Sighișoara, Satu Mare, Tg Mureș, Zalău, Lipova, Iași, Constanța, Câmpeni, Carei, Aiud – câte una. Adunarea programată la Sebeș în 2020 n-a mai avut loc din cauza pandemiei de Covid-19. Năsăudul a găzduit adunările din 1870, 1893, 1991,

2010, cea din 1914 a fost anulată din cauza războiului, deși fusese organizată în cele mai mici detalii. Importanța conferințelor în viața ASTREI o precizează academicianul năsăudean Nicolae Drăganu: „ASTRA a fost și trebuie să rămână poarta prin care Academia Română și academicienii coboară în mijlocul poporului de rând, iar ASTRA urcă spre marea și adevărata cultură națională”. Aceeași eficiență o pot avea azi și profesorii universitari.

Despărțămintele, secțiunile și cercurile erau unitățile din teritoriu care alcătuiau ASTRA și-i asigurau viața, dinamismul. În anul 1869, la Adunarea de la Șomcuta Mare s-a hotărât înființarea filialelor din teritoriu, numite despărțăminte (denumire acceptată de statul austro-ungar creat în 1867, întrucât sugera despărțirea și nu unitatea românilor!). Începând cu 1870 s-au înființat despărțămintele Brașov, Făgăraș, Sibiu, Sebeș, Hațeg, Deva, Abrud/Câmpeni, Bălgrad/Alba Iulia, Baia de Criș, Cluj, Șimleul Silvaniei, Dej, Gherla, Șomcuta Mare, Năsăud, Bistrița, Reghin, Turda, Odorhei, Blaj, Sighișoara, Mediaș, Agnita, Brad, Lipova, Nocrich, Orăștie, Oravița, Șimleu, Vârșeț, Zărnești, Huedin, Sălciua, Viștea, Marghita, Săliștea, Târnava Mare, Săcele, Odorhei, Someș, Dumbrăveni, Tighina, Miercurea Ciuc, București, Lugoj, Timișoara, Gheorgheni, Band, Ocland, Ozun, Ciuc, Cristur, Tg. Secuiesc, Sf. Gheorghe, Covasna, Miercurea Nirajului, Trei Scaune, Satu Mare, Sighetul Marmației, Băsești, Seini, Bihor, Zlatna, Baia de Arieș, Baia Mare, Iași, Cluj, Vișeu-Iza, Chioar, Făgăraș, Copalnic Mănăștur. Astăzi mai funcționează doar despărțămintele care cred în ASTRA și în viitorul țării.

Amploarea produsă de emulația înființării ASTREI a dus la crearea *regionalelor*: ASTRA Basarabeană, ASTRA Bănățeană, ASTRA Dobrogeană, ASTRA în regiunea secuizată, ASTRA la Frontiera de vest, ASTRA în Regiunea Munților Apuseni. *Secțiunile și Cercurile* din toate despărțămintele sau Astrele regionale erau arterele și venele prin care circula viața ASTREI. Fără ele, fără acestea nu se putea ajunge în mijlocul populației de la sate și orașe, în școli și biserici unde dascălul și preotul satului aveau cea mai mare credibilitate. Aici se confirma dacă obiectivele și scopul ASTREI au cucerit inimile, conștiința și sufletele românilor, dacă ei, românii, în urma emancipării, pot răspunde la numeroasele întrebări: Care-i istoria lor? Care le sunt valorile pe care și le prețuiesc, le apără și le promovează? Care sunt elitele naționale care-i apără pe români într-o UE ciudată? Ce lasă copiilor ca moșteni-

re? Cum își promovează românii interesul național? Cum își apără românii resursele și suveranitatea? Ce viitor au generațiile următoare?...

Năsăudul, având membri în ASTRA încă din 1861, a găzduit în anul 1870 cea de-a X-a Adunare a ASTREI, înscriind în ASTRA toate cele 44 de comune grănicerești și oferind Asociației 6.874 florini, cea mai mare sumă depusă până atunci la ASTRA. În 21 august 1881 se va crea despărțământul care va avea în toate comunele grănicerești cercuri și secțiuni ASTRA, prin care se va remarca în emanciparea culturală și economică a ținutului. S-au afirmat prin conferințe, dezveliri de plăci și monumente, manifestări artistice, reuniuni de lectură, societăți de credit etc. În 1950, comuniștii dispun încetarea activității, dar după căderea acestora, despărțământul, în anul 1990, își reia activitatea, obținându-și personalitatea juridică. În 1995 primea două camere pentru sediu la parterul Primăriei. În 2016 primea la Casa de Cultură un spațiu și mai generos pentru sediu, cu sală de ședințe, sală pentru bibliotecă, arhivă și colecții, spațiu care găzduia colecția celor 21 de academicieni năsăudeni. În timpul președinției subsemnatului (1990-2020), despărțământul și-a ținut cele 30 de adunări anuale în care puteau fi admirate expoziții foto, de pictură și etnografice, erau audiate conferințele și rapoartele anuale, se aprobau propunerile și programele viitoare, se evidențiau aștrii fondatori și noi, relațiile cu partenerii și autoritățile administrative, unitate verificată încă o dată, la masa festivă și spectacolul artistic. *Adunările anuale* au fost găzduite de orașul Năsăud, prin Colegiul Național „George Coșbuc” (cinci – în 1990, 1999, 2001, 2008, 2009), Muzeul Grăniceresc (patru – în perioada 2011-2014) și Casa de Cultură / Sala festivă a Primăriei (opt – în perioada 2015-2022) adică 17 adunări anuale; câte două adunări au găzduit cercurile ASTREI din Maieru (1991, 2006), Sângeorz-Băi (1992, 1996), Salva (1993, 2005), Rebrîșoara (1997, 2007) și Cristeștii Ciceului (2003, 2004), iar câte una, cercurile din Zagra (1994), Ilva Mare și Măgura (1995), Coșbuc (1998), Feldru (2001), Beclean (2002) și Rodna (2010). Oaspeții, autoritățile și presa admirau și apreciau astfel de reușite, care pot rămâne unice în istoria ținutului năsăudean. Totul depinde de voința oamenilor și dacă pot crede că „Prima condiție a victoriei este sacrificiul” (John Galsworthy).

Alte performanțe care particularizează ASTRA năsăudeană în cei 30 de ani (1990-2020) și

pentru care președintele Ioan Seni a pus mult suflet și energie au fost: *dezvelirea celor peste 60 de plăci și busturi*, din care 40 susținute de medical Gh. Traian Dascăl, plăci și busturi care aduc un prinos de recunoștință personalităților naționale: Mihai Eminescu, Andrei Mureșanu, Liviu Rebreanu, George Coșbuc, Ion Creangă, Torma Karoly, Decebal, Traian, Petru Rareș, Lupa Capitolina, Ferdinand I Întregitorul, Iuliu Hossu, Ianoș Bolyai și personalităților locale: Iuliu Moisil, Iulian Marțian, Virgil Șotropa, Iacob și Ioachim Mureșanu, Tiberiu Morariu, Nicolae Drăganu, Solomon Haliță, Sever Pop, Iustin Ilieșiu, George Pop, Iuliu Bugnariu, Onișor Cârțu, Ștefan Lupu, Ignat Seni, Anton Precup, Emil Catarig. Însoțite de serbări astriste grandioase.

În perioada 1995-2019, președintele Ioan Seni a acordat, în cele trei licee și o școală generală din orașul Năsăud, *peste 40 de premii anuale* pentru cea mai mare medie pe profil: matematică-informatică, filologie, științe, pedagogic, economic, silvic, gimnaziu, pentru care a adunat fonduri cu care se plăteau facturile la librărie. I-au fost de mare folos directorii Dorel Sima, Emil Iugan, pr. protopop Ioan Dâmbu, Maria Gliga, Mărioara Buzilă, Mărioara Rebreanu și 2% depuși la ASTRA.

Prin *Tabăra de cultură și civilizație românească „Acasă la noi”*, am găzduit zeci de grupuri de copii din Basarabia, timp de 15 ediții (1995-2010) în familii din comunele care aveau cercuri ASTRA: Rodna, Maieru, Ilva Mare, Poiana, Ilva Mică, Leșu, Feldru, Nepos, Rebra, Rebrîșoara, Năsăud, Dumitra, Salva, Coșbuc, Telciu, Romuli, Beclean, iar în ultimele nouă ediții, prin proiecte finanțate de Consiliul Județean Bistrița-Năsăud (președinte Emil Radu Moldovan, vicepreședinți Alexandru Pugna, Vasile Puica), copiii fiind cazați la Bistrița sau Gledin. În fiecare zi, grupurile de copii și însoțitorii lor vizitau obiectivele turistice din județ, fiind primiți de primari, directori de școli, muzee, case memoriale, patroni, buni gospodari. În final, erau primiți la Consiliul Județean Bistrița-Năsăud. Presa consemna reușitele fiecărei ediții. Numai cu o voință extraordinară și un efort financiar pe măsură s-au putut împlini toate aceste reușite: masă, cazare, program de informare și relaxare. Aștristii năsăudenii erau primiți la fel de bine în Basarabia, de Zilele Eminescu sau cu ocazia simpozioanelor românilor de pretutindeni, unde reușeau donații de carte pentru școlile vizitate. Contam pe zicerea: „Binele pe care-l faci astăzi, va fi uitat mâine. Fă binele oricum” (Kent M. Keith).

Altă împlinire a ASTREI năsăudene a fost *Festivalul ilvean de colinde, obiceiuri de iarnă și port popular*, desfășurat anual, a treia zi de Crăciun, între anii 1995-2019. Era un festival itinerant, găzduit pe rând de cele șase comune ilvene: Ilva Mică, Leșu Ilvei, Poiana Ilvei, Măgura Ilvei, Ilva Mare și Lunca Ilvei, festival în care comuna gazdă își prezenta realizările, succesele și intențiile primarului. Textul unui *Plugușor* trata cu ironie promisiunile neîndeplinite, la nivelul fiecărei localități ilvene. Comuna gazdă asigura o primire fastuoasă formațiilor de colindători, icrozi, viflaimuri, căprițe etc., oferindu-le daruri de Crăciun, diploma și o masă caldă. ASTRA asigura diplome pentru toate formațiile, pentru instructorii lor, pentru primarii, directorii de școli și aștristii implicați, apreciind felul responsabil în care cei de azi știu promova autenticul și originalul în cultura populară, dintre ei, cei mai activi și credibili erau primarii și directorii de școli, precum și aștristii statornici în promovarea interesului național.

Pentru scopul asumat, obiectivele urmărite și statornicia ei, ASTRA și-a asociat numeroși parteneri, câștigând încrederea acestora și buna apreciere a autorităților. Numeroase activități au câștigat în imagine prin colaborarea cu Societatea Județeană „Cultul Eroilor” Bistrița-Năsăud, cu societatea VRR Cluj-Napoca, cu Consorțiul pentru Educație și Dezvoltare Durabilă „România Europeană”, cu Asociația Profesorilor de Istorie din România, cu Societatea „Limba Noastră” din Chișinău, cu Societatea Filatelică Județeană Bistrița-Năsăud, cu Arhivele Statului Bistrița-Năsăud (unde s-a predat întreaga arhivă a celor 30 de ani), Biblioteca Județeană, Inspectoratul Școlar Bistrița-Năsăud, Complexul Muzeal Județean, cu multe despărțăminte din țară – Sibiu, Blaj, Iași, Dej, Șomcuta Mare, Cluj, Tg. Lăpuș, Covasna-Harghita, cu multe primării, școli, biblioteci, muzee, case memoriale, colecționari sau artiști particulari, numeroși patroni. Diplomele oferite certifică frumusețea și consistența acțiunilor comune, iar oferirea unor titluri de onoare confirmă starea de noblețe a acestor titluri. Prin astfel de relații s-au întreținut eficient revistele sau publicațiile colaboratorilor, s-a evitat monotonia sau delăsarea. Se adeverea efectul voinței oamenilor buni. „Pentru ca răul să triumfe este suficient ca cei buni să nu facă nimic”, Edmund Burke (filosof scoțian). Vom trăi și vom vedea cât de importantă a fost ASTRA când a existat și a funcționat. De-a lungul secolelor, soarta românilor au decis-o elitele, cel mai ade-

sea, aflate în fruntea Asociațiunii ASTRA. George Barițiu spunea convingător: „De nu ar fi făcut nimic românii în 1860 spre dezvoltarea și consolidarea vieții lor naționale, posteritatea tot le-ar fi datoare cu recunoștință pentru înființarea

Asociațiunii”. Șansa supraviețuirii ASTREI a stat în evitarea disputelor politice și religioase. ASTRA ne-a învățat că uniți, românii sunt invincibili. Să rămânem uniți. ■

Repere identitare în actualitate – ASTRA și momentul 1918*

Mircea-Cristian Ghenghea | Iași, România |

Onorat auditoriu,

În acest început de an 2022, când, pentru a-l parafraza pe vestitul cronicar Miron Costin, suntem cu atât mai mult sub cârma vremurilor, a vorbi despre repere identitare, despre Asociațiunea transilvană – ASTRA și despre idealul unirii românilor pare a fi un aspect de importanță secundară, care nu are cum să ne desprindă din dureroasa realitate înconjurătoare, dominată de un război aflat aproape de granițele actuale ale României, precum și de grijile inerente ale traiului zilnic. Atunci când omului îi sunt puse sub semnul întrebării nu doar drepturile și libertățile sale fundamentale, ci însăși existența sa pe acest pământ, cui i se mai pare important să discute, să dezbată niște chestiuni care au de-a face cu evenimente desfășurate cu o sută și mai bine de ani în urmă, oricât de importante și de relevante ar fi acestea pentru o întregă națiune?

Ei bine, în ciuda tuturor vicisitudinilor contemporane, a greutăților sociale și economice, apelul la ISTORIE, la trecutul neamului nostru, nu trebuie și nici nu are cum să fie inutil, mai ales în asemenea vremuri tulburi. Nu suntem și nu putem fi mai presus de acei români care, refugiați aici, la Iași, capitala unui stat micșorat și amenințat cu dispariția în anii 1916-1918, au înțeles lecția timpului de atunci și au izbutit să reziste inclusiv prin credința lor nestrămutată în judecata dreaptă a istoriei. Apelul lor la istorie, în condițiile mai mult decât vitrege ale refugiului moldav, exprimat poate în cel mai înalt grad în cuvântările și activitatea lui Nicolae Iorga, a arătat calea care trebuia urmată și a păstrat vii idealul național și legătura cu trecutul.

În urmă cu mai bine de un secol s-a îndeplinit, așa cum se arată adesea la nivelul peisajului mediatic de la noi, visul secular sau, de ce nu?, chiar milenar, așa cum preciza Vasile Goldiș, în momentul de entuziasm de la Alba Iulia, al unității naționale românești. Secular sau milenar, respectivul vis a cunoscut, într-adevăr, concretizarea aproape deplină în anul considerat magic al istoriei noastre – 1918. A fost momentul în care inclusiv cele mai optimiste și mai încrezătoare socoteli ale celor mai patrioți dintre români au fost date peste cap, întrucât România s-a văzut, dintr-o dată, împlinită așa cum nimeni nu se aștepta – Basarabia, Bucovina, Transilvania, Banatul, Crișana și Maramureșul s-au alipit Regatului României, corpul politic și național românesc având o extindere de largă respirație teritorială. Nu voi oferi aici detalii statistice, nu este cazul și nici locul potrivit pentru așa ceva, dar, spre a ne forma rapid o imagine cât mai edificatoare cu privire la schimbările radicale produse atunci, menționez că suprafața statului român a crescut de la mai puțin de 140.000 de km² înainte de 1918 la aproape 300.000 de km², Regatul României ajungând a noua țară ca mărime din Europa. Populația, practic, s-a dublat, resursele economice s-au diversificat foarte mult, au fost îndeplinite numeroase reforme, care au permis, în general, o dezvoltare relativ armonioasă a statului român în perioada interbelică.

România a ieșit din Primul Război Mondial mai mare și mai întărită decât se așteptau cei mai înflăcărați susținători ai idealului național. Lucru și mai important, datorită circumstanțelor specifice anilor 1917-1918, a ieșit din război cu

o neașteptată soluționare a dilemei care preocupase asiduu societatea și elitele politice din Vechiul Regat în timpul neutralității: Ardealul și Bucovina sau Basarabia? Timp de doi ani, clasa conducătoare a statului român s-a aflat în fața unei alegeri dureroase, imposibile: intrarea în război de partea unuia din blocurile militare ar fi însemnat automat abandonarea unei părți din teritoriul românesc și a românilor trăitori acolo. Respectarea tratatului cu Puterile Centrale însemna abandonarea românilor din Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș și Bucovina. Opțiunea pentru Tripla Înțelegere însemna abandonarea Basarabiei. Cu toate acestea, derularea evenimentelor și interesul național cereau imperios ca România să intre în război pentru a putea, ulterior, să-și afirme drepturile și pretențiile la masa tratatelor. Știți prea bine care a fost decizia și de partea cui s-a situat țara noastră.

În tot acest complicat peisaj, dominat de calculele și judecățile marii politici și a diplomației de anvergură mondială, un rol aparte a aparținut, în cadrul realităților românești, unei structuri culturale și sociale care s-a dovedit a fi un extraordinar instrument de luptă în favoarea menținerii și afirmării identității naționale – Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român, cunoscută îndeobște ca ASTRA. Asociațiunea aceasta, a cărei poveste continuă și în zilele noastre, a apărut în anul 1861, în timpul regimului liberalist habsburgic. A rezistat tuturor vicisitudinilor de până la debutul Marelui Război, izbutind să contracareze atât accentuata politică de maghiarizare de după 1867, cât și opreliștile ridicate de autoritățile monarhiei dualiste. Formula interconfesionalului, valabilă în esența sa încă de la începuturi, alăturată spiritului de toleranță și înțelegere reciprocă, a asigurat Asociațiunii o recunoaștere deplină în rândul românilor transilvăneni. Ulterior conflagrației mondiale, largă deschidere în planul general al societății s-a dovedit mai mult decât utilă pentru necesitățile neamului românesc din Basarabia, ASTRA fiind, în diverse momente, un adevărat catalizator al vieții culturale și sociale de acolo.

Având precizată această frumoasă misiune de înălțare și de promovare a românismului, Asociațiunea s-a manifestat ca un factor activ în popularizarea ideii de unitate culturală a tuturor românilor, indiferent de regiunile în care se găsesc aceștia. Anul 1918 a făcut ca, prin succesiunea neașteptată a evenimentelor, acestei formule a unității culturale și spirituale să i se supra-

pună și cea a unității politice. Gestul făcut de episcopii Iuliu Hossu, greco-catolic, și Miron Cristea, ortodox, care s-au îmbrățișat în fața Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, a fost emblematic pentru noua stare de lucruri din statul român, rămânând pentru posteritate cuvintele rostite de cel dintâi în această împrejurare: „Pe cum ne vedeți azi îmbrățișați frățeste, așa să rămână îmbrățișați pe veci toți frații români!”

ASTRA a fost reprezentată, la respectiva adunare, de numeroși membri. Nu degeaba s-a arătat, în diverse ocazii, că pregătirea spirituală a Unirii românilor ardeleni s-a datorat, în bună măsură, activității prodigioase a Asociațiunii. Dar ASTRA s-a regăsit implicată, în cadrul evenimentelor respective, și datorită unor nume precum Vasile Goldiș, Ioan Baniciu și Corneliu Barboși.

După proclamarea Unirii, s-a constituit, la Sibiu, Consiliul Dirigent al Transilvaniei, Banatului și ținuturilor românești din Ungaria, din care au făcut parte nume marcante atât pentru istoria Asociațiunii, cât și pentru cea a românilor de dincolo de munți, precum Iuliu Maniu, același Vasile Goldiș menționat mai devreme, Octavian Goga, Onisifor Ghibu (revenit din Basarabia), Ioan Lupșa, Silviu Dragomir ș.a.

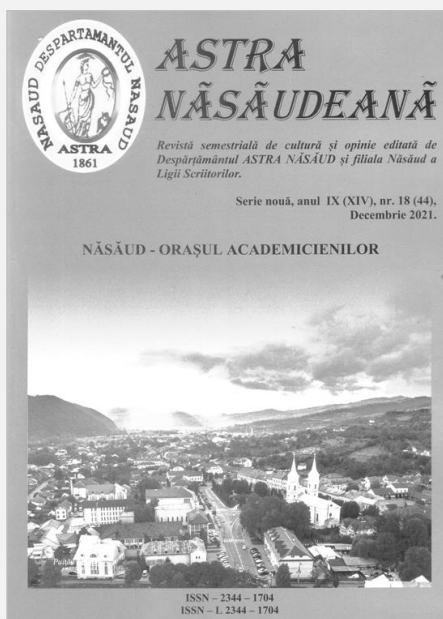
România Mare, devenită realitate în anul 1918, a necesitat, însă, noi eforturi pentru unificare, integrare și armonizare a specificului pe care-l dobândiseră teritoriile românești aflate, până atunci, sub stăpânire străină. În acest nou context, rolul ASTREI a fost de o covârșitoare importanță mai ales în provincia dintre Prut și Nistru, întoarsă în trupul Moldovei din care fusese ruptă în anul 1812.

Ce mai reprezintă toate acestea, însă, în zilele noastre? Ce semnificații mai au aceste fapte și împliniri ale unui trecut pe care unii îl idealizează în exces, în vreme ce alții îl ignoră sau îl desconsideră cu pasiune? Și, mai ales, pentru cei care sunt legați, într-un fel sau altul, de ASTRA și de despărțământul său ieșean, cum se raportează actualele structuri ale Asociațiunii la momentul 1918? Întrebări dificile, cel puțin în aparență, la care nu se poate răspunde temeinic în câteva rânduri sau câteva minute, dar la care putem contura, cel puțin, o imagine edificatoare. Iar pentru aceasta trebuie să avem în vedere faptul că realitățile timpului nostru sunt mai dinamice ca oricând, se schimbă foarte repede și necesită o foarte mare putere de adaptare. Aceasta este, în opinia noastră, o dominantă nu doar a acestor din urmă ani, ci a ultimelor două decenii și mai

bine. Este provocarea la care ASTRA este obligată să găsească un răspuns adecvat, nu doar pentru a nu dispărea, ca structură culturală și socială, ci și pentru a putea promova pe mai departe, în mod eficient și echilibrat, acest ideal național care a cunoscut împlinirea în anul 1918. Provocarea căreia trebuie să-i facă față Asociațiunea trebuie văzută și înțeleasă în contextul general al transformărilor pe care le are de înfruntat întreaga societate românească actuală. Ca parte a acestei societăți, având bine precizate obiectivele de la 1861, încă valabile, factorii responsabili ai ASTREI ar trebui să elaboreze și să promoveze o strategie pe termen mediu și lung, care să facă posibilă concretizarea respectivelor obiective. Mai mult, dincolo de toate resursele specific astriste, adesea descurajante și, în bună măsură, relevante pentru starea actuală a Asociațiunii, această frumoasă organizație trebuie să depășească un obstacol cel puțin la fel de important, care se referă la schimbarea de mentalitate și de strategie la scara întregii națiuni române. Generația care, la sfârșitul anilor '80 și în-

ceputul anilor '90, contribuia din plin la revitalizarea spiritului și structurilor astriste se află, astăzi, la apusul firesc al menirii sale. Ce va fi, însă, mâine? Cum va reuși acest organism, apărut cu mai bine de 160 de ani în urmă, să-și continue misiunea, în condițiile în care predarea de ștafetă se confruntă cu numeroase dificultăți provocate de lipsa de aderență a idealului național la nivelul unor generații mai tinere, pentru care *ubi bene, ibi patria*? La ora actuală, ASTRA mai rezistă datorită unor persoane care desfășoară, cu eforturi deosebite, diverse activități cu anumite ecouri în rândul românilor din jurul țării. Mai rezistă datorită încăpățânării unor idealști, care s-au alăturat acestor persoane și care încă mai vor să creadă că adevăratul spirit astrist nu va dispărea atât de repede. Însă, ne place sau nu, trebuie să ne întrebăm care este (dacă există așa ceva...) strategia Asociațiunii pentru viitorul său? În următorii ani vor apărea, *volens-nolens*, și răspunsurile la întrebările pe care le-am formulat aici... ■

* Text prezentat în cadrul Adunării generale a Despărțământului ASTRA „Mihail Kogălniceanu” din Iași, desfășurate la Muzeul Unirii, în data de 25 martie 2022.

„ASTRA năsăudeană”. Serie nouă, anul IV, nr. 18 (44), Năsăud, decembrie 2021, 100 p. Se face și aici, prin mai multe intervenții, începând cu cea a președintelui, Ioan Boțan, retrospectiva anului 2021, al 160-lea de la înființare. Floarea Pleș, președinta Cercului de literatură, rezumă întâlnirile cu aștristii de la Cahul (mijlocite de despărțământul ieșean), promovează lirica regretatului său fiu și documentează foto minunea crucii descoperite într-un trunchi de lemn despicat, la mănăstirea Ilva Mare. Necrolog și articole comemorative dedicate profesoarei de istorie Ana Filip, cetățean de onoare al Salvei și coordonatoarea, mulți ani, a cercului astrist de aici. (Ioan Răducea)

Adunarea generală a ASTREI ieșene (25 martie 2022)

Steliana Toma | Iași, România |

25 martie 2022, zi de mare sărbătoare pentru familia astriștilor ieșeni. Așa cum a subliniat dna președintă, prof. Areta Moșu, adunarea a avut loc în preajma zilei de 27 martie s.v., zi în care, în anul 1918, Basarabia a hotărât unirea sa cu Regatul României. La eveniment a fost prezentă și Olga Leșenco, președinta Despărțământului ASTRA „Areta Moșu” Gura Căinarului din raionul Florești, Republica Moldova, care și-a dorit să fie prezentă cu acest prilej. De asemenea, a venit și un grup de tineri elevi de la Colegiul Național „Garabet Ibrăileanu” Iași, însoțit de dirigența lor, prof. Doinița Cărăușu, în calitate de viitori membri ai Organizației de Tineret ASTRA Iași.

Și pentru ca emoția generală să fie și mai mare, locul de desfășurare a Adunării a fost la Muzeul Unirii din Iași. În această atmosferă, dna președintă prof. Areta Moșu a deschis lucrările Adunării generale, a anunțat ordinea de zi, a propus prezidiul adunării și a început prezentarea Dării de seamă privind activitatea Despărțământului ASTRA „Mihail Kogălniceanu” Iași. Domnia sa a arătat că perioada pandemiei de Covid-19 a îngreunat desfășurarea unor activități pe plan intern și extern, dar că s-a reușit promovarea în continuare a limbii române în zonele limitrofe țării noastre, prin activitățile în cadrul despărțământelor și ale cercurilor de acolo, prin donații de carte românească etc. Realitatea este că în zona Cernăuți și a Odesei sunt multe probleme de rezolvat. Situația este cu mult mai gravă în Timocul bulgăresc. Este încă mult de lucru pentru a se realiza conștientizarea identității românești. Dna președintă Areta Moșu a subliniat importanța deosebită și cu rezultate foarte frumoase a Taberei de cultură și civilizație românească „Acasă la noi”, ca și a Școlii Europene de Vară „ASTRA”, inițiată de prof. Iulian Pruteanu-Isăcescu în anul 2010, program în cadrul căruia tinerii din România, Republica Moldova și Ucraina învață să colaboreze pentru realizarea obiectivelor propuse. Arta plastică și-a găsit locul prin concursul „N.N. Tonitza”, coordonat de profesorul și picto-

rul Mihai Zaiț. Rezultate frumoase s-au obținut în anii din urmă și în cadrul concursului de creație literară „Veronica Micle”. Același lucru se poate spune și despre concursul de fizică „Ștefan Procopiu” al elevilor români de pretutindeni, inițiat și organizat de prof. Radu Stratulat. În continuare, dna ec. Lica Șelaru a prezentat situația pe plan economic, precizând sumele venite și cheltuielile făcute. Membrii ASTREI ieșene au votat în unanimitate activitatea desfășurată în perioada avută în vedere. Ca de obicei, a venit și momentul lansărilor editoriale, când prof. univ. dr. Mihai Toma, secretarul științific al despărțământului, a prezentat: „Revista română”, anul XXVII, nr. 3-4(105-106), Iași, toamna-iarna 2021 (redactor-șef: Iulian Pruteanu-Isăcescu); *Zece ani cu ASTRA ieșeană* (Editura Timpul, Iași, 2021), de Luminița Cornea și „Sud-Vest”. Almanah istorico-cultural pentru cititorii din sudul Basarabiei (fondator și redactor-șef: Vadim Bacinschi).

În partea a doua a adunării s-a trecut la prezentarea echipei de conducere a despărțământului. Subsemnata a propus ca dna prof. Areta Moșu să-și continue activitatea deosebit de frumoasă și cu realizări remarcabile. În comitetul de conducere au fost propuși: Dumitru Bunea, Mihai Toma, Vasile Roman, Ionel Teșoi, Elena Buruiană, Mihai Zaiț, Paraschiva Țuțurman, Lica Șelaru, Viorica Cornea, Doinița Cărăușu. Votul unanim al membrilor Adunării a confirmat noii

membri ai comitetului de conducere. Dna președintă prof. Areta Moșu a dat citire unei liste cu noi membri ai ASTREI ieșene.

S-au prezentat și următoarele comunicări științifice: *Împreună la UNESCO. Elemente de patrimoniu cultural și material salvagardate alături de Republica Moldova* (cercet. dr. Adina Hula-baș), în care s-au avut în vedere: limba, tradițiile, scoarțele, covoarele țărănești, ouăle încondeiate, casele de la Ciocănești, practici culturale (colinde, măștișor etc.); *Discurs și stare de fapt în vreme de război. Construcția de realități alternative și reconsiderarea adevărului* (cercet. dr. Dan Gabriel Sîmbotin), cu referiri în special la războiul din Ucraina, dar și la situația din Republica Moldova vizavi de Transnistria. *Repere identitare în actualitate – ASTRA și momentul 1918*

(lect. univ. dr. Mircea-Cristian Ghenghea). Visul românilor de a fi toți împreună s-a împlinit la 1 decembrie 1918, iar după aceasta ASTRA și-a sporit rolul pentru emancipare națională și promovarea românismului. Comunicarea *Vasile Stroescu* (col. (r.) dr. Dan Prisăcaru) a subliniat aportul imens al acestui mare patriot la sprijinirea învățământului românesc în Transilvania și rolul său la Conferința de pace de la Paris în recunoașterea României Mari. Dna președintă prof. Areta Moșu a anunțat încheierea lucrărilor Adunării generale și a invitat participanții la o cafea, un suc și o mică gustare alcătuită din produse românești și din Republica Moldova, acestea din urmă fiind dăruite de familia profesorilor Olga și Vladimir Leșenco. ■

Alba Iulia și Bisoca au fost „acasă la noi” pentru 60 de elevi și profesori basarabeni

Alexandru Cantemir | Iași, România |

După o întrerupere de doi ani, cauzată de pandemia de Covid-19, unul dintre cele mai îndrăgite programe culturale a Despărțământului ASTRA „Mihail Kogălniceanu” Iași, Tabăra de cultură și civilizație românească „Acasă la noi”, a fost reluat. Ediția a XXIV-a s-a desfășurat în perioada 18-31 iulie 2022 și a angrenat 60 de elevi și profesori din despărțămintele și cercurile ASTREI care funcționează în localitățile Soroca, Țepilova, Vasilcău (raionul Soroca), Ștefănești, Băhrinești, Gura Căinarului (raionul Florești) și Strășeni (Republica Moldova).

În primii ani, tabăra a fost organizată în colaborare cu despărțămintele ASTRA din Transilvania – Năsăud, Beclean, Blaj, Arad, Sebeș, Săcele, Brașov, Buteni, Baia Mare, Șomcuta Mare, Târgu Lăpuș, Cluj, Dej, Orăștie, Alba Iulia, Câmpeni, Aiud, Covasna-Harghita, Mureș; pe măsură ce a trecut timpul, s-au implicat și asociații, fundații, primării și consilii județene din întreaga țară. În fiecare an, în cadrul acestui program, între 200 și 400 de elevi și studenți de origine română din Republica Moldova, Ucraina, Serbia și Bulgaria, însoțiți de profesori, au petrecut o parte a

vacanței de vară în familii din orașe și sate din România. Participarea la această tabără a permis vizitarea a numeroase locuri cu importanță cultural-istorică, nu doar din Transilvania, ci și din Moldova dintre Prut și Carpați, Dobrogea și din Muntenia. Găzduirea în familii a permis invitaților să-și îmbunătățească vocabularul și vorbirea în limba română, să constate asemănările care există între diferitele zone etnografice ale spațiului românesc și, în cazul multora dintre ei, să ia contact, pentru prima dată, cu natura, satele și orașele României.

Tabăra organizată de Despărțământul „Eugen Hulea” din Alba Iulia s-a desfășurat în perioada 18-25 iulie 2022 și a avut ca invitați 30 de artiști din zona Florești-Soroca. După un scurt popas ieșean, unde președinta Despărțământului ASTRA „Mihail Kogălniceanu” Iași, prof. Areta Moșu, a făcut o prezentare istorică a Asociațiunii ASTRA și a principalelor programe, grupul a pornit spre Alba Iulia, unde a fost primit românește de prof. Maria Cioica, președinta despărțământului albaiulian al ASTREI. Invitații basarabeni au fost găzduiți la mănăstirea Sfântul Mare Mucenic

Dimitrie – Izvorătorul de mir de la Dumbrava, așezată pe drumul dintre Aiud și Turda, la granița dintre județele Alba și Cluj. În timpul șederii în județul Alba, basarabienii au avut un program divers, care a cuprins vizite la muzee și alte locuri și obiective cultural-istorice (Casa memorială „Lucian Blaga” din Lancrăm, Câmpia Libertății de la Blaj, Muzeul Național și Sala Unirii din Alba Iulia, Cetatea Alba Carolina, obeliscul închinat memoriei lui Horea, Cloșca și Crișan din Alba Iulia, schitul Sfântul Lazăr din Alba Iulia, mănăstirea Râmeț, Complexul Național Muzeal ASTRA din Sibiu ș.a.). O întâlnire emoționantă a avut loc la Sibiu, orașul ASTREI, unde au fost primiți de președintele Asociațiunii, prof. univ. dr. Dumitru Acu, însoțit de prof. univ. dr. Elena Macavei, președinta Secțiunii Pedagogice și de Asistență Socială a ASTREI. Un alt moment emoționant a fost participarea la prima ediție a Festivalului *Nu uita că ești român* de la Valea Lungă, județul Alba, organizat de Despărțământul „Timotei Cipariu” Blaj (președinte: ing. Ioan Mihălțan), Cercul ASTRA „Ion Bianu” Valea Lungă (președintă: prof. Călina Comșa), Asociația „Dr. Frențiu și tinerii” și Primăria comunei Valea Lungă. Evoluția artistică a elevilor basarabeni, pregătiți de profesoarele Olga Budurin și Angela Usatîi, a fost extrem de apreciată. Organizarea acestei tabere a fost posibilă prin munca depusă de prof. Areta Moșu, președinta Despărțământului „Mihail Kogălniceanu” Iași, prof. Maria Cioica, președinta Despărțământului „Eugen Hulea” Alba Iulia, prof. Despina Stanciu, președinta Despărțământului „Ovidiu Hulea” Aiud, prof. Olga Leșenco, președinta Despărțământului „Areta Moșu” Gura Căinarului, prof. Angela Usatîi, președinta Cercului „Ion Creangă” Soroca, prof. dr. Mihai Groza, președintele Despărțământului „Vasile Moga” Sebeș, prof. univ. dr. Daniel Breaz, rectorul Universității „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, ec. Ion Străjan, președinte de onoare al Fundației „Alba Iulia 1918 pentru unitatea și integritatea României” Alba Iulia și director al revistei „Dacoromania”, ing. Vasile Todor, președintele Fundației „Alba Iulia 1918 pentru unitatea și integritatea României” Alba Iulia, prof. Vladimir Leșenco, prof. Aurica Bodi, prof. Olga Budurin, prof. Angela Usatîi, prof. Lidia Patraș, prof. Valeria Pavlovschi, prof. Angela Guțu, precum și de studenții însoțitori, membri ai Organizației de Tineret ASTRA Iași – Ioana Mămăligă și Sebastian Enache.

Tabăra organizată de Fundația pentru copii „Sfântul Sava” Buzău, fondată în anul 1993 de inimosul preot Mihail Milea, cu binecuvântarea

Episcopiei Buzăului și Vrancei, s-a desfășurat în perioada 25-31 iulie 2022 și a avut ca invitați 30 de elevi și profesori ai Școlii de Arte din Strășeni, Republica Moldova, coordonați de prof. Claudia Nestor, directoarea școlii și președinta Despărțământului „Mihail Eminescu” din aceeași localitate. Basarabienii au fost găzduiți de Campusul pentru copii „Sfântul Sava” din comuna Bisoca, județul Buzău. Programul taberei a cuprins drumeții la rezervația naturală Vulcanii noroioși de la Pâclele Mari și la Muntele de Sare de la Lopătari, precum și vizite la mănăstirile Găvanu și Poiana Mărului. Le-au stat alături și copii din Parohia Năeni, coordonați de părintele Constantin Clapa. În mai multe ocazii, tinerii talentați din Strășeni au oferit momente artistice gazdelor din țară. Organizarea acestei tabere a fost posibilă prin munca depusă de prof. Areta Moșu, președinta Despărțământului „Mihail Kogălniceanu” Iași, pr. prof. dr. Mihail Milea, președintele Fundației pentru copii „Sfântul Sava” Buzău, prof. Claudia Nestor, președinta Despărțământului „Mihail Eminescu” Strășeni, prof. Parascheva Țuțurman, prof. Nadejda Artiomov, prof. Veronica Bratu, precum și de studenții însoțitori ai Organizației de Tineret ASTRA Iași, Narcis-Gabriel Ghiurcă și Adina-Mihaela Dediu.

Adăugăm impresiile a două românce din Basarabia, participante la tabără:

„O experiență deosebită, șapte zile de neuitat, noi prieteni și amintiri de care îmi voi aduce aminte mereu când cineva mă va întreba cum mi-am petrecut vacanța de vară.

Niciodată nu va deveni plictisitor sau obositor să descoperi lumea, dar mai ales când ești înconjurat de oameni frumoși la gând și suflet.

Eu personal pot spune că sunt foarte recunoscătoare datorită faptului că am avut ocazia să mă alătur și să dau mână cu mână cu frații noștri români și să spun cu mândrie că «Acasă-i România, acasă-i tricolorul/ Suntem una cu țara/ că noi suntem poporul», cum inspirat spunea interpreta Laura Olteanu.

Un singur gând nu va fi îndeajuns pentru a descrie în întregime aceste zile de tabără, dar cel mai important este că au rămas întipărite în memorie și suflet pentru a adăuga încă o definiție a frumosului” (Vlada Amorțitu – Soroca).

„România este patria noastră și a tuturor românilor. E România celor de demult și-a celor de mâine. Căldura cu care am fost primiți nu o pot exprima prin cuvinte, până la urmă sufletește nu am trecut nici un hotar, de acasă am ajuns acasă. Cetățile și bisericile fortificate din Transil-

vania te poartă către timp trecut care îți dă frisoane plăcute și depășește orice imaginație, chiar și după ce ai citit tomuri de istorie. Monumentele istorice și peisajele pitorești ne fac să ne gândim încă o dată cât de apropiați suntem cu frații noștri de peste Prut. Orașele istorice, pe care le-am vizitat, precum Alba Iulia, Blaj, Aiud, Sebeș, Sibiu au un farmec aparte care te lasă cu impresii greu de uitat. Manifestarea cultural-pa-

triotică *Nu uita că ești român!* din Valea Lungă ne-a făcut să avem sentimente și mai profunde de patriotism față de patria-mamă România. Sunt profund recunoscătoare pentru sprijinul cultural acordat de Asociațiunea ASTRA, în special doamnelor prof. Maria Cioica, președinta ASTRA Alba Iulia și prof. Olga Leșenco, președinta ASTRA Gura Căinarului” (Lavinia-Cristina Guțu – Soroca). ■

Tabăra de cultură și civilizație românească „Acasă la noi”, ediția a XXIV-a (iulie 2022)

Elevi și profesori din raioanele Florești și Soroca, Republica Moldova, în tabără în județul Alba

Elevi și profesori ai Școlii de Arte din Strășeni, Republica Moldova, în tabără la Bisoca, județul Buzău

Școala Europeană de Vară „ASTRA”. O nouă ediție

Ioana Mămăligă | Iași, România |

Școala Europeană de Vară „ASTRA”, program inițiat de Iulian Pruteanu-Isăcescu, secretar I ASTRA Iași, în anul 2010, a ajuns la ediția a VII-a. În ziua de 30 iulie 2022, participanții din România, Republica Moldova și Ucraina au fost primiți de către prof. Areta Moșu, președinta ASTRA Iași, gen. (r.) dr. Vasile Roman, coordonatorul programului de activități și ec. Lica Șelaru, responsabilă cu partea financiară a proiectului, în holul Hotelului Continental din Iași, alături de un grup de membri ai Organizației de Tineret ASTRA Iași, compus din Sebastian-Cătălin Enache, Narcis-Gabriel Ghiurcă, Horia Humă, Andrei Grigoraș și subsemnata. Tinerilor invitați li s-au împărțit mape personalizate, programul Școlii Europene de Vară „ASTRA”, volumele *Zece ani cu ASTRA ieșeană* (autoare: Luminița Cornea); *Minorități și identități naționale în spațiul central și est-european* (editori: Mircea-Cristian Ghenghea și Iulian Pruteanu-Isăcescu), *Avem un vis neîmplinit* (autor: Cornel Cotuțiu); „Revista română”, anul XXVII, nr. 3-4(105-106), Iași, toamna-iarna 2021 (redactor-șef: Iulian Pruteanu-Isăcescu) și „Sud-Vest”. Almanah istorico-cultural în limba română pentru cititorii din sudul Basarabiei, anul XI, nr. 1-2, Tatarbunar, iunie-iulie 2022 (fondator și redactor-șef: Vadim Bacinschi).

În ziua de 31 iulie 2022 a început desfășurarea propriu-zisă a programului cu vizitarea unor obiective culturale: Palatul Culturii și Muzeul Unirii, două spații încărcate de istorie, reprezentative pentru Iași. La Palatul Culturii, participanții au vizitat Muzeul de Istorie a Moldovei, Muzeul de Artă, Muzeul Științei și Tehnicii „Ștefan Procopiu”, Muzeul Etnografic al Moldo-

vei și expoziția omagială „Dimitrie Loghin”. La Muzeul Unirii au avut ocazia să viziteze vechea reședință a marelui domnitor Alexandru Ioan Cuza și a Doamnei Elena Cuza, să admire obiecte care au aparținut celor doi. Totodată, aici au avut ocazia să aprecieze o expoziție temporară de artă, intitulată „Universul naturii”, realizată de Carmen Mogoș.

A doua zi, participanții s-au întâlnit la Catedrala Mitropolitană Iași cu părintele Nicodim Petre, întâlnire care s-a desfășurat sub forma unui dialog, tinerii fiind extrem de curioși să pună întrebări despre spiritualitate, dar și despre Sf. Parascheva, mulți neștiind foarte multe despre aceasta. Înainte de întâlnire a avut loc și o scurtă vizită a Muzeului Mitropolitan. Grupul a vizitat și Biserica Sfinții Trei Ierarhi, ctitorită de domnul Vasile Lupu, aflată în proximitate și unde se găsesc osemintele acestuia și ale principilor Dimitrie Cantemir și Alexandru Ioan Cuza. Apoi, grupul s-a deplasat la sediul Diecezei Romano-Catolice de Iași, unde au avut o întâlnire cu Preasfințitul Iosif Păuleț, episcop romano-catolic de Iași, întâlnire de la care au aflat mai multe despre frații noștri de influență occidentală, despre empatie și iubirea față de ceilalți. Participanții au vizitat și catedrala romano-catolică Adormirea Maicii Domnului, recent redeschisă, după ample lucrări de restaurare. În Amfiteatrul Teatrului de Vară din complexul Palas, participanții au asistat la un eveniment organizat de Clubul „Tineri de Succes”, filiala Iași, despre comunicare și relații de succes. Ei s-au implicat activ în acest eveniment, fiind extrem de curioși și adresând întrebări celor trei vorbitori: Raluca Daria Diaconiuc (jurnalistă), Vasile Roman și Andrei Simion.

La Primăria Municipiului Iași au fost întâmpinați de unul dintre viceprimarii Iașilor, Cezar Alexandru Baciu, întâlnire care, din nou, s-a desfășurat sub forma unui eficient dialog, tinerii fiind interesați de detalii cu privire la administrația municipiului Iași, urbe care, după spusele lor, este unică, excepțională ca aspect și organizare. După acest moment, a avut loc o vizită în Copou la Universitatea Tehnică „Gheorghe Asa-

chi". În Aula Magna „Carmen Sylva”, a avut loc o discuție cu Prof. univ. dr. ing. Irina Lungu, prorector Relații internaționale, discuție care s-a rezumat la prezentarea Universității, dar într-o manieră nonconformistă. Apoi, tinerii au vizitat Biblioteca Universității, unde au fost puși iar față în față cu fragmente de istorie. La plecare au trecut și prin Sala Pașilor Pierduți din Corpul A al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (Galeria de Fresce – Sabin Bălașa). Tot în această zi au reușit să viziteze Muzeul Militar Național „Regele Ferdinand I”, Filiala Iași, unde au putut să admire o colecție impresionantă de medalii, uniforme și alte obiecte de ordin militar. La Cercul Militar Iași, unde s-au întâlnit cu reprezentanți ai ISU și IJP, tinerii au fost antrenați într-o discuție despre modul de organizare și operare a celor două instituții, dar și în subiecte actuale și de interes precum, prevenirea consumului de droguri și metode de acordare a primului ajutor.

La Uricani, județul Iași, la sediul Fundației „Alături de Voi”, președinta Angela Achiței, alături de alți colegi, le-a prezentat informații despre economia socială și proiectele pe care le desfășoară. Tinerii au vizitat și sediul fundației, clă-

dirile destinate funcționării Utildeco, o întreprindere de ordin social care oferă servicii de tipografie și arhivare. Totodată, au aflat informații prețioase din domeniul afacerilor, utile mai mult ca niciodată, antreprenoriatul fiind un domeniu atât de vizat de noua generație.

La Cotu Morii, județul Iași, au petrecut întreaga zi de 5 august cu mentori și formatori, desfășurând alături de ei diverse activități care au avut în vedere dezvoltarea personală, realizarea planurilor de viitor, gestionarea emoțiilor, metode de a face față stresului, modalități de informare, de selectare a informațiilor din presă (*fake news* și evitarea acestora). Tinerii au avut timp și pentru a socializa între ei, consolidând prietenii frumoase legate în zilele anterioare.

Întregul program al Școlii Europene de Vară „ASTRA”, ediția a VII-a, nu a putut fi organizat decât prin implicarea directă și sprijinul necondționat al Primăriei Municipiului Iași, instituție reprezentată prin domnul primar Mihai Chirica. Mulțumirile și gândurile bune, atât ale organizatorilor, cât și ale celor 50 de tineri participanți, se îndreaptă către toți cei care au făcut posibilă materializarea acestui program. ■

ASTRA în raionul Florești, Republica Moldova

Povestea ASTREI a început la noi în anul 2013, când am fost invitați la Festivalul raional „Firicel de Busuioc”, din satul Băhrinești, condus de priceputa primăriță Feodosia Bunescu. Am rămas impresionată de membrii juriului. Oameni necunoscuți mie. M-am interesat cine sunt. Am aflat că sunt din România. Mi-a tresărit inima. Eu visam la așa o întâlnire. Auzisem de Despărțământul ASTRA Iași. M-am apropiat de doamnele Areta Moșu și Parascheva Țuțurman. Am îndrăznit să adresez întrebarea: „Cum pot organiza și la noi un astfel de Despărțământ?”. Doamna Areta Moșu, cu un zâmbet cald și binevoitor, m-a lămurit în privința etapelor. Un an mai târziu, în anul 2014, a luat ființă Despărțământul „Doina Răutului” la Gura Căinarului (redenumit *Despărțământul „Areta Moșu”*) și am organizat mai multe cercuri: „Mihail Tanasov” (15 membri, coordonator: Ionela Țăruș), „Răuțel” (12 membri, coordonator: Marina Cobilași), „Cutezătorii”, în cadrul Gimnaziului „V. Alexandri”, Mărculești (21 membri, coordonator: Ludmila Nagrineac), „Mărgăritarele neamului”, Roșietici (11 membri, coordonator: Elena Suvac), „Grigore Vieru”, în cadrul Gimnaziului din satul Prajila (17 membri, coordonator: Vlad Moșneguța). Toate aceste cercuri sunt active.

Despărțământul ASTRA „Doina Răutului” a organizat cu ajutorul primarului comunei Gura Căinarului, Aliona Cojocar, un spectacol inedit. La a noastă sărbătoare au fost delegați din Iași: Areta Moșu, președinta Despărțământului „Mihail Kogălniceanu” Iași, Parascheva Țuțurman și Lucian Arhire. Au fost invitați și din alte despărțăminte ASTRA din Republica Moldova: prof. Vera Balan, președinta Despărțământului „Petre Ștefănuță” Ialoveni, prof. Tatiana Chiruță, secretara Despărțământului „Petre Ștefănuță” Ialoveni, prof. Elena Gheorghiuța și prof. Vasile Gîțlan, din partea Cercului ASTRA „Valeriu Graur”, care activează în cadrul Liceului „Principesa Natalia Dadiani”, Chișinău, Octavian Zelenski, președintele Despărțământului ASTRA „Alexandru Boldur”, Anenii Noi. Cu această ocazie, s-a inaugurat o alee a astristilor și s-a deschis Muzeul „Vatra Mamei”. Au dansat căinărenii și au cântat. La final am dansat cu toții *Hora Marii Unirii*. Prin ASTRA, la Florești, respectăm tradițiile și obiceiurile românești (Olga Leșenco).

Ștefan Vodă, Republica Moldova
(17-22 august 2010)

Coordonator:
Iulian Pruteanu-Isăcescu
Au participat 20 de tineri
din România, Republica Moldova
și Ucraina

Vizită de documentare la Casa memorială „Alexei Mateevici” din Zaim, raionul Căușeni, Republica Moldova

„Prima întâlnire cu echipa Asociației ASTRA, în componența căreia au intrat 20 de participanți, a fost destul de reușită, deja atunci am înțeles că lipsa de prieteni nu o voi simți. Când ne-a fost prezentată programa pe toată săptămâna am rămas puțin șocat, nu-mi venea să cred că anume eu am nimerit la acest proiect și nu altcineva”.

Andrei Donțu (Ștefan Vodă, Republica Moldova)

Ediția a II-a
Iași – Roman – Sf. Gheorghe
(18-24 iulie 2012)

Coordonatori:
Iulian Pruteanu-Isăcescu,
Luminița Cornea
Au participat 30 de tineri
din România, Republica Moldova
și Ucraina

„În primul rând aș spune un *mulțumesc* pentru invitație și pentru întreg programul de la Iași, Roman și Sf. Gheorghe, pentru o atmosferă caldă și înțelegătoare. Datorită acestei excursii mi-am îmbogățit sufletul și spiritul, rămânându-mi în memorie pentru totdeauna minunatele locuri din România, unde m-am simțit ca acasă”.

Ana Bordian (Cernăuți, Ucraina)

Vizită de documentare la
Casa memorială „Romulus Cioflec”
din Araci, județul Covasna

Ediția a III-a
Vadul lui Vodă – Chișinău,
Republica Moldova
(7-12 august 2013)

Coordonatori:
Iulian Pruteanu-Isăcescu,
Octavian Zelinski
Au participat 20 de tineri
din România, Republica Moldova
și Ucraina

Vizită de documentare la
Muzeul Național de Istorie
a Republicii Moldova, Chișinău

„Proiectul în sine a adus laolaltă vecini din trei țări europene: România, Republica Moldova și Ucraina, înlesnind discuții asupra unificării Europei, care a luat forma unui inovativ compromis între păstrarea suveranității statelor membre și federalism, tinzându-se spre o nouă identitate: Identitatea europeană. *Europa e patria mea!*”.

Mihaela Moroșan (Anenii Noi, Republica Moldova)

Ediția a IV-a,
Iași – Botoșani
(24-30 iulie 2017)

Coordonatori:
Vasile Roman, Areta Moșu,
Iulian Pruteanu-Isăcescu, Gh. Iuțiș
Au participat 45 de tineri
din România, Republica Moldova
și Ucraina

Sala Senatului Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

„Participarea la Școala Europeană de Vară «ASTRA» a fost o nouă experiență, zi de zi am navigat spre noi teritorii și am explorat patrimoniul acestui frumos oraș, care și-a lăsat amprenta în sufletul meu, alături de Botoșani, datorită locuitorilor binevoitori și datorită faptului că fiecare adiere a naturii mi-a însuflețit spiritul României Întregite”.

Ana Țerna (Chișinău, Republica Moldova)

Vizită de documentare la
Palatul Culturii.
Întâlnire cu directoarea instituției,
dr. Lăcrămioara Stratulat

Ediția a V-a, Iași
(9-15 iulie 2018)

Coordonatori:
Vasile Roman, Areta Moșu, Gh. Iuțiș
Au participat 45 de tineri
din România, Republica Moldova și
Ucraina

Întâlnire cu PS Aurel Percă, episcop auxiliar al Episcopiei Romano-Catolice de Iași
Catedrala „Sfânta Fecioară Maria, Regină”

Casa de Cultură
a Municipiului Iași
„Mihai Ursachi”

„Am toată recunoștința pentru Doamna Areta Moșu, vicepreședintă ASTRA, pentru tot efortul pe care îl depune întru descoperirea și cunoașterea culturii poporului român. Vă asigur că în urma acestei frumoase experiențe, fiecare dintre noi s-a întors acasă mai bogat cultural, spiritual, plin de inspirație, recunoștință și noi cunoștințe”.

Paulina Chiriac (Dondușeni, Republica Moldova)

Ediția a VI-a, Iași
(8-15 iulie 2019)

Coordonatori:
Vasile Roman, Areta Moșu, Gh. Iuțiș
Au participat 45 de tineri
din România, Republica Moldova și
Ucraina

Primăria Municipiului Iași

„O sută de amintiri, de impresii noi în doar șapte zile; șapte zile pline de farmec, în care am descoperit orașul Iași din trei puncte de vedere: istoric, politic și literar”.

Doinița Potorac (Florești, Republica Moldova)

Mănăstirea
Sf. Trei Ierarhi

Episcopul Justinian Teculescu
(1965-1632)

Cahul, Republica Moldova,
16 iulie 2022:
episcopul
Justinian Teculescu
evocat la sediul
Episcopiei
Basarabiei de Sud

În fotografie:
PS Veniamin Goreanu
(centru)

Voinești-Covasna, 16 iulie 2022: membri ai conducerii Despărțământului ASTRA Covasna-Harghita s-au alăturat Asociației Cultural-Creștine „Justinian Teculescu” din Covasna, când au omagiat pe episcopul Justinian Teculescu (1865-1932) cu ocazia comemorării a 90 de ani de la moarte. Evenimentul s-a desfășurat la mormântul episcopului Justinian Teculescu aflat lângă vechea biserică și clădirea școlii confesionale unde a fost elev cel omagiat. (Luminița Cornea) ■

Spiridon Popescu

[Târgu-Jiu, România]

Născut la 4 septembrie 1952, în satul Ohaba, comuna Bălănești, județul Gorj. A debutat în 1974, în revista „Ramuri”. A colaborat la revistele: „Ramuri”, „Lucefărul”, „România literară”, „Convorbiri literare”, „Contemporanul – ideea europeană”, „Tribuna”, „Familia”, „Poezia”, „Vatra veche”, „ASTRA”, „Cafeneaua literară”, „Oglinda literară”, „Bucureștiul literar și artistic” ș.a. Premii obținute (selectiv): Premiul revistei „ASTRA”, la Festivalul național „Tudor Arghezi” (Târgu-Jiu, 1983); Premiul al II-lea la Concursul de poezie „Cel mai frumos poem al meu” (București, 1984; președintele juriului: criticul literar Alex Ștefănescu); Premiul pentru poezie al revistei „Convorbiri literare” (Iași, 2017); Premiul „Opera omnia”, acordat unui scriitor de origine gorjeană, în cadrul Festivalului internațional „Tudor Arghezi” (Târgu-Jiu, 2017) etc. Debut editorial cu volumul *Oglinda dintre noi* (1991). Alte volume de versuri: *21 de grame de suflet* (1996), *Supliment de existență* (antologie și prezentare de Gheorghe Grigurcu, 1997), *Eseu despre glorie/ Essai sur la gloire* (volum tradus în limba franceză de Paula Romanescu, 1998), *Diavol cu coarne de melc* (2003), *Înger între scaieți* (2004), *Supliment de existență* / „Supplemento di esistenza” (volum tradus în limba italiană de Mirela Tingire, 2014), *Diavol cu coarne de melc* (ediția a II-a, revăzută și adăugită, cu grupaje de versuri traduse în limbile franceză, engleză, germană, italiană, spaniolă și greacă, 2017). Spiridon Popescu este membru al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Craiova (din 1999). ■

fragment dintr-o scrisoare pierdută

... și află, bunul nostru prieten,
că altfel era pe vremea lui Manole.
Astăzi dacă ți-ai îngropa iubita în zid
ai lua, ca popa, douăzeci de ani de pușcărie
pentru crimă cu premeditare.

Să ne mai mire faptul
că mănăstirile noastre sunt fără turle?

sisif și pasărea măiastră

Fusese osândit să ridice un bolovan pe un munte,
Dar, de câte ori ridica bolovanul,
O droaie de gușteri țâșneau de sub el.
Omul îi lua în palmele lui bătucite,
Le puneă câte o pereche de aripi,
Apoi îi așeza în fața oglinzii
Să se minuneze cât de bine le stă,
Și să zboare.
În curând văzduhul se umplu de păsări,
Iar zeii,
Care nu mai văzuseră în viața lor atâta frumusețe,
Începură să se certe-ntre ei
Lăudându-se fiecare
Că lui îi venise ideea să-l osândească pe om.

Profitând de haosul ăsta,
O pasăre se strecură în Olimp
Și fură nemurirea.

psalm

Doamne,
Mi s-a umplut sufletul de Mării –
De la o vreme,
Toate Măriile evlavioase
Vor să-și nască Hristoșii
La maternitatea din sufletul meu.

Cu smerenie vin și te-ntreb, Doamne:
Cum ai putut să ridici
În mine această imensă clădire,
Fără ca eu
Să nu fiu în stare să văd
Nici sacii de ciment,
Nici roabele cu nisip,
Nici stivele de cărămizi,
Nici bidoanele cu vopsea lavabilă
Și, mai ales,
Fără să simt cum îmi umblă prin suflet
Zgomotoșii zidari?

mister

Mi-au împlântat cuțitul în inimă,
Voiau să măucidă dar, vai,
Din rană
În loc să curgă sângele meu
A început să curgă sângele lui Iisus.

Anchetatorii desemnați
Să elucideze acest mister
Nu au reușit nici până în clipa de față
Să răspundă la cele două mari întrebări:
Ce căuta sângele lui Iisus
În inima mea?
Și cum a ajuns el acolo,
Știut fiind
Că, la toate intrările inimii mele,
Fuseseră plasate santinele?

ghinion

Doamne,
Mi-am spălat cântecul în lumina aurei Tale,
Cum își spală femeile rufele în albia unui râu,
Apoi m-am primenit cu el
Și m-am dus la hora din s(t)at
Unde se strânseseră toți poeții de vază.
Nici n-am ajuns bine că am și auzit șușotind:
„Ia uitați-vă, bă, ce cântec curat are ăla,
Hai să-l tragem de limbă, poate aflăm și noi în ce apă îl spală”.

N-au reușit să afle nimic: au avut ghinionul
Să mă apuce tocmai atunci, așa, din senin,
O dorință nebună de a-mi săruta iubita
Și, fie vorba-ntre noi,
Oricât de avangardist ai fi,
Nu poți să tragi pe cineva de limbă
Când își sărută iubita.

fragment de autobiografie

Stau la etajul zece, într-un bloc ultramodern și ultracentral,
Dar nu, nu mă invidiați fraților:
Am nimerit între doi locatari
Care-mi fac numai zile negre –
Cel de sus (Dumnezeu) uită mereu robinetul deschis
Și-mi inundă tristețea
Care se umflă precum parchetul,
Cel de jos (Diavolul) este și mai ciudat:
Îmi bate-n calorifer din fieșce
De nu mai îndrăznesc să intru nici în „Istoria literară”
De teamă să nu scârțâie ușa cumva
Și să-l deranjeze pe Nichi(percea).

devorată de lupi

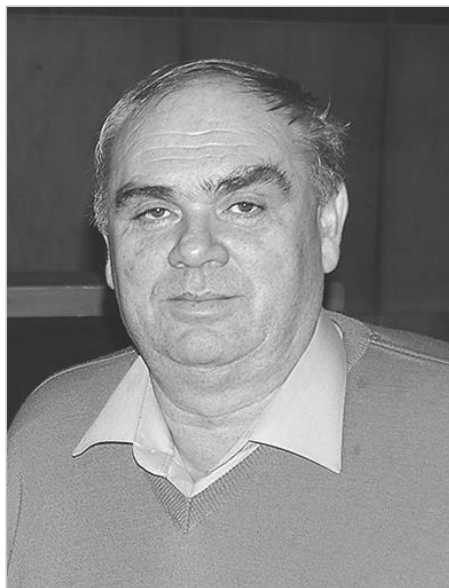
Tu încerci să te-appropii ca un vânt de toamnă de mine,
obligându-mi frunzele de pe frunte să cadă,
eu încerc să-mi strecur zăpada în tine
și să-ți flămânez lupii.

Într-o zi, parcă văd, o să fim găsiți amândoi:
eu – la o margine de pădure, copac fără frunze,
tu – în mijlocul unei păduri, devorată de lupi

sechestrul

Fiind cu capul în nori
Mai tot timpul,
Poetul a uitat într-o zi
Să-și plătească impozitul
Pe talent.

Făr' să le pese
Că fiii lor
Îl învață la școală,
Oamenii fiscului
Au venit val-vârtej
Și i-au pus sechestrul
Pe turnul de fildeș.

Ovidiu Dunăreanu

[Constanța, România]

Născut la 21 februarie 1950, în Arad. A debutat în 1970, în revista „Luceafărul”. Absolvent al Facultății de Filologie a Universității din București (1970). Cofondator și redactor-șef al revistei „Ex Ponto” (Constanța), președinte al Filialei Dobrogea a Uniunii Scriitorilor din România (2005-2009). Premii obținute (selectiv): Premiul național „Alexandru Odobescu” pentru volumul *Cu bucuria în suflet* (1995); Premiul Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Dobrogea, pe anii 1995, 2003, 2005, 2009, 2016; Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Cavaler, categoria A, „Literatură” (2004); Medalia și brevetul „Centenarul Uniunii Scriitorilor din România (București, 2008) etc. Debut editorial cu volumul *Preludii epice* (proză scurtă, 1990). Alte cărți publicate (ca autor/coautor): *Vânzătorul de enigme* (antologie de proză scurtă, 1993), *Cu bucuria în suflet* (proză scurtă, 1995, 2008), *Scriitori de la Tomis* (dicționar biobibliografic, 1997), *Scriitori de la Tomis* (2000), *Convorbiri pontice* (interviuri, 1998), *Corabia de fildeş* (antologie a poezilor uitați din Dobrogea, 2000), *Întâmplări din anul șarpelui* (povestiri, 2003 și 2013), *Vaporul de la amiază/ Der Mittagsdampfer* (povestiri, bilingv, română/germană, 2004), *Concert la patru mâini* (proză, 2005), *Vitralii* (publicistică literară, 2006), *Țara lui Poseidon* (antologie din lirica mării, 2009), *Istorii ot godinata na zmiata* (povestiri în limba bulgară, 2011), *Oglinzile memoriei* (publicistică literară, jurnal, 2013), *Lumina îndepărtată a fluviului* (roman, 2016 și 2019), *Ex Ponto Epic Orchestra* (antologie de proză contemporană, 2020), *Polifoniile sinelui* (publicistică, eseistică, memorialistică, 2021). Ovidiu Dunăreanu este membru al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Dobrogea (din 1996). ■

pasărea ploii

Pe la spatele lui Vasile Mutăcasă aerul se învâlvoră încins. Nici nu apucă bine să se dumirească de ceea ce se petrece, că în clipa cealaltă pulpele negre a doi cai abureau țepene lângă el.

— Haide, încalecă! – îl îndemnă glasul celui care călărea pe unul dintre ei.

Îndată ce prăfăria se astâmpără, în față îi răsări ca din pământ și făptura călărețului: un bărbat mărunț, uscățiv și osos, nici tânăr, nici bătrân; paloarea chipului său supt îl trăda că venea de departe; numai flăcările ochilor îi roiau cu o înverșunare cum nu-i mai fusese dat să întâlnească; omulețul purta pe cap o pălărie fără panglică, pe trup cămașă cărămizie, din ațică și pantaloni largi din pânză, în picioare încălțări cu talpa groasă, fără șireturi, iar într-o mână ținea o secure cu coada lungă, dintr-alea care sunt folosite de tăietorii de lemne din bălți. Talanii erau tot o apă și-o spumă, să le-o răzui cu cuțitul, semn că umblaseră mult, n-aveau șei, ci numai petrecut pe după greabăn câte un capăt de ham.

Mistuite de vipia nerăbdării, privirile li se întâlneau o clipă, atât cât îi fu de ajuns lui Vasile Mutăcasă să înțeleagă ce avea de făcut; se repezi și înhămă calul liber al mărunțelului la sacaua hodorogită și goală pe care o căra după el; cum isprăvi de strâns curelele pe hulubele sacalei și se convinse că legăturile nu se desfac în nici un chip, se aruncă fără zăbavă în spinarea animalului și o întinseră la trap,

omulețul înainte, el ținându-i îndeaproape urma. Tăcerea, asemenea unei vulpi uriașe care până atunci măturase cu coada câmpul de la un capăt la altul, veni și se cuibări moale între ei.

După o bucată bună de mers, Vasile Mutăcasă bagă de seamă că necunoscutul urmărea șuvița de fum a zării cu ochii subțiați de înfrigurare, chinuindu-se să deslușească ceea ce năzărea dincolo de pâcla ei, în burta căldurii. Din când în când zvârlea bănuitor câte o căutătură și cerului gălbui și nesigur de deasupra; asculta atent și la sunetul ca al unei ape tulburi în rostogolire peste pietre grele al drumului sub copitele cailor.

Pe de lături, hăcuite de pipăreala luminii, miriștile se aprinseseră. Deasupra lor dogoarea tremura ca o perdea străvezie. Prin țărâna drumului nu se vedea adâncindu-se nici o urmă de pași, de cămașă de șarpe sau roată, nu căpăta contur nici un semn care să le arate că prin ea trecuse în ultimul timp cineva.

Spre stânga, înspre răriturile de salcâm, câmpul părea să nu-și fi schimbat cu nimic rotunjimea firească, spoită de leșia soarelui. Și, de acolo, se ivi o ceată de femei, întâi ca o pulbere cafenie, apoi prinse a se lăți cât un nor; nu dură mult și pâlcul lor începu să se lămurească, până se limpezi pe deplin; femei cam cât ale unui sat întreg, unele bătrâne și cocârjate de ani, altele tinere, subțiri și galeșe; cele bătrâne înfășurate la cap cu basmale albe, aduse mult peste frunți și bărbii, în rochii largi de culoarea untdelemnului, cele tinere cu părul despletit, desculțe, în rochii înflorate de stambă. Umblau înghe-suindu-se prin fierbințeala amiezii cu mișcări scăzute, neurmăte de nici un copil, de nici un bărbat. Un amestec de istovire și toropeală le răzbea chipurile. În ochii lor își jucau fosforul luciri scormonitoare.

Cărau cu toate pe umăr cobilițe din lemn cu căldări pântecoase de aramă agățate la capete. Femeile tăiară drumul și o apucară peste miriște, se opriră în spatele unei movile, își cumpăniră cobilițele pe șolduri, ascultară în aer cu privirile agitate pe sus, ca să piară, în cele din urmă, înghițite de păcura zării, așisderea unor umbre însuflețite, lăsând după ele doar vaierul târâgănat și subțire al toartelor în legănare pe cobilițe și pe buzele căldărilor goale...

Deodată în răspântia cerului fulgeră, apărută de aiurea, o pasăre; după cum urca, părea să se fi desprins din unduirea dogorii. Se roti asemenea unei îngânări de pete roșii, verzui, negre și galbene, de două-trei ori și, pe nesimțire, se prăvăli cu aripile tot o urzeală de scânteii, scoțând niște pripiuri scurte și ascuțite ca o pedepsire, apoi ca o rugă sau un susur neprihănit de ape, iar zboru-i tremurat, gata-gata să se sfarme, frânse dintr-un semn întreaga osteneală care atârna peste sufletul stătut al lumii.

O boare înmiresmată clinti aerul a prevestire dinspre porumburi. Caii ciuliră urechile, își încordară gâturile, deveniră mai iuți.

Mărunțelul strânse între pulpe spinarea noduroasă a mânzacului și se înălță neclintit. Chibzui în cumpănire. Se suci ba într-o parte, ba într-alta, căută ba în sus. Ochii săi ageri descoperiră pasărea ploii. Năluca săgeta nesupusă văzduhul precum suveica unei flăcări ațâțate, închipuind în muțenia lui cu jocu-i nelămurit vâlvori ademenitoare.

Și ochii și gândurile sale, robite de acum de văpaia aripilor ei, nu-i mai slăbiră pasării o clipă zborul; urechile i se umplură de cântecu-i nefiresc; lăsă cumpănirea să se prelungească; întetea adierea aceea amețitoare, care sufla tot mai puternic din față, întetea în el fiorii unei zvâcniri neînțelese.

Simți cum arșița i se strecoară afară din trup și se împrăștie peste câmpuri și văzu câmpurile cum încep să se clatine pe zare și să se adune în valuri de lumină necuprinse; se împlurau și se destrămau, se înfiripau iarăși și iarăși, ca să se risipească apoi când aurii și întunecate, când albastre, țesând din spuma lor vedenii în nemărginire.

— Haidaaa măăă! Ce te holbezi așa la mine! Mână să slobozim funiile ploii! Uite-le, s-au înnodat colo la margine în porumbiștile alea! – îl îndemnă cu un glas neobișnuit omulețul și, ca și când l-ar fi ars careva cu un fier înroșit, acesta își îmboldi calul cu coada noduroasă a toporiștii în burtă și-l împinse într-o goană necruțătoare înspre partea în care dispăruseră femeile...

Vasile Mutăcasă îl ajunse din urmă cu sacaua, după ce trecu prin porumburi și coborî o râpă îngustă și adâncă, acoperită de o iarbă castanie, pitică și aspră. Cât durase apropierea sa, mărunțelul descălecuse, dăduse drumul securii din mână și, cu tâmpla ticăind, nedezipită de cea a calului, înaintase neîncrezător un timp, își descoperise capul și, sfârșit, se lăsase să cadă în genunchi; fața i se pierduse, mai înălbită decât aripile unei egrete, de atâta stupeoare.

Sărind de pe cal dinapoia lui, Vasile Mutăcasă simți că începe să se împleticească și cum ceva asemănător miresmei unei ierbi necunoscute îi sfredelește dulceag, apoi din ce în ce mai sărat și mai iute, capul pieptului. Osia cerului parcă ar fi vrut să-i lunece neîntreruptă în trup prin locul acela...

La numai câțiva pași înaintea lor, sub vârtejurile de lumină, care răbufneau din buza de cretă a malului, respira neliniștită, verde, peste plaja pustie, marea... ■

Narcis Dorin Ion

Carol al II-lea al României. Un rege controversat, vol. I-V

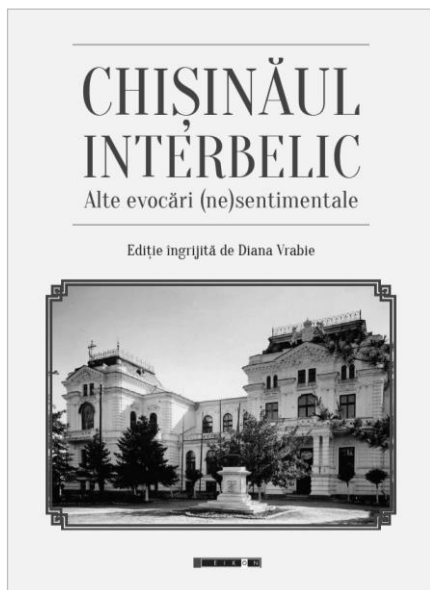
Onești, Editura Magic Print, 2020

„Pentru mulți, în atmosfera de oralitate bârfitoare și nivelatoare a clasei politice românești, Carol al II-lea a reprezentat o paranteză dăunătoare în curgerea Dinastiei. Mărturisesc că pentru mine, dimpotrivă, acest rege inteligent și amoral pare a fi răspuns aproape integral unei lumi doritoare de liniște, bunăstare și siguranță, o lume care a făcut din suveranul său, pentru un timp prosper, modelul cârmuitorului autentic. De la generali la coafeze, de la familiarii grădinilor de mahala la cei ai barurilor cosmopolite, de la bancheri și industriași cu opulente vile «florentine» la intelectuali subțiri prizând gestul de autoritate și mecenat, de la tinerii malagambiști la micii burghezi cu cheag din «locuințele ieftine», Carol al II-lea a fost – într-o vreme a naționalismului ascendent – un rege național. Cronologic, de altminteri, după el au început – în istoria monarhiei și în istoria României, deopotrivă – platitudinea și dezastrul.

Un asemenea monarh, o asemenea domnie și un asemenea deceniu de istorie românească își meritau mult așteptatul cronicar. El este Narcis Dorin Ion, iar roadele trudei sale cărturărești sunt absolut impresionante.”

*Acad. Răzvan Theodorescu
Vicepreședinte al Academiei Române*

Chișinăul interbelic. Alte evocări (ne)sentimentale
Ediție îngrijită și argument de Diana Vrabie
Editura Eikon, București, 2022

„(...) Chișinăul interbelic rămâne încă o mare necunoscută, peste care cad, într-un halucinant joc oximoronic, atribute dintre cele mai contrastante: adormit și zgomotos, uluitor și previzibil, provincial și cosmopolit, românesc și țarist, convențional și boem, sărac, dar „de mare viitor comercial.”

Gala Galaction

„Chișinăul de azi regăsește în perioada interbelică cel mai evocator *acolo* și *atunci* pentru definirea noului sistem de coduri culturale, dar și a paradigmei identitare.”

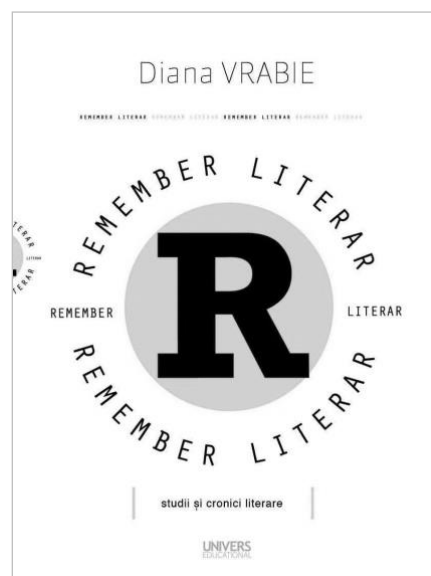
Alexandru Corduneanu

Diana Vrabie

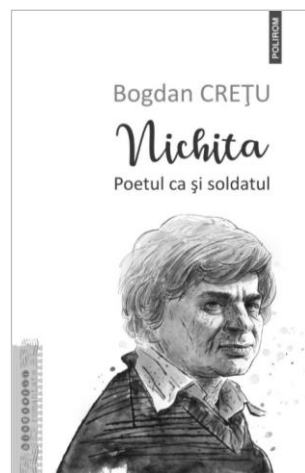
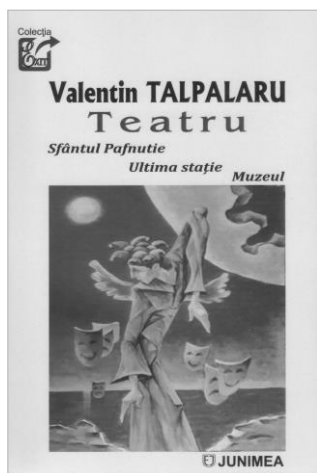
Remember literar. Studii și cronici literare
Editura Prut Internațional, Chișinău, 2021

„(...) spicuiind situații, evenimente, însemnări din viața personală sau scrierile literare ale unor autori prezenți aici – Goma, Marino, Vladimir Beșleagă, Panait Istrati, Sextil Pușcariu, Alecu Russo, Vasile Alecsandri, Mihail Sadoveanu, Mircea Eliade, Gala Galaction, Alexandru Ciorănescu, Romulus Rusan, Mihai Zamfir ș.a., Diana Vrabie realizează o istoriografie a modurilor de gândire și reprezentare specifice unor momente istorice, aplicate unor teme foarte diverse, între care și câteva «portrete» citadine foarte frumoase ale Iașiului și Chișinăului.”

Vianu Mureșan

raftul cu noutăți ■

Ioan Răducea

Inocența trăirii în vis

Cornel Cotuțiu

„Avem un vis neîmplinit”

Cluj-Napoca, Editura Școala Ardeleană, 2022

Inspirată decizia reputatului profesor și scriitor Cornel Cotuțiu (n. 1945, Beclean), membru activ al ASTREI ieșene, de a denumi cartea sa de călătorii la comunitățile românești din afara țării cu un vers din Octavian Goga: „Avem un vis neîmplinit”! Aceasta pentru că titlul funcționează ca o metaforă, suprapunând sensul militant întru reîntregire al textului lui Goga cu sensul călătoriilor pe care autorul le face în spațiile românești „primejduite”, vorba lui Rebreanu, din afara țării, la miazănoapte și la răsărit, precum și cu atitudinea de veritabil literat, trecând impresiile de drum, oricât de dure, printr-o rafinată perspectivă intelectuală (uneori, cu evidentă calificare de gramatician).

Iar aceste impresii, grupate sub 18 intertitluri de note, comentarii, reportaje, de la Apșa de Jos (nordul Maramureșului) la Borisăuca (Bugeac), trecând prin Cernăuți, Bănceni, Hertza ori Florești de Basarabia, sunt saturate de atâta trăire națională încât bravul pelerin notează într-un rând, în mișcătoare hiperbolă ortografică: „pentru mine, cele cinci zile ar putea fi redate, uneori, doar prin sugestive semne de exclamație sau de întrebări, ori prin puncte de suspensie”.

În general, este vorba de zile de călătorie în grup, organizate mai ales prin grija ASTREI ieșene, care apare într-o lumină nu se poate mai favorabilă: se consemnează simpozioanele sale științifice, taberele, activitatea din filialele din Republica Moldova și Ucraina, se face portretul președintei, Areta Moșu (dublat și de cel fotografic), căci este vorba de despărțământul „cel mai renumit”... Așa după cum cere buna creștere, autorul nu insistă asupra propriilor merite de astrist trimis în misiune ori organizând acasă primirea a sute de tineri din medii românești urgisite. Promovează în schimb imaginea câtorva destine exemplare pentru arta de a supraviețui (fizic, intelectual și, dacă se poate, și etnic) în catastrofele condiții sovietice și post-sovietice. Între acestea, cea a Valeriei Florea-Dascăl (n. 1953, în Siberia): în prima tinerețe, „revoluționară”, refuza, pe modelul unei anume eroine comuniste, până și dragostea; dezmeti-

cindu-se totuși, are bucuria matrimonialului și a maternității, ca și a jurnalismului militant, între Unire (alături de un soț exemplar, diplomat de carieră, eliminat până la urmă de comuniștii lui Voronin – de unde o altă istorisire etc.). Nu mai puțin, este evidențiat Vadim Bacinschi, ca redactor-șef la „Sud-Vest”, *unica* revistă românească din Bugeacul rămas la Ucraina (este patronată tot de ASTRA ieșeană...) și, într-un firesc contrast, sunt veștejite autoritățile de la Kiev și București, primele fiindcă (încă mai) susțin, celelalte fiindcă (încă mai) tolerează diferențierea stalinistă între limbile română și „moldovenească”, precum și închiderea școlilor românești, minarea oricăror forme de viață culturală, cu mult mai grav ca pe vremea URSS. De aici, clasicul tratat din Cicero, ce merită astfel parafrizat: „Quousque tandem abutere, *Ucraina*, patientia nostra?” („Cât vei mai abuza, *Ucraină*, de răbdarea noastră?”).

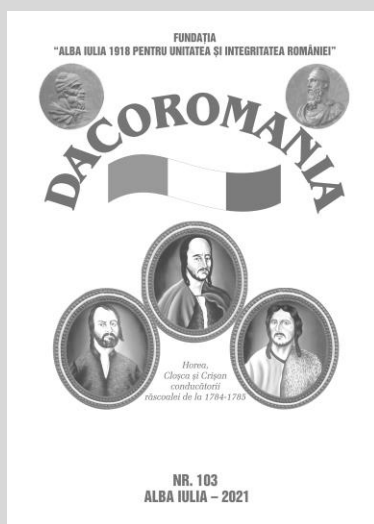
Inocentele curiozități, multe de natură etimologică (lirice interogații despre Feșteleța, Căinari, Ocolina, cu raportări la întreg cuprinsul românesc), așa cum îi stă bine unui filolog, nu exclud enunțarea marilor adevăruri politice ale momentului și se notează cu atenție o adâncă observație a românilor nord-bucovineni: noi suntem minoritari în țară străină, voi sunteți minoritari în propria voastră țară! – trimitere, desigur, la guvernările antinaționale și antistatale care la apa Dâmboviței se tot succed... De altfel, esențial este a se fi înțeles că viitoarele noastre reușite naționale sânt condiționate de ieșirea din mlaștina culturală în care, prin mass-media îndeosebi, este împins poporul – de aceea, primele pagini constau într-o notație ironică a subiectelor la zi din presa românească. În ciuda acestei dezolante realități, credem că „visul” invocat de Cornel Cotuțiu se poate împlini iar unul dintre motivele de a spera este volumul în cauză, care contribuie la restabilirea unui comandament național care a slujit din plin Unirii de la 1918: apropierea sufletească a Moldovei înstrăinate de Ardeal, ambele multpătimate părți de țară. ■

„Dacoromania”. Serie nouă nr. 103, Alba Iulia, 2021, 94 p. Se deschide cu Pastorală BOR la Postul Nașterii Domnului, urmată de o suită de articole de credință (episcopul Emilian Bîrdaș (1921-1996), catedrala românească „Sfânta Maria” din Cleveland, Moise Balea (1877-1942), preot misionar în SUA, Policarp Morușcă, episcop, iarăși peste ocean), totul în ideea că spiritul național se promovează și înflorește prin biserică. În octombrie, în Alba Iulia, parohia „Sfânta Treime” a ținut un parastas pentru Mihai Viteazul iar la 2 noiembrie Uniunea Ziariștilor Profesioniști a marcat în premieră Ziua națională „Horia, Cloșca și Crișan”. Nu lipsesc articolele de istorie, mai veche – Bogdan al Moldovei, una cu Todor Koriatovici (Ioan Costea); haiducul Baba Novac, mâna dreaptă a lui Mihai Viteazul (Nușa Cantemir) – sau mai noi: încercarea de maghiarizare a așa-zișilor ceangăi, în 1946-1947 (Petre Țurlea), deosebit de incitant fiind, desigur, alfabetul antic „valaho-dac” de 23 de litere (Ion Pachia-Tatomirescu).

„Caietele de la Araci”. Publicație semestrială de literatură a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni, anul IX, nr. 2(16), Sfântu Gheorghe (jud. Covasna), decembrie 2021, 32 p. Coordonatorii periodice, Luminița Cornea și Ioan

Scurtu, detaliază etapele redescoperirii operei lui Romulus Ciofleac, cu multe pagini scoase din uitare (însemnări de călătorie, jurnal, piese de teatru, chiar și un roman, *Jertfă pentru lumină*). În partea a doua, beletristică și pagini comemorative Ion Topolog (1933-2021), susținător al „Caietelor” de la început.

„ZigZag român-canadian”. Publicație bilunară pentru românii din Canada, anul 17, nr. 332 și nr. 333, Québec, aprilie și mai 2022, 24 p. Printre alte știri medicale, interviul – primul din viața sa! – acordat redactorului Vania Atudorei de către savantul infecționist dr. Emil Toma, la împlinirea a opt decenii de viață, ce a coincis cu pensionarea sa. Frumoase definiții, la careurile de cuvinte încrucișate, care apar număr de număr (Adalbert Gyuris). Din această primăvară, străinii nu mai au voie să cumpere locuință întreaga Canada (criză de spațiu locativ, la peste 400.000 imigranți/an), în timp ce marea provincie francofonă este prima, în întreaga lume, care a interzis extracția de petrol și gaze! De reținut și bogăția reclamelor de la firmele românilor canadieni (transport, construcții, alimentație publică) iar la Mica publicitate, oferte de meditații în trei limbi, „română, franceză sau engleză, după preferințele elevului”. ■

Astriști cari au fost

Iulian Pruteanu-Isăcescu | Iași, România |

Ioan Caproșu (1934-2021): „Adevărul, înainte de toate!”¹

Ioan Caproșu s-a născut în ziua de 26 august 1934, în comuna Mitoc, județul Dorohoi (astăzi, județul Botoșani). A urmat școala primară în comuna natală, gimnaziul în orașul Săveni (1947-1950), Școala Pedagogică la Șendriceni (1950-1954), și Facultatea de Filologie-Istorie la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (1954-1958), unde a obținut titlul de doctor în istorie cu teza *Camătă în Moldova până la mijlocul secolului al XVIII-lea* (1979), sub îndrumarea reputatului istoric Constantin Cihodaru (1907-1994). A fost cercetător științific principal, șef al Sectorului de istorie medie la Institutul de Istorie „A.D. Xenopol” al Filialei Iași a Academiei Române, secretar științific de redacție, redactor-șef al „Anuarului Institutului de Istorie și Arheologie «A.D. Xenopol» Iași”, lector, conferențiar și profesor la Catedra de Istorie Universală de la Facultatea de Istorie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, decan al aceleiași facultăți (1990-1996). A predat, ca *visiting professor*, cursuri de istorie și civilizație românească și universală medievală la Universitatea de Stat din Portland, Oregon, Statele Unite ale Americii (între anii 1981 și 1983), și la Universitățile din Londra și Cambridge, Marea Britanie (între anii 1983 și 1986). A făcut parte din colegiile de redacție a mai multor publicații: „Destin românesc” (București – Chișinău), „Revista de Istorie a Moldovei” (Chișinău), „Ioan Neculce” (Iași), „Revista de Istorie Socială” (Iași), „Revista de Științe Socio-umane” (Chișinău), „Cercetări Istorice” (Iași), „Revista română” (Iași).

A lucrat, chiar de la începutul activității științifice, la întocmirea colecției naționale de izvoare diplomatice medievale, editând, în colaborare, mai multe volume de documente moldovenești, numeroase altele rămânând în manuscris și a publicat câteva zeci de articole și volume de is-

Prof. Dumitru Bunea,
Prof. univ. dr. Ioan Caproșu (2009)

torie medievală (istorie socială, economică și politică, istoria orașelor, istoria artei moldovenești etc.). A colaborat, de asemenea, la lucrări colective de referință, sinteze de istorie, dicționare de specialitate și lucrări cu caracter enciclopedic.

În anul 1975, a fost distins cu Premiul „Nicolae Bălcescu” al Academiei Române, după care a fost cooptat în Comitetul național de redacție al colecției *Documenta Romaniae Historica*; în anul 1990, același înalt for academic i-a acordat Premiul „B.P. Hasdeu” pentru primul volum din *Monumenta linguae dacoromanorum. Biblia 1688. Pars I, Genesis*, 1988 (editat, ca și următoarele patru volume, în colaborare cu Universitatea din Freiburg im Breisgau, Germania, unde a făcut deplasări de documentare științifică între anii 1983 și 1990). La 30 noiembrie 2000 i s-a conferit titlul de *Doctor Honoris Causa* al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, iar la 7 februarie 2004 a fost decorat cu Ordinul „Meritul cultural”, în grad de ofițer, pentru „cercetare științifică”. Din octombrie 2012 a fost membru de onoare al Academiei Române.

Președinte de onoare al Despărțământului ASTRA „Mihail Kogălniceanu” Iași de la înființare (1994-2021), membru în colegiul de redacție al

publicației „Revista română” (1995-2021), Ioan Caproșu a fost un reper al acriștilor ieșeni, un sprijinitor, înainte de toate, al istoricilor basarabeni, pentru care a fost reazem și mentor: „(...) este vorba de o prețuire reciprocă, firească în *breaslă* din moment ce avem un țel comun: slujirea adevărului istoric. În condițiile în care calea spre acest adevăr a fost sincopată de atâtea ori pe parcursul mai multor decenii de constrângeri ideologice și aberații politice, solidaritatea între istorici și, apoi, în chip firesc, prietenia și prețuirea profesională s-au impus de la sine și ele constituie o caracteristică istoriografică, și nu numai, indiferent de spațiul de concretizare: Iași, Chișinău, București, Cluj, Paris sau München (îi avem în vedere, evident, pe istoricii demni de acest nume și nu pe promotorii de teze ideologice de pe malul Dâmboviței sau de mancurții de pe malul Bâcului, «autori» și ei de «istorii») (...) „Cu arma adevărului, istoricii basarabeni contribuie la o transformare de profunzime cu o finalitate sigură, a cărei percepție reală însă celor mai mulți dintre noi, cei de dincoace de Prut, ne scapă deocamdată”².

Ioan Caproșu a încetat din viață la 9 aprilie 2021, la Bacău³.

**Ion Agrigoroaiei (1936-2021):
„Cercetarea trecutului, a trecutului istoric
trebuie să pornească de la cunoașterea
datelor și faptelor istorice”⁴**

Ion Agrigoroaiei s-a născut în ziua de 30 decembrie 1936, la Chișinău. A urmat cursuri secundare și liceale la Iași (Școala „Carol I” și Colegiul „C. Negruzzi”), după terminarea primei clase la Școala din Călinești (județul Argeș), în timpul refugiului, și Facultatea de Filologie-Istorie, secția Istorie, la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (1952-1956), unde a obținut titlul de doctor în istorie cu teza *Partidele politice din România în anii 1918-1921. Orientări în politica internă* (1975), sub îndrumarea prof. univ. dr. Aurel Loghin. A fost preparator, asistent, lector, conferențiar și profesor la Facultatea de Istorie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, decan al aceleiași facultăți (1985-1990), șef al Catedrei de Istoria Românilor (1992-1998), șef al Catedrei de Istorie Contemporană a Românilor și Universală (1998-2004), director al Arhivelor Naționale Iași (1993-1997). S-a specializat în istoria contemporană a românilor, Primul Război Mondial, istoria Basarabiei, semnificația istorică și consecințele Marii Uniri, România în ca-

drul relațiilor internaționale, caracterul represiv al regimului comunist din România, istoria orașului Iași și istoria Universității din Iași. Autor, coordonator și coautor a circa 30 de volume și a peste 100 de studii și articole în reviste de specialitate, volume, manuale, crestomații etc.⁵

Se remarcă opurile: *România interbelică* (Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2001), *Basarabia de la unire la integrare* (Editura Cartdidact, Chișinău, 2007), *România în relațiile internaționale din perioada 1916-1918* (Casa Editorială „Demiurg”, Iași, 2008), *România interbelică: unificare și evoluție economică* (Casa Editorială „Demiurg”, Iași, 2015), *Iașii și unirea Basarabiei cu România (27 martie / 9 aprilie 1918)* (Editura Junimea, Iași, 2018) ș.a.

Prof. univ. dr. Ion Agrigoroaiei (2006)

În anul 1985, a fost distins cu Premiul „Nicolae Bălcescu” al Academiei Române pentru contribuția la volumul *Iași 1600-1859-1918. Aspecte ale luptei pentru unitate națională*, publicat la Editura Junimea, Iași, 1983. În anul 2007, Senatul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași i-a conferit profesorului Ion Agrigoroaiei titlul de *Professor emeritus*, iar Mihai Ghimpu, Președintele Republicii Moldova, în semn de recunoaștere a amplei activități desfășurate în cercetarea istoriei Basarabiei și în combaterea tezelor antiromânești, i-a conferit Ordinul „Gloria Muncii” (21 decembrie 2010).

Ion Agrigoroaiei a fost membru al Despărțământului ASTRA „Mihail Kogălniceanu” Iași (2007-2021) și un constant colaborator al „Revistei române” (1997-2021), activ în cadrul numeroaselor proiecte științifice și culturale organizate de ASTRA ieșeană. Ca și colegul său, Ioan Caproșu, Ion Agrigoroaiei a acordat o atenție

deosebită colaborării cu istoricii din Basarabia, unde a predat, în 1990, la Universitatea de Stat din Chișinău, un curs privitor la România după Marea Unire: „(...) m-am simțit dator să mă ocup cu istoria Basarabiei; în strânsă legătură cu preocupările menționate, am acordat o atenție specială unirii din 27 martie/9 aprilie 1918 și procesului de integrare a provinciei în ansamblul societății românești. Elementele specifice moștenirii țariste, vecinătatea directă cu Rusia bolșevică, greșelile administrației au constituit factori negativi, dar nu au putut stăvilii procesul în ansamblul său, cu valențele sale naționale și europene în același timp”⁶.

Ion Agrigoroaiei a încetat din viață la 5 noiembrie 2021, la Sibiu⁷.

**Dan Jumară (1952-2021):
„Iar noi trebuie să fim cât mai prezenți
printre conaționali noștri
de dincolo de Prut...”⁸**

Dan Jumară s-a născut în ziua de 8 octombrie 1952, la Bacău. A absolvit Facultatea de Litere din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (1976) și a obținut titlul de doctor în istoria culturii (2005). A fost profesor la Liceul Industrial nr. 1 Roman (1977-1981), translator la Institutul de Cercetări Științifice pentru Inginerie Tehnologică și Prelucrări pentru Sectoare Calde Iași (1982-1983), arhivist la Arhivele Statului Iași (1983-1991), muzeograf și conservator (1991-1999), cercetător științific (2011-2017) la Muzeul Național al Literaturii Române Iași, redactor-șef al „Anuarului Muzeului Literaturii Române Iași” (2008-2016), conferențiar la Universitatea „Apollonia” Iași (2013-2017). A ocupat funcțiile de director adjunct (2000-2007, 2017) și director al Muzeului Național al Litera-

turii Române Iași (2007-2011). A participat cu lucrări științifice la numeroase simpozioane naționale și internaționale și a colaborat la reviste și gazete literare și științifice, cu articole și eseuri pe teme de istorie și istoria culturii. A fost membru al European Museum Forum (din 1997) și al Societății Culturale „Junimea '90” Iași (din 1991).

A publicat *Societăți culturale academice românești din Bucovina în perioada interbelică* (Editura Alfa, Iași, 2005), *Biblioteci, gazete, manuscrise în fonduri documentare ieșene. Studii* (Editura Alfa, Iași, 2006), *Vechi zidiri ieșene. Studii* (Editura Princeps Edit, Iași, 2007; ediția a II-a revăzută și adăugită, 2009), *Diversitate culturală și integrare europeană* (Casa Editorială Demiurg, Iași, 2013), precum și peste 200 de studii, referate științifice și articole de popularizare în presa de specialitate și cotidiană.

Membru activ al Despărțământului ASTRA „Mihail Kogălniceanu” Iași, între anii 2007 și 2021, colaborator al „Revistei române”, a făcut parte din delegații astriste și a participat, cu lucrări, la diferite programe și proiecte ale ASTREI ieșene, în special la *Simpozioanele ASTREI*.

Dan Jumară a încetat din viață la 6 noiembrie 2021, la Iași⁹. ■

¹ Ioan Caproșu, *O istorie a Basarabiei și Transnistriei. Adevărul, înainte de toate!*, în „Revista română”, anul II, nr. 3(5), Iași, noiembrie 1996, p. 5.

² Victor Durnea, „Cu arma adevărului, istoricii basarabeni contribuie la o transformare de profunzime...”. *Interviu cu Prof. univ. dr. Ioan Caproșu*, în „Revista română”, anul VII, nr. 1(23), Iași, martie 2001, p. 3.

³ Ioan Caproșu a fost înmormântat în Cimitirul *Eternitatea* din Iași.

⁴ Cătălin Turliuc, „Cunoașterea și înțelegerea istoriei, contribuție substanțială la educarea patriotică, imagine echilibrată, raportată la noi înșine și la alte popoare”. *Interviu cu prof. univ. dr. Ion Agrigoroaiei*, în *Clipe de viață. Prof. univ. dr. Ion Agrigoroaiei la 75 de ani*. Volum coordonat de: Cătălin Turliuc, Gavril Preda, Ilie Manole, Ploiești, 2011, p. 39.

⁵ Pentru perioada 1970-2011, vezi *Bibliografia științifică selectivă*, întocmită de Ștefăniță Radu: *Clipe de viață. Prof. univ. dr. Ion Agrigoroaiei la 75 de ani*, p. 15-25.

⁶ Cătălin Turliuc, *op. cit.*, p. 34.

⁷ Ion Agrigoroaiei a fost înmormântat la Sucevița, județul Suceava.

⁸ Dan Jumară, *Misiune culturală ieșeană în Basarabia. Pagini de jurnal*, în „Revista română”, anul XIV, nr. 1(51), Iași, martie 2008, p. 39.

⁹ Dan Jumară a fost înmormântat în Cimitirul *Eternitatea* din Iași.

Prof. univ. dr. Ion Toderașcu (1938-2022): „Am iubit întotdeauna munca la catedră”

Iulian Pruteanu-Isăcescu | Iași, România |

Ion Toderașcu s-a născut în data de 9 septembrie 1938, la Urechești, localitate aflată pe malurile Trotușului, la limita dintre județele Bacău și Vrancea. A absolvit cursurile Facultății de Istorie-Filosofie din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași în anul 1962: „Studentia este prima etapă a maturității, când ne definim ca oameni și ne formăm pentru viață, ne îndrăgostim (serios, matur!) și ne proiectăm viitorul. Sunt ani trăiți plener, de ei ne vom aminti toată viața, chiar dacă au fost și cu lipsuri (nu puține) și cu (unele) necazuri. Am venit la Iași, «ca să mă fac domn» (cum spunea tata, Grigore Toderașcu)”¹. În anul 1977, și-a susținut teza de doctorat intitulată *Contribuții la istoria tehnicii navale românești până la jumătatea secolului al XIX-lea*, sub îndrumarea reputatului istoric Constantin Cihodaru (1907-1994). În anii 1974 și 1975, a urmat un stagiul de specializare la Universitatea din Gent, Belgia. A participat la Congresul Internațional de Științe Istorice de la Stuttgart, Germania (1985). A fost profesor la Facultatea de Istorie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, unde a ținut cursuri și seminarii de *Istoria Medievală a Românilor și Istoria Bizanțului* și profesor asociat al Facultății de Drept din cadrul aceleiași universități, pentru cursul de *Civilizație și Legislație Bizantină* (2001-2008). Conducător științific de doctorat timp de două decenii (1990-2010). A fost șef al Catedrei de Istoria Românilor (1991-1992), redactor responsabil la „Analele Științifice ale Universității «Alexandru

Ioan Cuza» din Iași” (1991-1992) și prorector cu programe academice al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (1992-2000). În cadrul programelor *Tempus* și *Socrates* a efectuat vizite de informare și schimb de experiență în vederea aplicării ECTS în învățământul superior românesc la Universitățile din Poitiers, Angers, Lille, Bordeaux și Reims (Franța), Perugia și Bologna (Italia), Bruxelles (Belgia) și Groningen (Olanda). A fost membru al Consiliului Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior (2000-2003) și membru al Comisiei de Științe Socio-Umane și Economice a CNCSIS (2000-2003). În anul 2008, Senatul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași i-a conferit profesorului Ion Toderașcu titlul de *Professor emeritus* pentru „contribuțiile prestigioase realizate de-a lungul unei vieți închinată educației și cercetării academice”. Și-a dat concursul nemijlocit la inaugurarea noului spațiu și la redeschiderea Muzeului Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, în casa care a aparținut generalului Scarlat Panaitescu și apoi neurochirurgului ieșean Nicolae Oblu, a făcut parte din consiliul editorial al revistei „Historia Universitatis Iassensis” (2010-2022), coordonând, între anii 2011 și 2014, rubrica *Memoria spațiului academic*, o serie de evocări ale unor profesori universitari „care au marcat fundamental viața academică, au arătat iubire față de școala noastră superioară, au instruit și educat multe promoții de studenți, au format tineri care să asigure continuitatea și să promoveze imagi-

nea celei mai vechi și prestigioase universități moderne din România”².

În anul 1984, a fost distins cu Premiul „Nicolae Bălcescu” al Academiei Române pentru contribuția la volumul *Iași 1600-1859-1918. Aspecte ale luptei pentru unitate națională*, publicat la Editura Junimea, Iași, 1983. Activitatea sa de cercetare a fost orientată spre teme de interes major, precum: formele unității românești, permanențele istorice medievale, diplomație și război, dreptul românesc medieval, domnia lui Mihai Viteazul și semnificațiile acesteia etc. A publicat un număr însemnat de studii, articole, recenzii, prezentări, note bibliografice și evocări³.

Lucrări reprezentative: *Crestomație de Istorie medie a României*, I, *Documente*. Studiu introductiv, documente și note, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 1977, 1984; *Alianța politico-militară dintre Țările Române. Idee și faptă*, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 1984; *Unitatea românească medievală*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988; *Permanențe istorice medievale. Factori ai unității românești*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 1994; *Istoria românilor (medievală)*, Ministerul Științei și Învățământului al Republicii Moldova, Chișinău-Iași, 1992 (coautor); *Istoria românilor*, Editura Cultura fără Frontiere, Iași, 1996 (coordonator și coautor); *Etnie și confesiune în Moldova medievală*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2006 (coordonator); *Universitatea din Iași – Universitatea din București. Mobilitate academică (1864-1948)*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2014 (coeditor).

Colaborator la volumele: *A.D. Xenopol. Studii privitoare la viața și opera sa*, Editura Academiei Române, București, 1972; *Petru Rareș*, Editura Academiei Române, București, 1978; *Profesorului Constantin Cihodaru la a 75-a aniversare*, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 1983; *Iași 1600-1859-1918. Aspecte ale luptei pentru unitate națională*, Editura Junimea, Iași, 1983; *Profesorul dr. Ilie Grămadă la 70 de ani*, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 1984; *Istoria Universității din Iași*, Editura Junimea, Iași, 1985; *Români în istoria universală*, III/3, *Izvoare străine pentru istoria românilor*, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 1988; *Istorie și civilizație. Profesorului C. Cihodaru la a 80-a aniversare*, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 1988; *Ion Nistor (1876-1952)*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 1993; *David Prodan. Puterea modelului*, Fundația Culturală Română,

Cluj-Napoca, 1995; *Itinerarii istoriografice. Profesorului Leonid Boicu la împlinirea vârstei de 65 de ani*, Biblioteca Fundației Academice „A.D. Xenopol”, Iași, 1996; *Ilie Minea (1881-1943)*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 1996; *Noul palat universitar de la Copou. 100 de ani de la inaugurare*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 1997; *Închinare lui Petre Ș. Năsturel la 80 de ani*, Editura Istros, Brăila, 2003; *Prelegeri academice*, vol. II, Editura Apollonia, Iași, 2003; *Universitatea din Iași: de la modelul francez la sistemul Bologna*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2007.

Ediții: *Prelegeri universitare inaugurale. Un secol de gândire istoriografică românească (1843-1943)*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 1993 (în colaborare); Gheorghe I. Brătianu, *Cuvinte către români. Zece conferințe și prelegeri*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 1996, 2018; Gheorghe I. Brătianu, *Originile și formarea unității românești*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 1998, 2018; Gheorghe I. Brătianu, *Studii bizantine de istorie economică și socială*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2003 (în colaborare).

În anul 2004, istoricii Bogdan-Petru Maleon și Alexandru-Florin Platon au îngrijit volumul omagial *Confesiune și cultură în Evul Mediu. În onorem Ion Toderășcu*, la aniversarea a 65 de ani de viață, apărut la Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

Profesorul Toderășcu a fost un reper de probitate morală, un dascăl înzestrat și un istoric de excepție. Mă leagă mai multe amintiri de Profesorul Ion Toderășcu, mai mult decât atât, pentru mine a fost și o călăuză în primii ani de studenție. A susținut inițiativa noastră de a organiza o suită de manifestări cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la moartea istoricului Gheorghe I. Brătianu (aprilie – mai 2003)⁴: „Mărturisesc că am trăit atunci o reală bucurie, profesională și morală deopotrivă. Cinstirea memoriei ilustrului istoric la semicentenarul morții sale (24 aprilie 1953, Sighet), prin ceea ce s-a numit «Luna Gheorghe Brătianu» la Iași, a însemnat o închinare adusă demnității și sacrificiului. Înălțimea științifică la care s-a situat istoricul Gheorghe Brătianu datorită spiritului său și marilor sale construcții istoriografice a fost pusă în valoare în termeni care onorează, în egală măsură, pe organizatori și participanți”⁵.

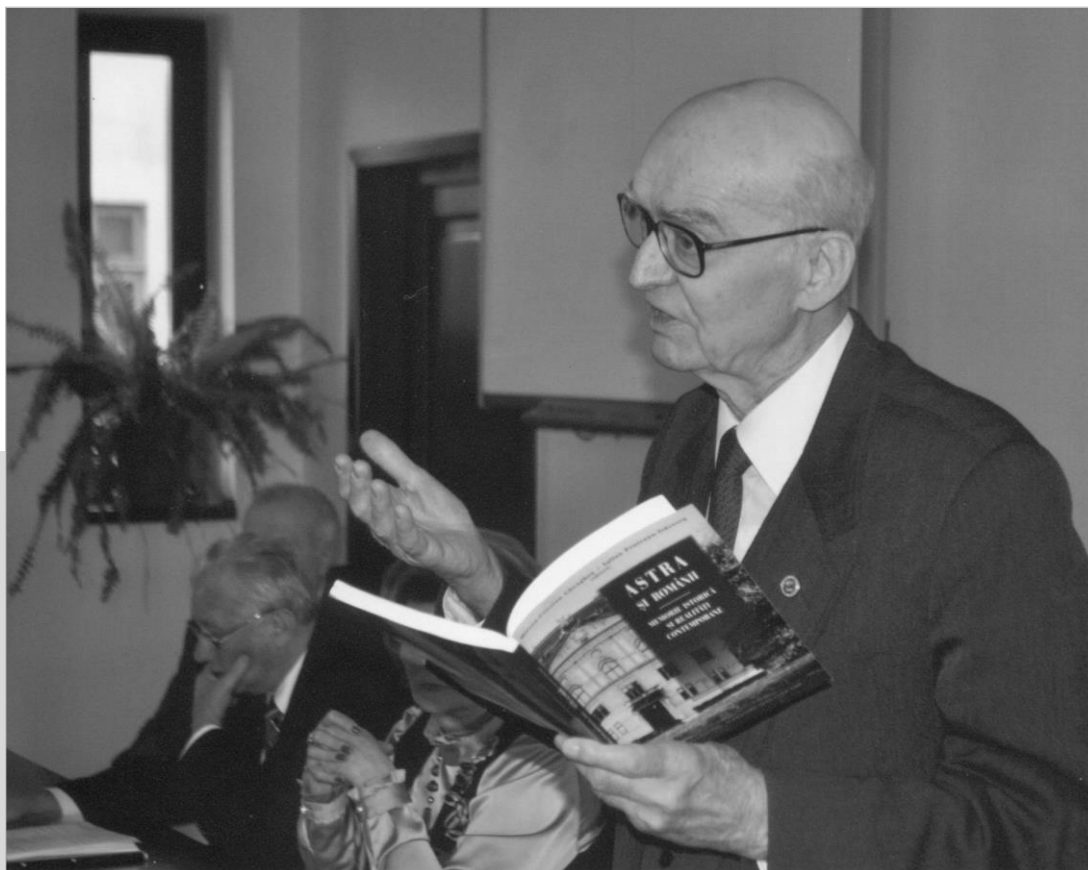
Profesorul Ion Toderășcu a sprijinit, de asemenea, apariția revistei studențești de istorie

„Chronos”, sfaturile și îndemnurile sale materializându-se în editarea a cinci numere, publicate sub egida Cercului de Istorie „Gheorghe I. Brătianu”⁶ între anii 2003 și 2005⁷, Profesorul fiind și unul dintre principalii susținători ai activităților cultural-științifice organizate sub egida acestuia (2003-2005)⁸, onorat de noi, studenții, cu modestul titlu de Membru de Onoare al Cercului de Istorie „Gheorghe I. Brătianu” (2004)⁹. Invitat la diverse evenimente și proiecte științifice ale Despărțământului ASTRA „Mihail Kogălniceanu” Iași, Profesorul Ion Toderășcu a găsit mereu „un semn de prețuire pentru cei ce lucrează în folosul cauzei românești de pretutindeni”¹⁰.

Chipul Profesorului Ion Toderășcu, înalt și elegant în toate aparițiile sale, atât în Amfiteatrul II/7 (astăzi Amfiteatrul „A.D. Xenopol”) din Palatul Universității, unde își susținea cu persuasiune cursurile de *Istorie a Bizanțului* și de *Istorie Medievală a Românilor*, cât și în participările sale publice, nu foarte dese, în calitate de mo-

derator distins sau de conferențiar erudit, vor rămâne mereu în amintirea noastră: „Am iubit întotdeauna munca la catedră, mi-a plăcut să prezint studenților, într-o formă cât mai agreabilă, ceea ce am acumulat. Iubesc discursul și comunicarea, pentru care am făcut o reală pasiune”¹¹. După ce părăsea amfiteatrul, rămâneam multă vreme sub emoția întâlnirii cu un mare retor. De la înălțimea catedrei, Profesorul Ion Toderășcu făptuia mai mult decât profesorat, modela conștiințe.

Prin această *trecere în istorie*, Profesorul Ion Toderășcu se alătură unei galerii de Oameni ai Școlii, pe care i-am prețuit și care ne-au îndrumat pașii la Facultatea de Istorie: prof. univ. dr. Gheorghe Pungă (1949-2003), prof. univ. dr. Vasile Cristian (1936-2006), prof. univ. dr. Vasile V. Russu (1937-2007), prof. univ. dr. Octavian Bounegru (1956-2019), prof. univ. dr. Mihail Vasilescu (1941-2021), prof. univ. dr. Ioan Caproșu (1934-2021), prof. univ. dr. Ion Agrigoroaiei (1936-2021). ■

Prof. univ. dr. Ion Toderășcu
Lansarea volumului naiversar *ASTRA și românii. Memorie istorică și realități contemporane*
(editori: Mircea-Cristian Ghenghea, Iulian Pruteanu-Isăcescu)
(Sala Ferdinand, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 5 noiembrie 2015)

¹ Ion Toderașcu, ... *cu valiza mea de lemn...*, în „Cronica veche”, anul II (XLVII), nr. 3(14), Iași, martie 2012, p. 22.

² Idem, *Memoria spațiului academic*, în „Historia Universitatis Iassiensis”, anul II, Iași, 2011, p. 271.

³ Pentru perioada 1964-2003, vezi *Ion Toderașcu – bibliografie*, în *Confesiune și cultură în Evul Mediu. In honorem Ion Toderașcu*. Studii reunite de Bogdan-Petru Maleon și Alexandru-Florin Platon, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2004, p. 13-20.

⁴ Iulian Pruteanu-Isăcescu, Mircea-Cristian Ghenghea, *Comemorarea a 50 de ani de la săvârșirea din viață a lui Gheorghe I. Brătianu*, în „Revista română”, anul IX, nr. 2(32), Iași, mai 2003, p. 12; Iulian Pruteanu-Isăcescu, *Gheorghe I. Brătianu. In memoriam – 50*, în „Analele Științifice ale Universității «Alexandru Ioan Cuza» din Iași. Istorie”, tomul XLVIII-XLIX, 2002-2003, p. 293-295.

⁵ Iulian Pruteanu-Isăcescu, *Interviu cu Prof. univ. dr. Ion Toderașcu*, în „Chronos”, anul II, nr. 1(2), Iași, 2004, p. 48.

⁶ Cercul de Istorie „Gheorghe I. Brătianu” a fost fondat de un grup de inițiativă alcătuit din studenții Iulian Pruteanu-Isăcescu, Mircea-Cristian Ghenghea, Constantin Dumitru, Lucian Sava, Cezar-Vasile Florea, Ciprian Ion Stoian și Adrian Vițalaru, de la Facultatea de Istorie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (9 octombrie 2003). Cercul de Istorie „Gheorghe I. Brătianu” a fost coordonat de Iulian Pruteanu-Isăcescu și a funcționat sub patronajul Despărțământului ASTRA „Mihail Kogălniceanu” Iași (2003-2006).

⁷ În anul 2006, revista Cercului de Istorie „Gheorghe I. Brătianu”, „Chronos”, inițiată în anul 2003, a devenit revista de istorie a Despărțământului ASTRA „Mihail Kogălniceanu” Iași, apărând sub titlul „Chronos. Revistă de istorie” (2006-2011).

⁸ Spicuim din activitățile organizate de Cercul de Istorie „Gheorghe I. Brătianu” și moderate de Profesorul Ion Toderașcu: *Sesiunea internațională de comunicări a studenților români în istorie și științe socio-umane din România și din afara granițelor țării – „Repere cultural-istorice europene”* (Iași, 14-16 mai 2004); *Catolicismul în Moldova. Confesiune și cultură. Secolele XVII-XVIII* (27 octombrie 2004); *Monarhia constituțională în istoria României* (1 decembrie 2004). Vezi Mircea-Cristian Ghenghea, *Despre activitățile Cercului de Istorie „Gheorghe I. Brătianu”*, în „Cercul”, anul I, nr. 1, Iași, octombrie 2004, p. 2; Iulian Pruteanu-Isăcescu, *Catolicii din Moldova secolelor XVII – XVIII. Conferință organizată de Cercul de Istorie „Gheorghe I. Brătianu” cu prilejul Zilelor Universității „Al.I. Cuza” din Iași*, în „Cercul”, anul I, nr. 2, Iași, noiembrie 2004, p. 2; idem, *De Ziua Unirii*, în *ibidem*; Iulian Pruteanu-Isăcescu, Mircea-Cristian Ghenghea, *O istorie vie. Cartea ASTREI ieșene*, Editura Junimea, Iași, 2013, p. 85.

⁹ Cf. *Membrii de Onoare ai Cercului de Istorie „Gheorghe I. Brătianu”*, în „Cercul”, anul I, nr. 2, Iași, noiembrie 2004, p. 2; Iulian Pruteanu-Isăcescu, Mircea-Cristian Ghenghea, *op. cit.*, p. 84-85.

¹⁰ Mircea-Cristian Ghenghea, Iulian Pruteanu-Isăcescu (editori), *ASTRA și românii. Memorie istorică și realități contemporane*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2015, coperta IV; Luminița Cornea, *Zece ani cu ASTRA ieșeană*, Editura Timpul, Iași, 2021, p. 54. Profesorul Ion Toderașcu a elaborat textul unei plăci comemorative, ce urma să fie instalată pe zidul exterior al castelului princiar de la Ruginoasa, locul nașterii istoricului Gheorghe I. Brătianu (1898-1953), în contextul *Lunii Gheorghe Brătianu* la Iași, mai 2003 (*supra*, nota 5). Acest lucru nu a fost posibil în anul 2003, dar a fost materializat în timpul lucrărilor Simpozionului internațional „Românii din afara granițelor țării. Iași-Chișinău: legături istorice”, desfășurate în perioada 8-12 aprilie 2008. Vezi și: *„Dați banu’ pentru Cercul Brătianu!”*. *Campanie de subscripții publice inițiată de Cercul „Gheorghe I. Brătianu”*, în „Cercul”, anul I, nr. 2, Iași, noiembrie 2004, p. 4; Iulian Pruteanu-Isăcescu, *În memoria lui Gheorghe I. Brătianu (1898-1953)*, în „Revista română”, anul XIV, nr. 3(53), septembrie 2008, p. 64; Iulian Pruteanu-Isăcescu, Mircea-Cristian Ghenghea, *op. cit.*, p. 93-94; Iulian Pruteanu-Isăcescu (coordonator), *Românii din afara granițelor țării. Iași-Chișinău: legături istorice, Iași-Chișinău, 8-12 aprilie 2008*. Cuvânt înainte de Iulian Pruteanu-Isăcescu. Postfață de Vasile Bozga, Casa Editorială „Demiurg”, Iași, 2008, p. 526.

¹¹ *Interviu cu Prof. univ. dr. Ion Toderașcu*, p. 48.

Deschiderea programului cultural „Denii eminesciene” (Iași, 1998)
Invitat: Prof. univ. dr. Ion Toderașcu (în picioare)

Simpozionul internațional
*Românii din afara granițelor țării.
Evoluție istorică și situație prezentă în
perspectiva aderării României la
Uniunea Europeană* (Iași, 2006):
Prof. univ. dr. Victor Spinei
Prof. Areta Moșu
Prof. univ. dr. Ion Agrigoroaiei
poetul Vasile Tărățeanu
(de la stânga la dreapta)

Simpozionul internațional
*Românii din afara granițelor țării.
Coordonate istorice și naționale în
cadrul european* (Iași, 2007):
Mircea-Cristian Ghenghea
Iulian Pruteanu-Isăcescu
Cercet. dr. Dan Jumară
Dorin Lozovanu
(de la stânga la dreapta)

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Prof. univ. dr. Stelian Dumistrăcel (1937-2022)

Născut pe 19 august 1937, la Zvoriștea, județul Suceava, absolvent al Facultății de Litere de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (1958); doctor în filologie al aceleiași Universități (1974), Stelian Dumistrăcel a avut drept principale direcții de cercetare în actualitate: geografie lingvistică; frazeologie românească și generală; comunicare și pragmatică lingvistică. Este autor a 10 volume, coautor la 10 volume; peste 200 de studii și articole din domeniul lingvisticii, tipărite în reviste de specialitate din țară și din străinătate (în Franța – „Revue de linguistique romane”; Germania – „Balkan-Archiv”) și în volumele cuprinzând lucrările unor manifestări științifice internaționale desfășurate în Franța, Germania, Italia și Spania.

A publicat în domeniile sociolingvisticii, pragmaticii și discursului public: *Influența limbii literare asupra graiurilor dacoromâne* (1978), *Lupta în jurul literei și demnitatea Academiei Române* (1993), *Eugen Coșeriu: Lingvistică din perspectivă spațială și antropologică* (editor, 1994), *Sate dispărute – sate amenințate* (1995, Premiul pentru cercetare al revistei „Cronica”), *Ancheta dialectală ca formă de comunicare* (în colaborare, 1997), *Până-n pânzele albe. Expresii românești. Biografii – motivații* (1997, 2001), *Limbajul publicistic românesc din perspectiva stilurilor funcționale* (2006), *Discursul repetat în textul jurnalistic. Tentația instituirii comuniunii fatice prin mass-media* (2006), *Lexic românesc. Cuvinte, metafore, expresii* (1980, 2011). În 2017, Asociația Studenților Jurnaliști din Iași i-a dedicat *Împotriva derivei. Volum omagial Stelian Dumistrăcel 80. Cu 30 de scrisori ale omagiatului către revista „Timpul”* (Editura Adenium).

A obținut Premiul „Timotei Cipariu” al Academiei Române pe anul 1978, pentru lucrarea *In-*

fluența limbii literare asupra graiurilor dacoromâne. Fonetica neologismului.

De asemenea, a obținut Premiul „Bogdan Petriceicu Hasdeu” al Academiei Române.

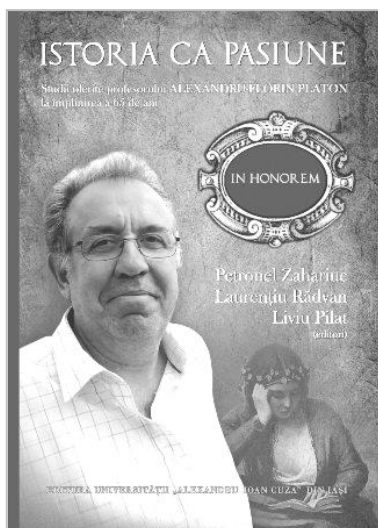
Stelian Dumistrăcel a fost, din anul 2010, membru al Filialei Iași a Uniunii Scriitorilor din România.

Prin trecerea în Veșnicie, Uniunea Scriitorilor din România – Filiala Iași a pierdut o voce importantă a literaturii române contemporane.

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

(Sursa: www.uniuneascriitorilorfilialaiasi.ro)

* Prof. univ. dr. Stelian Dumistrăcel a fost membru activ al Despărțământului ASTRA „Mihail Kogălniceanu” Iași și un colaborator constant al „Revistei române”.

Vasile Tărățeanu (27 septembrie 1945 – 8 august 2022)

«Viața mea: un amestec ciudat de împliniri și neîmpliniri, de bucurii și supărări. Un conglomerat de victorii și înfrângeri. Un joc de lumini și umbre, rostuindu-se tainic. Un câmp de flori împânzit cu spini. Un codru intrat în toamnă peste coroanele căruia se revarsă melodii ancestrale, de dor, de jale, de durere, care mă învăluie în adieri de nostalgie după timpul ce mi-a fost dat să-l trăiesc și pe care de atâtea ori, neștiind să-l prețuiesc cum se cuvine, l-am risipit fără rost în atâtea și atâtea nimicuri. Dar ce să-i faci, așa e lumea. Și ca dânsa suntem noi.»

„Scriptor”, anul II, nr. 1-2(13-14), Iași, 2016, p. 32

Vasile Tărățeanu (Cernăuți)
și prof. univ. dr. Ion Agrigoroaiei (Iași)
la deschiderea lucrărilor
Simpozionului internațional
Români din afara granițelor țării.
Evoluție istorică și situație prezentă
în perspectiva aderării României
la Uniunea Europeană
(Iași, 9 noiembrie 2006)

DESPRE AUTORI ■

Aurica Bodi, profesoară de fizică, directoarea Liceului Teoretic Ștefănești, raionul Florești, Republica Moldova

Lidia Cioban, profesoară de educație plastică și tehnologică, președinta Cercului ASTRA din Hârtoptul Mare, raionul Criuleni, Republica Moldova, membră ASTRA Criuleni

Luminița Cornea, publicistă, profesoară de limba și literatura română, doctor în filologie, membră a Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Brașov, membră ASTRA Covasna-Harghita

Ion Domenico, jurnalist, membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România

Doina Focșa, președintă de onoare a Despărțământului ASTRA „Iulia Hasdeu” Cahul, Republica Moldova

Mircea-Cristian Ghenghea, lect. univ. dr., Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Stelian Gomboș, teolog, jurist, publicist, blogger, doctor în teologie, consilier superior – Secretariatul de Stat pentru Culte, Guvernul României, membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România

Olga Leșenco, profesoară de limba și literatura română, președinta Despărțământului ASTRA „Areta Moșu” Gura Căinarului, raionul Florești, Republica Moldova

Ioana Mămăligă, studentă, Facultatea de Istorie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, membră a Organizației de Tineret ASTRA Iași

Gianina Vera Poroșnicu, avocată, membră a Baroul Iași

Iulian Pruteanu-Isăcescu, absolvent al Facultății de Istorie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, muzeograf, șef Birou programe culturale la Muzeul Național al Literaturii Române Iași

Ioan Răducea, profesor de istoria teatrului la Colegiul Național de Artă „Octav Băncilă” Iași, poet, prozator, publicist, membru ASTRA Iași

Ioan Seni, profesor de istorie, membru ASTRA Năsăud, președinte al Despărțământului ASTRA Năsăud (1990-2020), președinte de onoare al Despărțământului ASTRA Năsăud (din 2020)

Indira Spataru, muzeografă la Muzeul Național al Literaturii Române Iași, poetă, membră a Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Iași

Valeriu Stancu, scriitor, publicist, traducător, membru al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Iași

Steliana Toma, membră ASTRA Iași

*Revista
română*

Revistă a românilor de pretutindeni

Fondată la 1861 de A.I. Odobescu

Editor: Asociațiunea ASTRA

Despărțământul „Mihail Kogălniceanu” Iași

Director: Areta Moșu

Vicepreședintă a Asociațiunii ASTRA

Președintă a Despărțământului ASTRA „Mihail Kogălniceanu” Iași

Director economic: Costel Moga

Redactor-șef: Iulian Pruteanu-Isăcescu

Secretar general de redacție: Mircea-Cristian Ghenghea

Culegere computerizată: Elena Țârdea

Grafică copertă: Mihai Panainte

Design grafic: Smaranda Răsuceanu

Prelucrare imagini: Alexandru Cantemir

Colegiul de redacție: Vasile Băcu (Cernăuți), Vadim Bacinschi (Odesa), Vasile Barbu (Uzdin), Ștefania Bejan (Iași), Dumitru Bunea (Iași), Luminița Cornea (Sf. Gheorghe), Bogdan Crețu (Iași), Victor Durnea (Iași), Emanuela Ilie (Iași), Gheorghe Iuțiu (Iași), Nicolae Leahu (Bălți), Liviu Papuc (Iași), Dan Prisăcaru (Iași), Ioan Răducea (Iași), Vasile Roman (Iași), Dan Gabriel Sîmbotin (Iași), Octavian Suci (Panciova), Valentin Talpalaru (Iași), Diana Vrabie (Iași).

Redacția: Iași, str. Titu Maiorescu nr. 2, bl. B, ap. 43, 700460, România

telefon: +40 232 219 213; e-mail: astraculturaliasi@yahoo.com

blog: www.astraculturaliasi.wordpress.com

Responsabilitatea pentru ideile și opiniile exprimate în articolele publicate în paginile „Revistei române” aparține exclusiv autorilor lor

OTILIA CAZIMIR – 55

Indira Spataru – *Otilia Cazimir: „Îmi port cu mine morții mei”* / 1

ARHIVA

Liviu Marian – *Străzile Chișinăului (din carnetul unui explorator)* / 5

COORDONATE ROMÂNEȘTI

Stelian Gomboș – *Mănăstirea de la Curtea de Argeș – loc de odihnă al regilor României* / 9

Gianina Vera Poroșnicu – *Uriașa de la Eternitate. Mit, mitizare, adevăr* / 12

Valeriu Stancu – *„La aniversară...” (o expoziție „de sărbătoare”)* / 14

Lidia Cioban – *O valoroasă pictoriță a plecat dintre noi:*

Valentina Rusu-Ciobanu (1920-2021) / 16

Ion Domenico – *Misiune rămasă veșnic în memorie* / 17

Aurica Bodiș – *Moș Ion Codreanu reîntors la baștină* / 18

Doina Focșă – *Operațiunea „Sud” din 6 iulie 1949* / 19

AGENDA ASTREI

Ioan Seni – *Asociațiunea ASTRA a împlinit 160 de ani* / 23

Mircea-Cristian Ghenghea – *Repere identitare în actualitate – ASTRA și momentul 1918* / 27

Steliana Toma – *Adunarea generală a ASTREI ieșene (25 martie 2022)* / 30

Alexandru Cantemir – *Alba Iulia și Bisoca au fost „acasă la noi” pentru 60 de elevi și profesori basarabeni* / 31

Ioana Mămăligă – *Școala Europeană de Vară „ASTRA”. O nouă ediție* / 34

Olga Leșenco – *ASTRA în raionul Florești, Republica Moldova* / 35

Școala europeană de vară „ASTRA”. Retrospectivă (2010-2019) / 36

Luminița Cornea – *Comemorare – 90 de ani de la moartea episcopului Justinian Teculescu (1865-1932)* / 42

POEZIE

Spiridon Popescu / 43

PROZĂ

Ovidiu Dunăreanu / 47

RAFTUL CU CĂRȚI

Noutăți editoriale / 49

Ioan Răducea – *Inocența trăirii în vis* / 51

Revista revistelor / 52

IN MEMORIAM

Iulian Pruteanu-Isăcescu – *Astriști cari au fost (Ioan Caproșu, Ion Agrigoroaiei, Dan Jumară)* / 53

Iulian Pruteanu-Isăcescu – *Prof. univ. dr. Ion Toderășcu (1938-2022):*

„Am iubit întotdeauna munca la catedră” / 56

Prof. univ. dr. Stelian Dumistrăcel (1937-2022) / 61

Vasile Tărățeanu (1945-2022) / 62

DESPRE AUTORI / 63

SPONSORI ȘI SUSȚINĂTORI ai activităților Despărțământului

- Mitropolia Moldovei și Bucovinei
- Episcopia Romano-Catolică de Iași
- Primăria Municipiului Iași
- Casa de Cultură a Municipiului Iași „Mihai Ursachi”
- Societatea pentru Cultură Românească „Mihai Eminescu”, Cernăuți (președinte: prof. Vasile Băcu)
- Biblioteca Județeană „George Coșbuc” Bistrița-Năsăud (director: Ioan Pinteș)
- Ioan Străjan (Alba Iulia)
- Floarea Pleș (Năsăud)
- Cornel Cotuțiu (Beclean)
- Emil Bălțeanu (Iași)
- Elena Buruiiană (Iași)
- Ionel Teșoi (Iași)
- Magda Negrea (Iași)
- Parascheva Țuțurman (Iași)
- Steliana Toma (Iași)
- Mihai Toma (Iași)
- Col. (r.) Vasile Cornea (Iași)
- Șerban Teculescu (Franța)
- Elena Țirdea (Danemarca)

*Revista
română*

Membră a Asociației Revistelor,
Publicațiilor și Editurilor

ISSN: 1224-2454

*Coperta I – fotografie:
Otilia Cazimir (1894-1967)
[Fototeca Muzeului Național al
Literaturii Române Iași]*

*Coperta IV – fotografie:
Muzeul „Otilia Cazimir” Iași (1972)
[Arhiva Muzeului Național al
Literaturii Române Iași]*